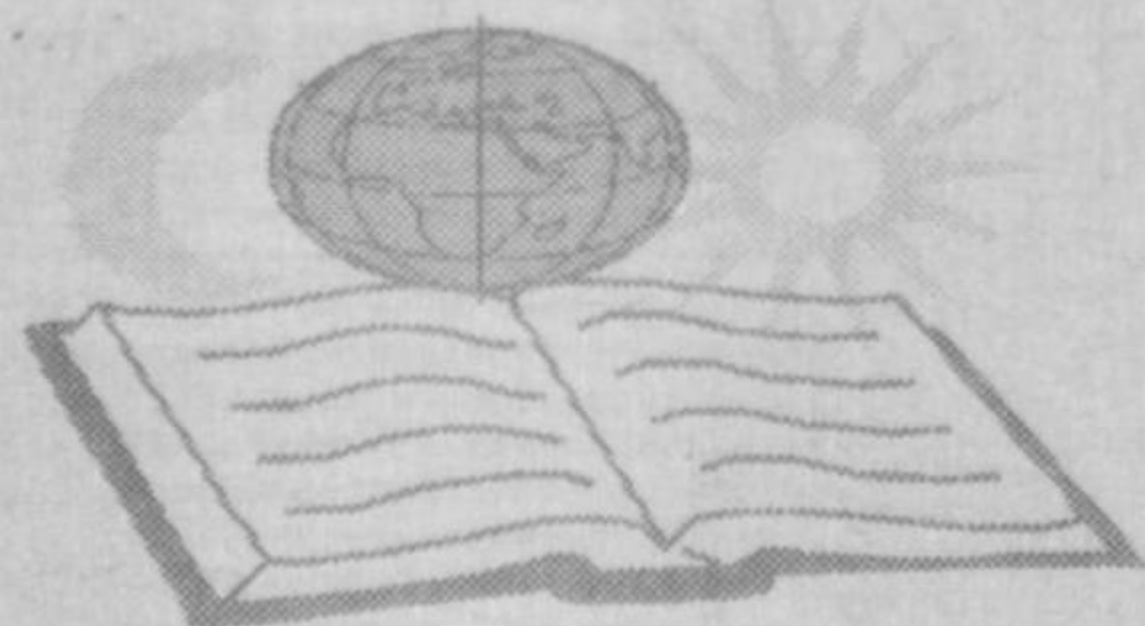




Ma'rifat

МАЪРИФАТ * ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ * ۱۹۹۱

1931 йилдан чиқа бошлаган

2002 йил 21 сентябрь, шанба

Баҳоси сотувда эркин нархда

№ 74 (7477)

Ўзбекистон — Япония:

ГРАНТ-
ШАРТНОМАЛАР
ИМЗОЛАНДИ

Барча соҳаларда бўлгани каби, Япония ҳукумати билан халқ таълими соҳасида ҳам халқаро ҳамкорлик алоқалари кенг йўлга қўйилган. Куни кеча пойтахтимиздаги Бизнес марказида Япония ҳукуматининг беғараз ёрдам йўналишидаги кичик лойиҳа асосида грант-шартномаларни имзолаш маросими бўлиб ўтди. Грант-шартномаларни имзолаш маросимида Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва мухтор элчиси Акио Кавато ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазири Рисбой Жўраев ҳамда бошқа расмий кишилар иштирок этдилар.

Газетамизнинг ўтган сонларида республикамизнинг Андижон вилоятидаги 5 та ва Фарғона вилоятидаги 4 та мактабга жами 57 минг АҚШ долларида зийда кўмак уюштирилгани ҳақида хабар берган эдик. Кичик лойиҳа бўйича бу галги кўмак Сурхондарё вилоятининг Термиз, Ангор, Денов ва Бойсун туманларидаги 5 та мактабга йўналтирилган. Мазкур лойиҳага асосан, бешта мактаб жами 260 минг АҚШ долларида ортиқ бўлган ўқув қуроллари, стол-стул, парта, китоб жавони ва энг сўнгги русумдаги компьютерлар, спорт анжомлари билан жиҳозланди.

Маросим чоғида элчи жаноблари Акио Кавато лойиҳа бўйича кейинги кўмак Қашқадарё ва Самарқанд вилоятларидаги мактабларга уюштирилаётганини айтиб ўтди.

Райхон ХОЛМУРОВА,
“Маърифат” мухбири



Тоққа куз келди

ГАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

ХУСУСИЙЛАШТИРИШ
САМАРА
БЕРАЯПТИМИ?

3-бет

Зокиржон МАШРАБОВ:

БОБУР МИРЗО
ЁШЛАРИМИЗ УЧУН
ИБРАТ

5-бет

ТАЖРИБА
МАЪҚУЛЛАНДИ,
ТАКОМИЛЛАШМОҚДА

7-бет

СЎЗ МИСОЛИ
ОҒТОБимло қоидаларига
оид айрим
мулоҳазалар

9-бет

(НО)ХОЛИС
ХУЛОСАёхуд унинг инсон
тақдирига (салбий)
ижобий таъсири
хусусида

11-бет

ТВ ДАСТУР

14-бет

TASHRIF

O'zbekiston
Respublikasi
Prezidenti Islom
Karimov Litva
Respublikasi

Prezidenti Valdas Adamkus
taklifiga binoan shu yil 23-25
sentyabr kunlari rasmiy tashrif
bilan Litvada mehmon bo'ladi.

TABRIK

O'zbekiston Respublikasi
Prezidenti Islom Karimov
mamlakatimizda birinchi bo'lib
yillik paxta tayyorlash shartnoma
rejasini bajarganliklari munosabati
bilan Oltinko'l tumani paxtakorlari
nomiga samimiy tilaklar bitilgan
tabrik xati yo'lladi.

SO'NGGI
UCH KUN
MUJDAHLARI

Jorj Bush tomonidan o'tgan bir
yil davomida davlatlar o'rtasidagi
hamfikirlikni yanada mustah-
kamlash, dunyoni terrorizmdan
xalos etish yo'lida O'zbekiston
ko'rsatayotgan madadi uchun
minnatdorlik maktubi keldi.

YANGI QONUN

“Reklama to'g'risida”gi
O'zbekiston Respublikasi
Qonuniga o'zgartishlar va
qo'shimchalar kiritish haqidagi
O'zbekiston Respublikasi Qonuni
matbuotda e'lon qilindi.

MAKTUB

O'zbekiston
Respublikasi
Prezidenti Islom
Karimov nomiga
Amerika Qo'shma
Shtatlari Prezidenti

РЕЙТИНГ — ХОЛИСПИК МЕЗОНИ

Ўқувчининг ҳар бир дарсни ўзлаштириши, энг аввало, ўқитувчининг маҳорати ва ўқувчининг қобилиятига боғлиқ. Албатта, муаллим билими бўлса-ю, ўқувчининг фанга қизиқиши ёки фанни ўрганишга хоҳиши бўлмаса, кўзланган натижага эришиш мушкул. Бунда вазиятнинг акси бўлганда ҳам мақсадга етиш осон эмас.

Дарҳақиқат, таълим-тарбия мураккаб жараён.

Зеро, фарзанд камолоти машаққатли иш. Биргина дарсда ўқитувчи томонидан ўқувчига ноҳолис қўйилган баҳо ёки озгина эътиборсизлик боладаги, аввало, ўқитувчига нисбатан, қолаверса, ана шу ўқитувчи ўтаётган фанга нисбатан меҳрини сўндиради. Айни шу сабаб боис, мактабларда ўқитувчи томонидан ўқувчиларга эътиборни кучайтириш, фанларни қанчалик ўзлаштирилишини назорат қилиш, қолаверса, ДТС талабларининг бажарилишини таъминлаш мақсадида ўқувчиларни баҳолашнинг янги рейтинг тизими яратилди. Бугун ушбу тизим Сирдарё вилоятидаги барча мактабларида, Тошкент шаҳридаги 60-мактаб ҳамда қолган барча вилоят-

ларнинг 2 тадан мактабларида тажриба-синовдан ўтказилмоқда.

Куни кеча пойтахтимизнинг Яккасарой туманидаги 48-мактабида ХТВнинг Давлат таълим стандартлари мониторинги бўлими ҳамда Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси томонидан “Умумий ўрта таълим мактабларида ўқувчиларнинг таълим тайёргарлиги даражасини баҳолашда кўпбаллик рейтинг тизимига босқичма-босқич ўтиш” мавзусидаги ўқув-семинари бўлиб ўтди. Унда тажриба-синов майдончаларида

амалга оширилаётган ишлар ҳисоботи ва ўқувчининг фанларни қай даражада ўзлаштиришларини назорат қилишнинг аввалги ва бугунги усуллари, улар орасидаги фарқ ҳамда афзаллик жиҳатлари атрофлича таҳлил этилди. Эътиборлиси, мазкур ўқув семинарида ўқитувчилар ўқувчилар билим даражасини баҳолашда тажриба-синовдан ўтказилаётган кўпбалли рейтинг тизimini ишлаб чиққан соҳа мутахассислари, амалиётчи ўқитувчилар билан учрашдилар ва ўзларини қизиқтирган саволларга жавоб олдилар.

Б.ЖОВЛИЕВ

Seminar

"БАРКАМОЛ АВЛОД — КЕЛАЖАГИМИЗ ПОЙДЕВОРИ"

Шу мавзуда Ўзбекистон Республикаси Прокуратура-си, республика "Маънавият ва маърифат" маркази, республика "Маҳалла" жамғармаси Тошкент шаҳридаги 8-бизнес мактабида маънавий-маърифий анжуман ўтказди.

Мазкур тадбир Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 21 сентябрдаги "Вояга етмаганлар билан ишлаш бўйича комиссияси ишини янада такомиллаштириш тўғрисида"ги қарорининг ижросига бағишланди.

Ёшлар ва ўсмирлар тарбиясидаги Президентимиз И.А.Каримовнинг "... таълим-тарбия онг маҳсули, лекин айни вақтда онг даражаси ва унинг ривожини ҳам белгилайдиган омилдир. Бинобарин, таълим-тарбия тизимини ўзгартирмасдан туриб онгни ўзгартириб бўлмайди. Онгни, тафаккурни ўзгартирмасдан туриб эса биз кўзлаган олий мақсад — озода ва обод жамиятни бар-

по этиб бўлмайди", — деган пурмаъно сўзлари асосидаги йўналишда бўлди.

Анжуманда республика прокуратурасининг вояга етмаганлар ҳақидаги қонунларни ижро этиш устидан назорат қилиш бошқармасининг бошлиғи, адлия катта маслаҳатчиси Н.Бобоев "Ўсмир, қонун ва ижро", республика "Маънавият ва маърифат" маркази бош мутахассиси А.Акмалов "XXI аср ёшлари: маънавият ва маърифат уйғунлиги", республика "Маҳалла" жамғармаси раиси ўринбосари С.Ҳасанов "Вояга етмаганлар тарбиясида маҳалланинг ўрни", Тошкент шаҳар "Маънавият ва маърифат" бўлими бошлиғи С.Салимов "Ёшлар маънавияти ва жиноятчилик" мавзуларида маъруза қилдилар ва йиғилганлар саволларига жавоб қайтардилар.

А.АКРОМОВ



Когон шаҳар саноат ва транспорт коллежи янги ўқув йилида бутунлай қайтадан юз очди. Бу даргоҳни барпо этиш учун 1 млрд. 200 млн. сўмга яқин капитал маблағ сарфланди.

— Коллеж ва лицей биноларини лойиҳалашда миллий меъморчилигимиз анъаналари, ташқи кўринишининг ўзига хос бўлишига алоҳида эътибор берилмоқда, — дейди буюртмачи ташкилот — вилоят капитал қурилиш бошқармаси бошлиғи Қахрамон Ҳожиев. — Янги коллеж ҳам Когон шаҳрининг ҳуснига-хусн қўшиб турган ҳашаматли иншоотлардан бири бўлиб қолди.

Замонавий компьютер техникалари, кўргазмали куруллар ва бошқа воситалар билан жиҳозланган шинам, ёруғ дарсхоналар, ҳашаматли спорт зали, шаҳар меҳмонхоналаридан қолишмайдиган даражадаги ётоқхоналари мавжуд бўлган ушбу таълим муассасасини кўрган кишининг кўзи қувонади. Бу ерда саноатдан ташқари мамлакатимиз иқтисодининг илдизи ҳисобланган темир йўллар учун ҳам бир қатор касблар бўйича мутахассислар тайёрланади.

Суратда: касб-хунар коллежи биноси.

ДАРСЛИК ЁЗИНГ, ИЛМИЙ ДАРАЖА ОЛИНГ!

Кеча Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигида "Йилнинг энг яхши дарслиги ва ўқув адабиёти муаллифлари" анъанавий республика танлови саралаш-эксперт гуруҳининг муҳокама йиғилиши бўлиб ўтди. Уни Республика Олий ва ўрта махсус таълим вазири С. Ғуломов бошқарди. Шу йилнинг март ойида эълон қилинган бу йилги танлов ҳам, асосан, гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий, математика ва табиий-илмий, умумтаълим ва умумкасбий, ихтисослик фан соҳалари бўйича ўтказилиб, ундан 30 га яқин ўқув адабиёт муаллифлари турли номинацияларда ғолиб деб топилди. Танловни ўтказишдан кўзланган мақсад, дарслик ва ўқув адабиётлари яратувчи муаллифларни моддий-маънавий рағбатлантириш ҳамда бу ишга кенг илмий омма ни жалб қилишдан иборат бўлди.

Олий ва ўрта махсус, Халқ таълими вазирликлари ҳамда "Устоз" жамғармаси ташкилотчилиги ва кўмагида ташкил этилган танлов 1998 йилдан буён ўтказилмоқда. Ҳозирда у кенг зиёлилар орасида анча оммавийлашиб қолди. Буни жорий йилда танловга келиб тушган адабиётлар салмоғидан ҳам билса бўлади. Август ойи охиригача қадар жами 120га яқин дарслик ва ўқув қўлланмалари танлов ҳайъатига келиб тушган. Йиғилишда таъкидланганидек, танлов ҳайъатига Республика олий таълим ва ўрта махсус таълим вазирлиги қошидаги Мувофиқлаштирувчи Кенгаш тасдиғидан ўтмаган ва нашриётларининг махсус рухсатномасисиз (гриф) чоп қилинган ўқув адабиётлари ва дарсликлар ҳам келган. Ҳайъат аъзолари бундай адабиётлар сони 33 та эканлигини маълум қилди ва улар танловда қатнашиш имкониятидан маҳрум қилинди. Қолган 87 та адабиёт ва қўлланма унда тўлақонли иштирок этди.

— Бу йилги танлов ўтган йиллардагидан фарқли бўлиб, у асосан уч йўналишда ўтказилмоқда, — дейди танлов ҳайъати аъзоси Қодиржон Рўзиев. — Бунда умумий ўрта таълим, ўрта махсус касб-хунар таълими ҳамда олий таълим йўналишлари бўйича алоҳида-алоҳи-

Tanlov

да номинацияларда ғолиблар аниқланади. Танловнинг бу қадар оммавийлашиб боришига яна бир муҳим омил сабаб бўлди. Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йилдаги махсус қарорига асосан, эндиликда икки ёки ундан ортиқ дарслик нашр эттирган ва ушбу танловда ғолиб деб муаллифларга илмий даража ҳамда илмий унвон беришга қарор қилинди. Бундай қарор қабул қилишнинг боиси нимада? Авваллари ўқув дарсликларини ёзиш фақатгина кекса ёшдаги авлод вакиллари иши деб қараларди. Ёшлар эса битта ўқув дарслиги яратгандан кўра, бирон мав-

зуда диссертация ёзиб, уни ҳимоя қилиш ҳамда илмий унвон олишга қизиқарди. Бу масала жиддий ўрганилди. Ёш олимларни ҳам ўқув қўлланмалари ёзишга жалб этиш керак, деган ғоя туғилди.

Танлов ҳайъатига келиб тушган адабиётларнинг 20 таси ўрта мактаблар, 30 таси академик лицей ва касб-хунар коллежлари қолган 70 таси олий таълим муассасалари учун мўлжалланган. Танлов якуний муҳокамаси шуни кўрсатдики, ўнлаб асарлар юқори балл тўплаб, ғолиблик учун муносиб. Бироқ танлов ҳайъати аъзолари энг ўқишли, энг оммавий, уни ёзиш жараёнида муаллиф томонидан маҳаллий ва айниқса, хорижий манбалардан кенг фойдаланилган, илмий, ғоявий, тарбиявий мазмунли жиҳатидан бой асарларни танлашга эътибор қаратмоқда. Ана шундай мезонларга жавоб бермаган баъзи асарлар йиғилиш давомида эксперт гуруҳи аъзолари томонидан тавсия қилинаётган ўринлардан олиб ташланди. Баъзи асарлар эса юқори ўринлардан қуйи ўринларга туширилди.

Хуллас, бу йилги танлов натижалари ҳам маълум бўлди. Сиз у ҳақда 1 октябрь "Ўқитувчилар ва мураббийлар куни" арафасида газетамиз саҳифалари орқали ўқишингиз мумкин.

Муҳаммадjon ИСРОИЛОВ,
"Ma'rifa" мухбири

Юртимиз ҳудудидаги тоғларнинг бетакрор гўзаллиги, бу ерларда қазилма бойликлари захира-сининг мўл-кўллиги, ўсимлик ва ҳайвонот оламининг хилма-хиллиги, зилол сувларию муссаффо ҳавоси Республикаимиз иқтисодий салоҳиятини кўтариб, аҳоли турмуш даражасини яхшилашда муҳим аҳамият касб этади. Бунда Марказий Осиё тоғли ўлкаларига хос бўлган табиатнинг ҳам ўз ўрни бор. Шу сабабли ҳам Республикаимиздаги тоғли ҳудудларга алоҳида қўриқланадиган миллий боғлар, қўриқхоналар, буюртма-маҳоналар мақоми берилган.

ТОҒЛАР САЛТАНАТИГА САЁҲАТ

Улар орасида Уғом-Чотқол Давлат миллий табиат боғи (ДМТБ) географик жойлашуви, табиий ресурсларининг бойлиги ва ранг-баранглиги жиҳатидан алоҳида урин тутати. Маълумки, ДМТБ Ғарбий Тянь-Шань Чотқол тоғ тизмаларининг талайгина қисмини эгаллаган. Майдон эса 5745 км²ни ташкил қилади. У Бўстонлиқ, Паркент, Оҳангарон туманларининг тоғлик ҳудудларини ўз ичига олган. Албатта, у ерларда бир неча минглаб аҳоли истиқомат қилади. Миллий боғ ходимлари низомида ҳамда табиатни муҳофаза қилиш тизимида кўрсатилган вазифаларни илмий асосланган ҳолда бажаришдан ташқари, аҳолининг, айниқса, ёшларнинг экологик онг, билим ва савиясини ошириш, ўз она диёрига садоқат руҳида тарбиялашга катта эътибор бермоқдалар.

Бу борада ЮНЕСКО томонидан 2002 йилнинг "Бутунжаҳон экологик туризм ва тоғлар йили" деб эълон қилинган му-

носабати билан ўтказилган тадбирни эслатиш жоиз. Унда Республика Халқ таълими вазирлиги ҳамда Бўстонлиқ тумани халқ таълими бўлими билан ҳамкорликда "Тоғлар салтанатига саёҳат" номи остида Бўстонлиқ тумани ҳудудидаги тоғларга ўқувчилар экскурсиялари уюштирилди. Бунда миллий боғ илмий ишлар бўлими олимлари ва малакали мутахассислар ўқувчиларга ҳайвонот ва ўсимликлар оламининг хилма-хиллиги, уларнинг муҳитга мослашув қонуниятлари, табиатдаги турли гуруҳларга хос бўлган организмларни ўзаро "уйғун" ҳолда

ҳаёт кечириш сирлари, инсоннинг тирик табиатга тазйиқи ва бошқа муаммолар ҳақида атрофлича тушуنча бердилар. Шубҳасиз, мактаб ўқувчилари экскурсиядан янада тетиклашган, она табиат ва атроф-муҳитни тоза сақлашга аҳд қилган ҳолда бир олам завқ олиб қайтди.

— Ёшларни баркамол, юксак савиядаги экологик онг, билим ва маданият соҳиби қилиб тарбиялашга қаратилган бундай тадбирларни янада кенг кўламда, яъни талабалар, лицей, гимназия ва бошқа турли билим юрталари ўқувчиларини ҳам жалб қилган ҳолда ўтказиш мақсадга мувофиқдир, — дейди ДМТБ Бошқармаси бош директори А.Абдуҷамилов.

Э.САРИМСОҚОВ,
ДМТБ бош директори
ўринбосари
Т.ҚОБИЛОВ,
етакчи илмий ходим,
биология фанлари доктори

Ҳозирги кунда жамиятимизда тадбир-корликка катта эътибор берилётгани ва уни ривожлантиришга барча бирдек ҳисса қўшаётгани ҳеч кимга сир эмас.

Бу соҳанинг муҳим йўналишларидан бири сифатида такомиллашётган кўчмас мулкларни хусусийлаштириш бугунги кунда давр тақозоси ҳисобланади. Инсон ҳаммиша ўзининг меҳнати сингиб эришган нарсасини ардоқлайди, қадрига етади. Хусусийлаштириш барча соҳаларда амалга ошириляётгани ҳолда уни таълим тизимига татбиқ қилиш ҳам муҳим вазифа саналади. Шу мақсадда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг "Давлатга қарашли бўлмаган мактабгача болалар муассасалари тармоғини ташкил этиш ва ривожлантириш чоратадбирлари тўғрисида"ги 1999 йил 313-

ланган мазкур Республика семинарида Қорақалпоғистон

Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги хусусий мактабгача таълим муассасаларининг раҳбарлари, жойлардаги ХТБ мутахассислари иштирок этдилар. Анжуманни Халқ таълими вазирининг ўринбосари У. Мусаев кириш сўзи билан очиб, амалий анжуман иштирокчиларига куч-ғайрат тилади. Шундан сўнг ХТБ мактабгача таълим бошқармаси бошлиғи Х. Аҳмедова йиғилишни давом эттириб, семинар иш режалари билан қатнашчиларни таништирди.

Шундан сўнг семинар иштирокчилари давра куриб, бир-бирлари билан иш-тажрибаларини алмашдилар, янги хусусий мулк эгаси бўлишни ният қилган тад-

Anjuman

лигига амин бўлгач, ота-онадан қабул қиладилар. Психолог ҳам бундан боғлиқ бўлади, чунки бу ерда кўпроқ оилада ёлғиз, эркатой бўлган кичкинтойлар тарбияланадилар ва болаларнинг оналарига ҳам тавсиялар бериб борилади. Машғулотлар асосан инглиз тилида олиб борилади. Мунтазам равишда бинодаги, хонадаги жиҳозлар, буюмларнинг жойи ўзгартирилиб турилади, шундагина болакай ўзи улғаяётган муҳитга зийраклик билан боқиб ўрганади.

—Иложи борица боғча биносидан самарали фойдаланиш лозим,— дейди муассаса директори Феруза Ваҳобова,—сиз кўриб турган мазкур қошона буткул харабага айланган эди. Биз уни қайта таъ-

маси етакчи мутахассиси Р. Қобулованинг фикрича, вилоятда хусусийлаштирилиши мўлжалланган 6 та боғча икки йилдирки, сотилмасдан қолаётти ва бу йил эса ишлаб турган 7 та муассаса режага киритилган. Мазкур ҳолат юзасидан Х.Аҳмедова жавоб бериб, Низомда белгиланганидек, ишлаб турган, шунингдек, бошқа давлатга қарашли мактабгача болалар муассасасига эга бўлмаган аҳоли яшаш жойларидаги муассасаларни хусусийлаштиришга йўл қўйилмаслигини таъкидлади.

Қорақалпоғистон Республикасидан келган Г. Қўчқорова эса вайронага айланган "Бойчечак" боғчасини сотиб олганини ва эндиликда ишни қандай йўлга қўйишни ўрганиш мақсадида эканлигини яширмади.

Андижоннинг Улуғнор туманидан



сонли қарори қабул қилинди. Ўтган уч йил давомида мазкур қарорга асосан, республикамизда 30 та мактабгача таълим муассасалари хусусийлаштирилди. Лекин уларнинг барчаси ҳам бугун тўлиқ фаолият кўрсата олмаётти. Сабаби муассасаларни хусусийлаштириб олган раҳбарларнинг ўз ҳуқуқлари, имтиёзларини тўлиқ билмасликларидир. Зеро, буни аввал хабар қилганимиздек, "Олтин қанот" номли хусусий мактабгача таълим марказида бўлиб ўтган тадбир чоғида муассаса сотиб олиш ишתיёқида бўлган одамларнинг мурожаат қиляётган саволлари негизда англаб етдик. "Таълимда пуллик хизмат бозорини шакллантириш—давр талаби" мавзусига бағиш-

биркорлар эса ўзларининг олдидарида турган муаммолар юзасидан саволлар бердилар. "Олтин қанот" хусусий боғчаси мудираси Х. Юнусова ва бош директори Ф. Ваҳобовалар хусусий боғчанинг шаклланишида дуч келадиган муаммолар хусусида гапиришиб, тайёрланадиган иш ҳужжатлари, маблағни қандай тақсимлаш, бу даргоҳнинг давлатга қарашли мактабгача таълим муассасаларидан фарқли томонлари тўғрисида маълумотлар бердилар.

Мазкур муассасанинг чиндан ҳам мактабгача арзиғулик жиҳатлари бисёр, бу ерда 4 та гуруҳда 12 тадан 48 нафар кичкинтойлар тарбияланадилар. Уларни ҳар кун эрталаб педиатр текшириб, соғлом-

ХУСУСИЙЛАШТИРИШ САМАРА БЕРАЯПТИМИ?!

мирлаб, бугунги ҳолига келтирдик. Шунинг учун уни дам олиш кунлари ҳам бўш қўймасдан, "Якшанбалик гуруҳлари" ташкил этмоқчимиз, қолаверса, ҳозирда кўпчилик ота-оналарнинг талаби ҳам шу.

Маълумки, Низомда ёзилишича, тугатилётган давлат мактабгача болалар муассасаларининг умумий нархини Давлат Мулк қўмитаси белгилаб беради. Айрим жойлардаги "муассасалар"га қўйилётган нархларнинг "осмонга етаётгани", ваҳоланки, бинонинг ичида ҳеч вақоси қолмасдан талон-тарож қилинганлиги боис шу нархга арзимаслиги ҳолати юзасидан анжуман иштирокчиларида жуда кўплаб саволлар туғилди. Шу боис Давлат Мулк қўмитасидан ташриф буюрган Б. Сафоев билан бўлиб ўтган мулоқот қизиқарли ва баҳсларга бой бўлди.

Андижон мактабгача таълим бошқар-

Озода Мамадалиева эса Рўздат ота хусусий боғчасини маблағ билан таъминлашда туман ҳокими Ботир Сатторовнинг 2 гектар ер бериб, болаларга саховат кўрсатганлигидан хурсанд бўлиб гапирди. Ҳозирда ўша ерга буғдой экилиб, мўл ҳосил олинган, болаларга шундан озиқ-овқат етказилаётган экан. Ана шундай сахий инсонлар сабаб кишлоқларда ҳам хусусий болалар шаклланиб, ривож топиб кетса, не ажаб. Ҳар бир янгилик инсонлар онгига тезда сингиб кетиши қийинроқ кечади, айниқса, ҳозирги кундаги бозор иқтисодиёти шароитида. Келгусида хусусий мактабгача таълим муассасалари кўпайиб, жаҳондаги шундай илғор муассасалар билан бемалол рақобатлаша олади, деган умиддамиз.

Назозат ХОЛМЕТОВА,
"Ma'rifat" мухбири

Мамлакатимиз тинчлиги, унинг қудрати ҳар бир оиланинг фаровонлиги, маънавиятининг қай даражада эканлигига боғлиқ бўлганидек, мактабдаги, қолаверса, бутун Республикамиздаги таълим-тарбия ишларининг ривож дастлаб ҳар бир синфда олиб бориляётган ишлар сифати, синф ўқувчиларининг одоб-ахлоқи, маънавий баркамоллиги ва билимига бевосита боғлиқдир. Бу эса, синф раҳбарининг зиммасига катта масъулият юклайди.

Мен ҳам ўн йилдан буён мактабда ўқувчиларга сабоқ бериш билан бир қаторда синфга раҳбарлик ҳам қиламан. Бу масъулиятни чуқур англаган ҳолда ҳамда Юртбошимиз Ислон Каримовнинг "Бу муҳим вазифани бажариш учун ўқув ва тарбиядаги услубларни муттасил такомиллаштириш керак", — деган сўзларидан келиб чиқиб, ўқувчиларга таъсир этишининг турли усулларини излайман.

Мен ҳозир 7-синфга раҳбарлик қилмоқдам. Мазкур синфни 5-синфда янги қабул қилиб олар чоғимда, 2-3 ҳафта мобайнида ҳар бир ўқувчини ва уларнинг бир-бирига муносабатини ўрганиб чиқдим. Сўнг синф мажлиси ўтказиб, асосан ўқувчиларнинг яшаш жойини ҳисобга олиб, уларни уч гуруҳга бўлдим. Ҳар бир гуруҳ ўқувчиларини алоҳида қаторга ўтказдим. Ва гуруҳларга буюк алломалар, халқимизнинг эъзозли фузалолари "Темур", "Навоий", "Бобур" номларини бердик. Гуруҳлар бошлиқларини, тозалек текширувчиларини, дарслик ва дафтарларни назорат қилувчилар-

СИНФНИ ГУРУҲЛАРГА БЎЛИШ — МУСОБАҚА УСУЛИ

ни, синф деворий газетасининг (газета учга бўлиниб, гуруҳлар номи ёзилган) ҳар бир гуруҳга алоҳида тахририят аъзоларини сайладик.

Синфни, синфдаги жиҳозларни ҳам учга бўлиб, гуруҳлар ихтиёрига бердим. Гуруҳ фаолларининг вазифаларини, бурчларини тушунтирдим. Уларга назорат дафтарларини қандай юргизиш лозимлигини ўргатдим. Шундан сўнг синфдаги жипсликни, дўстликни мустаҳкамлаган ҳолда, одоб-ахлоқни сақлаш, ўқиш-ўрганишни яхшилаш, синфдан ташқари ишларда қатнашишининг барчаси гуруҳлар ўртасидаги ўзаро дўстона мусобақа тарзида олиб борилишини ўқитдим. Бунда ўқувчининг кучига, қобилиятига яраша иш ташкил қилиш, топшириляётган ишнинг билим ўрганишга зарари тегмайдиган даражада, балки илм ўрганишга қизиқтиришини назарда тутиш жуда муҳимдир.

Мана шунда ташкил қилинган ишнинг ижобий натижаси яққол кўринди ва ўқувчиларда катта қизиқиш уйғонди. Энди ўқувчилар гуруҳдошларининг дарс қолдирмаслигига, интизомга, тоза гуруҳ аниқланиб, уларга кўчма байроқ топширилади.

Мактабда навбат билан ҳар бир синф ўқувчилари ҳафта мобайнида навбатчиликни олиб бориб, ички ва ташқи тартиб-интизомни назорат қилиб бориш одат тусига кирган. Энди бир ҳафта учга бўлиниб, гуруҳ бошлиғи бошчилигида икки кундан навбатчилик қилмоқдалар. Бунда гуруҳлар бир-биридан ўтиш учун иложи борица вазифаларига масъулият билан қарайдилар. Барча ўқувчиларнинг

Tajriba, sinov, natija



бу ишда тўлиқ қатнашиши мумкин бўлади. Бу эса синф раҳбарига енгиллик туғдиради. Шанбалиқда ёки бошқа ташкилий ишларда ҳам юмушлар гуруҳларга бўлиб берилади ва қайси гуруҳ ўқувчилари тез ва сифатли бажарганликлари аниқланади.

Синф раҳбари ўқувчиларни, гуруҳларда олиб бориляётган

ишларни синчковлик ва ғоятда ҳушёрлик билан кузатиб бориши даркор. Ўқувчилардаги озгина бир ўзгаришга ёки гуруҳнинг кичик бир ютуғига бефарқ қарамасдан рағбатлантириб бориш керак. Чунончи, илм масканида рағбатлантиришнинг турли усулларидан фойдаланилмоқда. Ўқувчилар фаолияти рейтинг йўли билан баҳоланиб, "Рейтинг ойинаси"га чиқарилади. Бунинг учун гуруҳ бошлиқларининг, тозалек текширувчиларнинг дафтарларидаги кўрсаткичлар асос бўлади. Ва бу ишда ўзлари бевосита иштирок этадилар. Яна "Ким ёлиб" стенди илиниб, ёлиб гуруҳ кўрсатиб турилади. Синфга қўйилган кўчма байроқ бир ҳафта мобайнида ёлиблар қаторида ҳилпираб туради.

Синф раҳбари барча фан ўқитувчилари билан доимий алоқада бўлиб туриши керак. Улар ҳам синфдаги ўзгаришларга бефарқ қарамасликлари лозим. Шу ўринда бир савол туғилади: синфни гуруҳларга бўлиш ўқувчиларнинг бирлигини йўқотишга, тарқоқликка олиб келмасмикан? Йўқ, ундай эмас, негаки, ўз гуруҳининг ҳар бир ютуғидан фохрланиш, қувонч олиш туйғуси шаклланиб, ўқувчи учун ўз синфининг, мактабининг, қолаверса, тумани, вилояти, мамлакатининг ютуғи, унга чекисиз қувонч келтиради.

Араббой ЖАМОЛОВ,
Андижон вилояти
Хўжабод туманидаги
3-ўрта мактабнинг она
тили ва адабиёти фани
ўқитувчиси

Илм-фан, таълим ва ишлаб чиқариш узвий боғлиқдир. Бугун олий

таълим тизимидаги барча илмий тадқиқот ишлари мамлакатимизда кенг миқёсда амалга оширилаётган ислохотлар билан боғлиқ ҳолда олиб борилмоқда. Ўтган қисқа давр мобайнида турли таълим муассасаларида илм-фан соҳасида қатор туб ўзгаришлар ва янгиланишлар юз берди, янги ўқув дастурлари, режалар ва турли машғулотлар синовдан ўтказилиб, амалиётга жорий қилинди. Жумладан, “Ўзбекистонда демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти” курси таълим, илм-фанда ўзига хос ўринга эга бўлди.

Таълимдаги миллий менталитетнинг халқаро тажриба билан мослашуви, ўқув жараёни, илм-фан ва ишлаб чиқаришнинг уйғунлашуви асосида юзага келган бу курсни такомиллаштириш бўйича Тошкент Давлат иқтисодий университети олимлари бир қанча илмий тадқиқот

Milliy dastur — amalda

оилаларнинг ижтимоий муаммолари” мавзуларидаги номзодлик диссертациялари ҳам айна пайтда ҳимояга тайёр.

Илмий тадқиқот ишлари билан бир қаторда кафедра олимлари томонидан бир қанча ўқув қўлланмалари, маъруза матнлари ва модуль тизимлари ишлаб чиқилиб, нашр қилинмоқда. Жумладан, “Ўзбекистонда демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти” курси, “Сиёсатшunosлик”, “Социология” фанлари бўйича бир қанча ўқув қўлланмалари чоп қилинди. Чунончи, Турғун Хошимовнинг “Умумбашарий демографик вазият ва уни ривожлантириш истиқболлари” илмий рисоласи, Ғайрат Рафиқовнинг Турғун Хошимов билан ҳаммуаллифликдаги “Сиёсатшunosликдан амалий машғулот режалари, вазифалари, машқлари” китоби, Ғайрат Рафиқов бошчилигидаги муаллифларнинг “Сиёсатшunosликдан тест саволлари” қўлланмаси шулар жум-

“ИРМОҚЧА”ГА СУВ КЕЛТИРИШМОҚЧИ

Ғаллаорол туманидаги 24-“Ирмоқча” соғломлаштириш боғчасининг Жиззах вилоятидаги мактабгача таълим муассасалари орасида ўз ўрни бор. Ғап шундаки, мазкур боғчада асосан гепатит касаллигини бошидан ўтказган болалар тарбияланади.

— Боғчамизга болалар тегишли мутахассис шифокорнинг хулосаси асосида туман касалхонаси ва халқ таълими бўлимининг йўлланмаси билан қабул қилинади, — дейди муассаса мудираси Озодахон Қурбонова. — Болалар боғчамизда уч ойдан олти ойгача муддатда тарбияланишади. Шу даврда улардан олинган кузатув (анализ) натижалари яхши бўлмаса, болалар касалхонада ётиб даволанишади. Бошқа боғчалардан қабул қилинганлар эса олти ой мобайнида соғломлаштирилиб, сўнгра қайтиб кетадилар. Агар

Навбатчи болалар тарбиячи опаларига машғулот давомида ёрдамлашади. Боғчада тарбияланувчиларнинг ақлий ривожланишини кузатиб бориш мақсадида мониторинг (таҳлил) ҳам ўтказилиб, унда болаларнинг оналари ҳам иштирок этадилар. Агар болалар биронта саволга жавоб беролмаса, у ҳолда уларнинг оналари жавоб берадилар. Зеро, бу нарса оналарни фарзанд тарбияси билан шуғулланишга, уларнинг дунёқараши ривожлантиришга бефарқ бўлмасликка ундайди. Ана шу мақсадда боғчада ташкил этилган оналар мактаби фаолияти диққатга сазовордир.

Бошқа бир жиҳатни айтидиган бўлсак, жамоа яхши ният билан Япония элчихонасидан ёрдам олиш учун ҳужжатлар тақдим этган. Агар бу ният амалга ошса, би-

Maktabgacha ta'lim

хасталик сурункали тус олган бўлса, бундай болалар мактабга чиққунча бизда тарбияланишади.

Тарбияланувчилар асосан доривор ўсимликлар ва тартиб-қоида асосида соғликларини қайта тиклайдилар. Бунинг учун махсус хонада доривор ўсимликлардан дамлама тайёрланиб, уларга ичирилади. Айна пайтда эса буйрак шомоллаши хасталигини бошидан ўтказган болалар ҳам боғчада саломатликларини мустаҳкамлаш имкониятига эга-лар.

Тарбиячилар олиб бораётган машғулотларни кузатиш учун хона айланамиз. Уч гуруҳ жойлашган хоналарнинг барчасида ўйинчоқлар сероб. Бинобарин, бу ўйинчоқларни тарбиячиларнинг ўзлари ясаган. Миллий ўй-рўзгор буюмлари, идиш-товоқлар, чойнак-пиёла, кийим-кечаклар киши ҳавасини келтиради.

Болалар ўтирган ҳолда, оҳиста ва секин ҳаракатлар билан амалга оширадиган машғулотлар соддадан мураккабга қараб давом эттирилади.

ринчи галда физиотерапевт хизмати йўлга қўйилади ва йил давомида 220-250 нафар бола тарбияланиб, саломатлигини бутунлай тиклаш имкониятига эга бўлади.

Бу ерда соғлом муҳит барқарорки, эришилаётган ютуқларнинг боиси ҳам шунда. Тарбиячиларнинг куйиб-ёниб ишлаётганлигидан ҳамма хурсанд. Кичкинтойларнинг саломатлигини мунтазам назорат қилишда шифокор Алишер Яхшибоев, ҳамшира Фазилат Қурбонбоевнинг муносиб хизмати бор.

Боғча ҳовлисидаги ўйинчоқлар, ҳар хил кўргазмалар воситалар ҳам болаларни тарбиялашга, соғломлаштиришга ҳисса қўшади. Майда тошчаларни болалар оҳиста босиб ўйнайдилар. Бу уларнинг тоғонидан яссиллик касаллигининг олдини олади.

P.S. Боғчадаги дарахтар, гуллар сувсизликдан бироз сарғайган. Мудиранинг айтишича, келгусида насос ёрдамида ариқдан сув келтиришмоқчи.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
“Ma'rifat” мухбири

ЯНГИ КУРС ТАДҚИҚОТЛАРИ

ишлари олиб боришмоқда. Ўтган ўқув йилининг ўзида кафедранинг икки нафар аъзоси докторлик диссертацияси устида иш бошлади. Тадқиқотчилардан бири ўқув йили давомида илмий иш мавзусига алоқадор 7,3 босма табоқдан иборат “Оила — истеъдодли ёшларни тарбиялашда муҳим босқич” ва “Миллий педагогик кадрлар тайёрлаш сиёсатининг моҳияти ва илмий салоҳияти” номли рисоаларни чоп эттирди.

Тарих фанлари номзоди Олим Йўлдошевнинг “Ўзбекистонда иқтисодий ислохотларни амалга ошириш жараёнлари: омиллари ва муаммолари” мавзусидаги докторлик диссертацияси эса май ойида бўлиб ўтган кафедра йиғилишида тасдиқдан ўтди.

Кафедра катта ўқитувчиси Рашид Ғариповнинг “XX аср бошларида Туркистонда миллий-илғор ҳаракатлар ва ижтимоий-сиёсий историография” мавзусидаги номзодлик диссертацияси асосан миллий мустақилликка ўтиш давридаги муаммоларни ўрганиш тенденцияларини ўз ичига олган. Диссертация ҳимояси бу йил муваффақият билан ўтди ва олий аттестация комиссияси мутахассислари томонидан юқори баҳоланди. Шунингдек, катта ўқитувчилар Мукаррамхон Муллажонов ва Бобокул Раҳмоновларнинг “Ўзбекистонда демократик жамият қуришнинг ижтимоий-сиёсий омиллари”, ҳамда “Кўп болали

ласидандир.

Ўтган ўқув йили давомида кафедра ўқитувчилари турли доирадаги илмий-назарий, илмий-услубий конференцияларда ҳам фаол иштирок этдилар. Май ойида Давлат ва жамият қурилиши Академиясида бўлиб ўтган “Кучли демократик жамият: эркинлаштириш муаммолари” мавзусидаги илмий-назарий анжуманда кафедра профессори Ғайрат Рафиқов, доцент ва ўқитувчилар Бобокул Раҳмонов, Мукаррамхон Муллажоновлар ўз илмий маърузаларини ҳавола этишди.

Университет талабаларининг олиб бораётган бир қанча илмий тадқиқот ишларига ушбу кафедранинг ўнлаб ўқитувчилари илмий раҳбардир. Талабалар бир қатор илмий-назарий анжуманларда ўз тадқиқот ишлари доирасида иштирок этишяпти. Умуман олганда, кафедра ўқитувчи ва мураббийлари ўз илмий салоҳиятларини халқ хўжалиги, макроиқтисодиёт соҳаси, айниқса унинг илмий-назарий ва амалий фаолиятини ривожлантиришдан четда эмас.

Шоизок ХОЛМЎМИНОВ,
Тошкент Давлат иқтисодий университети
“Иқтисод ва статистика” факультети
декани, иқтисод фанлари доктори,
профессор
Турсунбой СУЛТОНОВ,
шу университетнинг “Ўзбекистонда
демократик жамият қуриш назарияси ва
амалиёти” кафедраси доценти

Йўлдош Охунбоев номидаги Республика ёш томошабинлар театри жамоаси Мисрда бўлиб ўтган 14-анъанавий халқаро театр фестивалида иштирок этиб қайтди. Сентябрь ойининг дастлабки кунларида бошланган ва 11 кун давомида Қоҳира шаҳрини байрам шоҳидналарига чуллаган мазкур фестивалда 49 мамлакатдан ташриф буюрган театр жамоаларининг 60 га яқин спектакллари намоиш этилди. Жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари — АҚШ, Япония, Хитой, Германия, Франция, Англия, Италия ҳамда МДХ давлатлари вакиллари билан бир қаторда ҳамюртларимиз ҳам дунёнинг катта саҳнасидан туриб ўзбек театрининг нималарга қодир эканлигини яна бир бор кўрсатиб беришди. Кенг куламли, юксак савияда ўтган фестивалда вакилларимиз саҳнага қаратилган минглаб, миллионлаб нигоҳларга кутилмаган лаҳзаларни тақдим этиб, барчани ҳайратда қолдирди. Гарчи театримиз жамоасининг бетакрор намоёниши умуман олганда, томошабинлар учун гаройиб бўлмаган ижод жанрини эслатсада,

бирок айна фестивалда курсатилган спектакллар орасида ҳамюртларимизнинг йўлчи юлдуздек ярқ этиб порлаши муҳлислар учун ҳақиқий янгилик ёхуд бошқачароқ айтганда ижобий маънодаги “портлаш” бўлди, десак муболаға бўлмайди. Бу Ўзбекистонда хизмат кўрсатган санъат арбоби, “Офарин” мукофоти совриндори Олимжон

сингиб кетди. Бу эса ўзбек театрининг гуллаб-яшнаши учун меҳнат қилаётган тажрибали ижодкорларимизнинг саъй-ҳаракатлари маҳсулидир.

— Ҳа, ҳақиқатдан ҳам театримизда сунгги йилларда мисли қурилмаган улкан силжиш содир бўлмоқда. Бунинг асл боиси мустақиллигимиз туфайлидир. Истиқлолга

яратилажак спектаклларимизнинг мазмун-моҳияти, тараннум этаётган гоёси, албатта, партия мафкураси билан ҳисоблашмасдан туриб ҳал этилмас эди. Шукрки, бугунги кунда эркин ижод эта оламиз. Нафақат кичик ёшдагилар учун, қолаверса, катта ёшдагилар учун ҳам қизиқарли бўлган спектаклларни театр саҳнасига олиб чиқаяпмиз.

бир қадар эришдик ва гувоҳи бўлиб турганингиздек, муваффақиятларимиз, ютуқларимиз фахрланса арзигulik,— дейди Олимжон Салимов.

Юртимизда кенг нишонланаётган Япония маданияти кунларида театр япон муаллифи Дзундзи Киносито қаламига мансуб, режиссёр О.Салимов саҳналаштирган “Турна патлари” номли лирик-романтик жанрда яратилган спектакли билан узининг янги 74-мавсумини бошлади. Меҳр-оқибат, дустлик каби чин инсоний фазилатларни тараннум этиш билан бир қаторда, ҳасад, очкузлик, бойликка ружу қуйиш каби иллатларни қораловчи мазкур спектакл томоша залини лик тулдирган ёш театр ишқибозлари қалбини ларзага солди.

Театрнинг янги мавсумда уз олдиға қуйган мақсадлари улкан. Ижодкорлар жамоаси томошабинлар учун янгидан-янги спектакллар яратиш устида бош қотирмоқдалар.

Уларнинг эзгу ишларида омад ёр бўлишини тилаймиз.

Фаррух БЎТАЕВ,
“Ma'rifat” мухбири

ТЕАТРИМИЗ ДОВРУҒИ ДУНЁГА ТАРАЛМОҚДА

Салимов томонидан саҳналаштирилган “Боз масҳарабоз” спектакли эди. Пантомимо жанрида яратилган, яъни сўзсиз, овозсиз бу спектакл турли тилда сўзлашувчи, турли миллатга мансуб томошабинлар учун асло қийинчилик туғдирмади. У актёрларимизнинг моҳирона ҳатти-ҳаракатлари—ижролари орқали муҳлисларнинг санъатга ташна қалбларига туғридан-туғри

қадар фаолиятимиз қотиб қолган бир шаклда давом этиб келаётган эди. Совет мафкурасининг тазйикини уша пайтларда спектаклларимизни томоша қилган киши билди, албатта. Чунки энди шаклланиш палласида турган болакайларни коммунистик руҳ исканжасида тарбиялаш барча соҳалар қатори театр санъатининг ҳам олдиға қуйиладиган вазифа эди. Шу боис

Бу муваффақиятларимизнинг биринчи сабаби. Шунингдек, биз қотиб қолган шакллардан бирмунча чекиниб, томошабинлар учун гаройиб, ноанъанавий бўлган янгидан-янги шакллар, услублар устида бош қотираяпмиз, томошабинлар билан ижрочилар орасидаги мулоқотнинг янги йўллари ҳусусида изланаяпмиз. Айтишимиз мумкинки, биз мақсадларимизга

Бундан роппа-роса 10 йил муқаддам Андижон шаҳрида Заҳриддин Муҳаммад Бобур номидаги халқаро-илмий жамғарма ҳамда халқаро илмий экспедиция ташкил қилинган эди. Ушбу жамғарма ва экспедициянинг ташкилотчиси, геолог ва тарихчи олим Зокиржон Машрабов бўлиб, у қарийб 30 йиллик умрини Х асрдан XVI асрга қадар буюк Туронда камолга етган улуғ ватандошларимиз ўтмиши, тарихи, улар босиб ўтган йўли, кашфиётлари, ижодини ўрганишга бағишлади. Айниқса, олим Бобур ва бобурийлар сулоласини тадқиқ қилишга алоҳида эътибор қаратди. Улар фаолиятига алоқадор бир қанча илмий-маданий манбалар, қўлёзмалар, нодир рисоаларни хориждан мамлакатимизга қайтаришдек улкан хизматларни бажарди. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, “Эл-юрт ҳурмати” ордени соҳиби, Олий Мажлис депутати Зокиржон Машрабов бугунги меҳмонимиз.

— Газетамизнинг аъна-насига кўра, суҳбатимизни илк устозларингиз ҳақидаги хотираларингиз билан бошласак.

— Аввало, мени шу даражада камолга етказган отамга, онажонимга қуллук қиламан. Отам (Аллоҳ раҳмат қилган бўлсин) ўз замонасининг илғор зиёлиларидан бўлган. У киши умрини ўқитувчиликка бағишлаб, 1936 йилдан 1956 йилга қадар мактабда директорлик лавозимини ишлаган. Онам эса болалар боғчасида тарбиячи эди. Меҳрибоним ҳозир ҳаётлар, 97 ёшдалар (Илоҳ, Яратган умрларини бунданда зиёда қилсин).

Албатта, ҳар бир инсонни баркамол вояга етказишда мактаб устоз-мураббийларининг ҳам ота-она билан бирдек машаққатли меҳнати мужассам. Мактабда ўқиб юрган кезларимда менга энг кўп таъсир ўтказган, ўз билим ва маҳоратларини ўргатган Ибодат ака Исмоиловдан умрбод миннатдорман. У киши менга ўз соҳасининг бутун сир-асорларини ўргатди, табиатшунослик фани бўйича биргаликда кўп-кўп суҳбатлар олиб бордик. Ана шуларнинг натижаси бўлса керак, камина доманинг ўғитларини олиб, геолог бўлишга қарор қилдим ва 1950 йилда аввалги САГУ нинг геология факультетига ўқишга кириш учун ҳужжат топширдим. Имтиҳонлардан муваффақиятли ўтиб, унда 1955 йилга қадар таҳсил олдим. Олий ўқув муассасасида ўқиш жараёнида раҳматли академик Ҳамробоев менга катта ёрдам берди. Мен бу устозимдан ҳам ғоят миннатдорман. У кишига оддий инсон, шогирд сифатида хизмат қилганимдан фахрланаман.

— Истиқлол туфайли сермашмун тарихга эга ўтмишимиздан фахрланиш, буюк аждодларимиз томонидан жаҳон илм-фани раънақиға қўшган ҳиссаси билан гурурланиш ҳисси ҳар бир юртдошимиз қалбида шаклланиб, десак асло муболаға бўлмайди. Жумладан, 1992 йилда Сиз ҳам буюк аждодимиз Заҳриддин Муҳаммад Бобур номидаги халқаро жамғарма ва илмий-маданий халқаро экспедицияни ташкил қилишга муваффақ бўлдингиз. Айтингчи, мазкур жамғарма ва экспедицияни ташкил қилишдан қандай мақсадлар кўзланган?

— Бобур номидаги халқаро жамғармани ташкил қилишдан асосий мақсад — миллиятимизнинг буюк вакилларидан бири Заҳриддин

Муҳаммад Бобур шахсига бўлган юксак ҳурмат, унинг босиб ўтган ибратли умр йўлини ўрганиш, ҳамда унинг киндик қони тўқилган диёрни улуғлашдир. Жамғармага асос солинганга ҳам 10 йил тўлди. Ўтган давр мобайнида экспедиция аъзоларидан иборат гуруҳ 9 маротаба дунёнинг 20 дан зиёд мамлакатига сафар уюштирди ва 250 минг км масофани автомобиль ёрдамида босиб ўтди. Африка қитъасида жойлашган Миср давлатидан тортиб, Ҳиндхитойнинг Бирма давлатигача бўлган ҳудудни, чунонки, Хитой, Ҳиндистон, Покистон, Саудия Арабистони, Туркия,

Mehmonxona



— Экспедиция аъзолари томонидан ўтган ўн йил давомида қандай ишлар бажарилди?

— Экспедициямиз аъзолари 400 га яқин қимматбаҳо нодир асарларни ватанимизга қайтаришга муваффақ бўлди. Бу ноёб асарлар асосида Андижон шаҳрида барпо қилинган Бобур номидаги миллий маданий-истироҳат боғида “Бобур ва жаҳон маданияти” музейини ташкил этишга муваффақ бўлдик. Ушбу манбалардан бугунги кунда юзлаб илм соҳиблари, зиёлилар кенг фойдаланишмоқда. Таассуротлар асосида 20 дан зиёд видеофильм, 3

ма — Абу Райҳон Беруний ҳамда Алишер Навоий мақбараларини “Мадор” муҳандислик илмий-ишлаб чиқариш бошқармаси билан ҳамкорликда таъмирлаш ниятида-миз.

— Маълумки, Бобур илмий мероси истиқлол замонида қадар хорижда ўрганилган. “Бобурнома” ва у ҳақдаги нодир асарлар ҳам хорижлик олимлар томонидан яратилган. Бугун “Бобурнома” асарининг юртимизда ўрганилиш масаласи тубдан ўзгарди...

— Таъкидлаш ўринлики, хорижда алломалар ҳаёти юртимиз олимларидан кўра зиёдароқ ўрганилганлиги, аччиқ бўлса-да ҳақиқат. Бироқ, истиқлол шарофати билан миллий маданий меросимизга нисбатан ўзгача қараш шаклланди. Экспедиция томонидан уюштирилган сафарлар чоғида “Бобурнома” асарини тўлиқ ўрганишга, у ҳақда ёзилган асарлар билан тўлиқ танишишга интилдик. Жумладан, “Бобурнома”нинг бундан 5-6 аср муқаддам хорижда чоп қилинган нусхаларини қўлга киритдик. Японияда Эйжемано, АҚШда Текстон, Буюк Британияда Эрс-ки, Францияда Грамант томонидан ёзилган “Бобурийнома” асарлари ватанимиз олимлари томонидан ҳам бугунги кунда ўрганилмоқда. Бу ишларнинг самараси ўлароқ,

— Экспедиция сафарлари чоғида Заҳриддин Муҳаммад Бобури Кобулдаги, буюк Алишер Навоийнинг Хиротдаги қабр-мақбараларини зиёрат қилган чоғларим мен учун энг унутилмас воқеа бўлди. Бобур ва бобурийлар яратган тарихий обидаларни, улар ёзишган, улар ҳақида битилган ноёб китоб ва қўлёзма асарларни қўриб, қувончим вужудимга сиғмади, айна маҳалда ўзимда ачинарли ҳолатни ҳис этдим: нима учун шундай тарихий обидалар, бебаҳо асарлар ўз даврида Бобур Мирзонинг ўз ватанида яратилмади?

— Фарзандларингиз орасида Сизнинг йўлингизни танлаганлари ҳам борми?

— Иккита қизим ва бир ўғлим бор. Қизларим шифокорлик касбини танлашган, лекин ҳар иккаласида ҳам тарихга, маънавиятга қизиқиш кучли. Шу жиҳатдан улар билан менинг дунёқарашларимизда, интилишларимизда уйғунлик бор, деб ўйлайман. Ўғлим Зоҳиджон Машрабовдан эса давомчи чиқишдан умидворман. Унинг асосий касби ҳам муҳандислик. Ҳозир у Бобур номидаги халқаро жамғарма тасарруфидаги “Мадор” муҳандислик ишлаб-чиқариш бошқармасининг бошлиғи сифатида умумий хайрли ишларимизда фаол иштирок этапти.

— Бобур Мирзо ижодиёти, унинг илмий мероси, ҳаёт йўлини ўрганишга бел боғлаган ёшларимиз, ўқувчи ва талабаларга айтидиган панд-насиҳатларингиз бўлса...

— Таниқли америкалик тарихчи олим Эрс-ки Онли Заҳриддин Муҳаммад Бобури таърифлаб, шундай деган эди: “Яратган Тангри инсонга ато этган энг олийжаноб фазилатлар 10 та бўлса, кимдадир унинг бештаси, яна кимдадир 6 таси, кимдадир эса 4 таси мужассам. Бироқ, Бобур Мирзо характерида мана шу фазилатларнинг барчаси жамулжам. У олийжаноб дўст, олийжаноб ота, олийжаноб саркарда, олийжаноб шох, олийжаноб олим ва ҳоказо. Бундай фазилатлар қафатгина Бобуршоҳда бор, холос...”

Бобур Мирзонинг яна бир машҳурлиги ва ўзига хослиги шундаки, у ўзгача ўтган ҳеч бир шох ўзи ҳақида билдирмаган танқидий мулоҳазаларни асарларида билдирди. У бор ҳақиқатни “Бобурнома”да очик-ойдин ёзиб қолдирди. Шундан бўлса керак, уни Фарбу Шарқ олиму зиёлилари бирдек иззат-ҳурмат қиладилар. Айни пайтда Бобур мероси 60 дан ортик мамлакатларда ўрганилмоқда, 30 дан зиёд давлатда илмий-назарий тадқиқотлар олиб борилмоқда. Унинг ҳали биз ўрганишга улгурмаган “Асрори мусиқа”, “Ҳарб иши”, “Хидоя” ва яна кўплаб асарларига хорижий илмий марказларда қизиқиш катта.

Бобур бизнинг ёшларимиз учун ИБРАТ. Унинг ижодий мероси бугунги авлод учун бой манба. Бобурнинг шеърларидан ҳам, унинг насрий асарларидан ҳам барча фанларга тааллуқли фикрларни ўрганиш мумкин.

Мен фарзандларимиз орасидан Бобур Мирзодек истеъдодли, матонатли, билимга чанқок, унинг олийжаноб фазилатларини ўзида мужассам этган буюк инсонлар етишиб чиқишини чин дилдан истайман.

Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ
суҳбатлашди.

Зокиржон МАШРАБОВ:

“БОБУР МИРЗО ЁШЛАРИМИЗ УЧУН ИБРАТ

Иордания, Сурия, Афғонистон каби давлатлар сафарида бўлдик.

Бобур ва бобурийлар сулоласи қолдирган бой илмий-маданий манбаларни топиш, уларни ўрганиш ва имкон қадар мамлакатимизга қайтариш лозим эди. Иккинчидан, жамғарма ташкил этилган даврда эндигина истиқлолга эришган Ўзбекистон мамлакатини ҳеч бўлмаганда Марказий Осиё халқларига таништириш, улар орасида миллиятимизнинг сермашмун тарихга эга маданияти, урф-одатлари, аънаналари, шунингдек, унинг табиати, иқлими, ер ости қазилма бойликлари ҳақида университетлар, мактаблар, кутубхоналар, хиёбон ва кўчаларда тарғиб-ташвиқ қилиш, тушунтириш ишларини олиб боришдек мақсадлар кўзланганди. Кўҳна Турон заминидан Х-XVI асрлар оралиғида кўпгина буюк алломалар, улуғ зотлар етишиб чиққанлигини ҳаммамиз яхши биламиз. Улар ўз кашфиётлари, билим ва заковати билан бутун дунёни ларзага солганлар. Тақдир тақозосини қарангки, бу шахсларнинг аксарияти хорижда умргузаронлик қилдилар. Экспедициямиз аъзолари билан сафарлар чоғида ушбу шахслар фаолиятига алоқадор илмий-маданий манбаларни ўрганиш, уларнинг кўҳна мазорларини зиёрат қилиш, топилган илмий манбаларни видео, фото тасвирга, қоғозга туширишга уриндик.

та кинофильм яратилди. Бобур ва бобурийлар салтанатига доир тадқиқотлар натижасида 10 дан ортик илмий-оммабоп рисоалар чоп қилинди. Жумладан, экспедиция аъзоси, атоқли ёзувчи Хайриддин Султон томонидан “Бобурийнома”, Қамчибек Кенжа қаламига мансуб “Ҳинд сориға”, тарихчи олим Сайфиддин Жалилов муаллифлигида “Бобур ва Юлий Цезарь” асарлари нашр қилинди. Бобурийлар сулоласига мансуб бир қанча аждодларимиз вакиллари билан учрашдик ва уларни Ўзбекистон заминига тақлиф этдик.

Шунингдек, экспедиция аъзолари томонидан Х-XVI асрларда яшаган буюк аждодларимиз қабр-мақбараларини қидириб топиш, уларнинг ҳолатини ўрганиш борасида ҳам муайян ишлар бажарилди. Жумладан, Афғонистон заминида абадий макон топган улуғ юртдошларимиз — Абу Райҳон Беруний, Алишер Навоий, Заҳриддин Муҳаммад Бобур, Султон Ҳусайн Бойқаро, Камолиддин Беҳзод, Бобораҳим Машрабларнинг харобага айланган қабр-мақбараларини қайта тиклаш ва таъмирлаш мақсадида топологик-сейсмологик маълумотларни аниқлаб, қурилиш-лойиҳалаш ишларини бугунги кунда тўлиқ низоҳасига етказдик. Иншооллоҳ, бугун Афғонистон заминидан тинчлик-осойишталик ҳукм сура бошлади. Насиб бўлса, 2003 йилда икки буюк алло-

жорий йилда энг мукаммал, ҳали мамлакатимизда яратилмаган “Бобурнома” асари таниқли тарихшунос олим Саидбек Ҳасан томонидан ёзилди ва октябрь ойида “Шарқ” нашриёт-матбаа концернида нашрдан чиқмоқда. Шунингдек, Султон Ҳусайн Мирзонинг ўғли Шох Ғариб Мирзо девони асл нусхаси топилди. У “Бобур” халқаро жамғармаси кўмағида Германиянинг Гамбург шаҳридан олиб келиниб, китобхонларга етказилди.

“Бобур” халқаро жамғармасининг Афғонистондаги бўлими раҳбари шоира Шафига хоним Ёрқин томонидан Бобур Мирзонинг уч жилдли янги девони нашрга тайёрланди ва чоп қилинди. Мазкур нодир асар жамғармамизга тўхфа қилинди ва у ҳозирда ягона Андижон нусхаси сифатида музейимизда сақланмоқда.

Бобур ижодини ўрганиш асносида у ҳақда хорижлик олим ва адиблар томонидан ёзилган бир неча ўнлаб асарлар ҳам бизга маълум бўлди: “Тож кийган дарвеш”, “XVI аср бунёдкори”, “Бобур ва йўлбарс”, “Гулбадан” асарлари қўлга киритилди. Бундан қарийб 100-200 йиллар муқаддам Америка ва Буюк Британиялик адиблар томонидан ёзилган романлар ҳозирда ўзбек тилига ўгирилмоқда.

— Ҳаётингиз давомида қайси воқеа ёки сана қалбингиздан чуқур жой олган?

Кадрлар тайёрлаш миллий дастурини ижро этишнинг иккинчи босқичи бошланганига ҳам бир йилдан ошди ва бу босқичда мўлжалланган тадбирлар жадаллик билан адо этилмоқда. Университетимиз ижодий гуруҳлари ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимига кадр тайёрловчи базавий муассаса сифатида ишни айланининг асосий меъёрий ҳужжатларини яратишдан бошлади. Бунга кўра, 24 та бакалаврият йўналишлари ва 39 та магистратура мутахассисликлари белгиланди. Бу ишлар ҳеч қандай андозаларсиз амалга оширилди, лекин жиддий камчиликларга ҳам йўл қўйилган эди: 6 та йўналишда магистратура кўзда тутилмаган, касбий таълим ва меҳнат таълими фарқланмаган, айрим бакалаврият йўналишларида такрорийликлар мавжуд эди. Ижодий гуруҳимиз 24 та бакалаврият йўналишлари ва 35 та магистратура мутахассисликлари давлат таълим стандартлари ва ўқув режаларини яратди. Бу меъёрий ҳужжатлар Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 1999 йилги бир қатор буйруқлари билан лойиҳа тарзида ўқув жараёнига киритилди ва жиддий синовдан ўтди.

"140000 — таълим: ўқитувчилар тайёрлаш ва педагогик фанлар" бўйича тайёрланган давлат таълим стандартлари олий педагогик таълимда янгилик эди ва уни ўқув жараёнига татбиқ этишда муайян қийинчиликлар бўлди. Бу ҳам бўлса, янги давлат таълим стандартларига мос келадиган намунавий ўқув дастурларининг ҳали ишлаб чиқилмаганлиги туфайли юз берган эди. 1999-2000 йиллар давомида II, III, IV блокка кирган фанларнинг намунавий ўқув дастурлари ўрнатилган тартибларда яратилди ва шу билан ўқув жараёни нормал изга туш-

ди.

Таълим жараёнида "ёзма иш" шаклидаги аттестациянинг жорий қилиниши муносабати билан намунавий ўқув режаси ва ўқув жараёни жадвалида 2 ҳафталик аттестация (амалдаги 1 ҳафта ўрнида) киритилиши керак эди. Бу эса тасдиқланган давлат таълим стандартлари ва ўқув режасидаги 7614 соат умумий юкламани 7290 соатга камайтиришга олиб келар эди. Бундай ўзгаришлар олий ўқув юртлариаро илмий-методик бирлашмалар фаолиятини мувофиқлаштирувчи кенгаш — "Таълим" шўъбасининг қарори асосида ишчи ўқув режалари тузилиб, ўқув жараёнига татбиқ этилиши-



МИЛЛИЙ ДАСТУР ВА ПЕДАГОГ КАДР

га олиб келди.

"Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори" ва Давлат таълим стандартлари ҳамда ўқув режалари тубдан қайта ишлаб чиқилиб, вазирлик томонидан тасдиқланди ҳамда таълим жараёнига олиб кирилди.

Давлат таълим стандартларининг янги авлоди қуйидаги жиҳатлари билан аввалгилардан фарқланади:

1. Йўналишлар ва мутахассисликлар "Касбий-педагогик тайёргарлик"ни ҳам умумлаштирган ҳолда жами 20 та йўналиш (қиёс қилинг: олдинги классификаторда 110 йўналиш)га туширилди.

2. Давлат таълим стандартлари ва ўқув режаларида олий таълим муассасаларига деярли эркинлик берилмаган эди. Ҳозирги давлат таълим стандартлари таълим мазмунида IV блокни шакллантириш олий таълим муассасалари ихтиёрига берилди.

"140000 — таълим: ўқитувчилар тайёрлаш ва педагогик фанлар" таълим соҳаси бўйича яратилган давлат таълим стандартларининг янги авлодида ҳам такомиллаштирилиши лозим бўлган ўринлар мавжуд. Юқорида зикр этилган таълим соҳаси бўйича эълон қилинган классификатордаги айрим йўналишлар мақсадга мувофиқ эмас. Жумладан, "140100 —

математика ва информатика", "140300 — кимё ва экология", "140400 — биология ва ҳаётий фаолият муҳофазаси", "140500 — география ва иқтисодий билим асослари" йўналишлари бўйича таклиф берилганда, унинг қўш йўналишли эканлигини ҳисобга олиб, 5 йиллик ўқиш муддати сўралган эди, лекин у эътиборга олинмади, 4 йиллигича қолди. Бу муддатда қўш (икки) йўналиш бўйича сифатли педагог кадр тайёрлаш мумкин эмаслиги барчага маълум. Шу муносабат билан келгусида юқоридаги йўна-

Давлат таълим стандартларининг концептуал асосларида "140000 — таълим: ўқитувчилар тайёрлаш ва педагогик фанлар" билим соҳасининг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиш зарур эди. Афсуски, бу соҳа бизнес, техника ва бошқа билим соҳаларидан фарқланмаган. Айниқса, олий педагогик таълимдаги маънавий амалиётни қоидалаштириш билан бу соҳа ажралиб туриши лозим.

Жаҳон стандартларида ўқитувчи-бакалавр тушунчаси тажрибада кам кузатилади, чунки бакалаврда ҳали мутахассис тушунчаси бўлмайди, демак, умумий ўрта таълим ва ўрта махсус, касб-хунар таълимида педагогик фаолият юритиш учун бакалаврлар қисқа муддатларда мутахассис даражасини эгаллашлари лозим бўлади. Маълумки, миллий дастурга кўра, етук мутахассислар олий таълимнинг магистратура босқичида тайёрланади, лекин Республикамиз педагогика олий таълим муассасаларини битириб, бакалавр даражасини олган шахсларнинг барчасига магистратура орқали мутахассислик даражасини бериш имкониятлари чегараланган. Низомий номидаги ТДПУ ижодий гуруҳлари бакалаврият негизда ўқитувчи-мутахассислар тайёрлаш давлат талабларини яратишга киришганлар. Ўйлаймизки, келгусида кўпсонли бакалавр-ўқитувчилар таълимнинг бу тури орқали ўқитувчи-мутахассис даражасини олишга муваффақ бўлишди.

Самихон АШИРБОВЕВ,
Низомий номидаги
ТДПУнинг олий ўқув
юртлариаро илмий-методик
ишларни мувофиқлаштириш
бўйича проректори,
профессор

ЯНГИЛЛАНИШ АСОСЛАРИ

ёхуд ўрта махсус, касб-хунар таълими стандартларини жорий қилиш ва мониторинг муаммолари

XXI аср ибтидосида Ўзбекистон таълим тизимида кескин слоҳотлар амалга оширилмоқда. Чунки "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"да белгиланганидек, ҳозирги уч йиллик ўрта махсус, касб-хунар таълими илгаригидан ўзининг шакли ва таълим мазмуни билан тубдан фарқ қилади. Бу фақатгина таълим муассасалари "афшарлари"ни ўзгартиришдан эмас, балки мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишини ҳисобга олган ҳолда фалсафа, идеология, меҳнат ресурсларининг яратилиши учун мазмун ва илмий методик мавқеини шакллантиришдан иборат.

Таълим мазмунини шакллантириш ва янгиланишнинг асосини давлат таълим стандартлари ташкил этади. Уни ишлаб чиқиш ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимида 1998 йилдан бошланган. Тўлиқ бўлмаган мазкур 5 йил давомида ўрта махсус, касб-хунар таълими тизими мутахассислари томонидан самарали ишлар амалга оширилди. Жумладан, академик лицейларнинг чуқурлаштирилган йўналишлари ҳамда касб-хунар коллежлари бўйича тармоқ таълим стандартлари ишлаб чиқилди ва таълим жараёнига татбиқ қилинди. Мутахассислар мазкур меъёрий ҳужжатларни халқаро тажрибаларга таяниб, ўзларининг мустақил методология ва технологияларига ҳамда республикамизнинг специфик хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқдилар.

Ҳар бир мамлакатнинг инфраструктураси ва ижтимоий-иқтисодий шароитини аниқловчи таълим стандартлари ва уларни жорий қилишнинг ҳар хил концепциялари, моделлари мавжуд. Бизнинг таълим стандартларимиз давлатимизнинг бозор иқтисодиётига ўтиши муносабати билан бевосита боғлиқ бўлганлиги туфайли уни янада такомиллаштириш талаб қилинади. Евро-

па таълим фонди (ЕФО) Ўзбекистон ўрта махсус, касб-хунар таълими стандартлари лойиҳасини қонқарли баҳолаб, унда халқаро стандартларга мос келадиган таълим мавжудлигини таъкидлаган.

Олий таълим вазирлигининг ҳайъат қарори ва буйруғи билан 2001 йилда касб-хунар коллежларининг 34 та, академик лицейларнинг 4 та, 2002 йилда касб-хунар коллежларининг 46 та тайёрлов йўналишлари бўйича тармоқ стандартлари тасдиқланди ва таълим жараёнига жорий қилишга тавсия берилди. Мазкур тармоқ стандартлар республикадаги тажриба-синов майдончалари қилиб белгиланган 54 та таълим муассасасида синовдан ўтди ва республика миқёсида ташкил этилган илмий-амалий анжуманларда, ишчи семинарларда муҳокамадан ўтказилиб, мутахассисларнинг таклифлари асосида такомиллаштирилди. Ҳозирги пайтда 122 та тажриба-синов майдончасида касб-хунар коллежларининг 145 та тайёрлов йўналишларининг тармоқ стандартлари, ўқув режалари ва 3000 дан ортиқ касбий ва махсус фан дастурлари синовдан ўтмоқда.

Шундай қилиб, ўрта махсус, касб-хунар таълимидаги тайёрлов йўналишлари, касблар ва ихтисосликлар таснифлагичига киритилган 291 та тайёрлов йўналишларининг шу кунга келиб 80 та (академик лицейларнинг 4 та) тайёрлов йўналишлари бўйича ўқув меъёрий ҳужжатлари синовдан ўтиб тасдиқланди. Қолган йўналишлар бўйича ишлаб чиқилган ўқув меъёрий ҳужжатлар ҳозирги пайтда тажриба-синов майдончаларида синовдан ўтмоқда. Бугун кунга келиб мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланиш истиқболи, меҳнат бозори талаблари ҳамда таълим турлари орасидаги узлуқсизликни, уларда ўқитиладиган фанлар орасидаги узвийликни таъминлаш йўналишлари, касблар ва ихтисосликлар таснифлагичи бакалаврият соҳаси йўналишлари

билан мувофиқлаштирилиб қайта ишлаб чиқилди ва тасдиқланди. Таснифлагичнинг мазкур нусхаси 30 дан ортиқ тегишли тармоқ вазирликларидан ва бошқа корхоналардан тақриздан ўтказиб келинди.

Шу кунга келиб биз ўз олдимизга тармоқ стандартларини жорий қилиш вазифасини қўйганмиз. Бироқ, айтиш керакки, бу биз учун ниҳоятда янги, чунки стандартни синов босқичида унинг кенг миқёсда жорий қилиш концепцияси танланади. Уни жорий қилишнинг элементларидан бири — жамоатчиликни кенг таништириш, ўқувчилар ва ўқитувчиларни ўқув меъёрий ҳужжатлар, ўқув материаллари билан таъминлаш, ўқитувчи ва ишлаб чиқариш таълими муҳандисларини ўқитиш бўйича семинарлар ташкил этиш, таълим муассасаларини жиҳозлаш ва стандартларни кенг жорий қилиш учун тажриба алмашиш мақсадида анжуманлар ташкил этиш зарур. Мазкур иш босқичида-босқич ўрта махсус, касб-хунар таълими Маркази ва Ривожлантириш институтининг ҳаётий фаолиятига айланмоқда. Чунки стандартларни жорий қилиш бўйича ўтган давр мобайнида беш маротаба ҳудудий ва Республика миқёсида семинарлар ўтказилди.

Шунинг билан биргаликда стандартларни жорий қилишда илмий ёндошув ҳам муҳим рол ўйнайди. Шу мақсадда аниқ услубий ёндошувлар ишлаб чиқилди. Албатта, стандартнинг давлат томонидан мослигини назорат қилиш сифатни бошқариш тамойили асосида бўлиши керак. Бу йўналишда физика-математика фанлари номзоди А.Абдуллаев, илмий ходим З.Дехқонбоеваларнинг "Ўрта махсус, касб-хунар таълими тармоқ стандартларини эксперт баҳолаш" бўйича методик йўриқномасининг ишлаб чиқилганлигини мисол тариқасида келтириш мумкин. Унда тармоқ стандартларини эксперт баҳолашнинг мақсад ва вазифалари батафсил

ёритилган ҳамда касбий тайёргарлик мазмунини танлаш тамойиллари келтирилган.

Давлат таълим стандартларини жорий қилиш мониторинги кўрсаткичларини узлуқсиз ўрганиш — ўрта махсус, касб-хунар таълими мазмунининг таълим стандартларига мослигини, унда белгиланган талаб ва меъёрларнинг чекланишларини аниқлаш, типик чекланишлар динамикасини солиштириш, мазкур таълимнинг янги авлодларини шакллантириш учун замин яратиш шаклида намоён бўлади. Уни жорий қилишда мониторингнинг муҳим рол ўйнаганлигини ҳисобга олиб, мазкур босқичда ўрта махсус, касб-хунар таълими Маркази, ривожлантириш институти ва бошқармаларда мониторинг хизмати мазмунини такомиллаштириш зарур.

Албатта, стандартларни жорий қилиш ва тўлдириш йўлида ўрта махсус, касб-хунар таълими тизимининг субъектлар билан боғлиқ бўлган меҳнат бозори ва ўзаро таъсир механизмларини яратиш каби катта ва кичик муаммолар мавжудки, буларни эътиборга олмасдан туриб стандартлар, ўқув режа ва дастурлар мазмунини сифат кўрсаткичлар билан тўлдириш мумкин эмас.

Шу нарсга маълумки, таълим стандартлари ва ўқув дастурлар мазмуни бозор иқтисодиётининг ривожланиш динамикаси билан мос келиши керак. Таълим беришнинг янги усуллари зарур. Жумладан, фақат ўқувчида таълим беришга йўналтирилган эмас, балки уларда келгусида ҳаётий ва ностандарт масалаларни ечишда зарур бўлган кўникмаларни шакллантириш даркор.

Г.ГОЛЕВА,
А.УМАРОВ,
ЎМКХТ Маркази Давлат таълим
стандартлари бўлими бош
мутахассислари

Халқ таълими вазирлигининг шу йил февраль ойида бўлиб ўтган ҳайъат йиғилишида бир қатор масалалар билан бирга Фиждудон тумани халқ таълими ходимларининг иш тажрибаси ҳам кўриб чиқилган эди. Айтиш жоизки, улар эришган ютуқлар нафақат Бухоро вилояти, балки республика миқёсида бир неча бор турли даражадаги муҳокама-мунозарага сабаб бўлган. Жумладан, “Фиждудон туман ХТБнинг ўқувчиларни касбга йўналтириш ва педагогик-психологик ташхис ишларини ташкил этиш бўйича фаолияти ҳақида”ги масала кўриб чиқилди. Ҳайъат йиғилиши фиждудонликлар ташаббусига ижобий баҳо берди ҳамда уни янада ривожлантиришни маъқул топди. Фиждудон туман ХТБ педагогик-психологик маркази ходимларига ушбу тажриба бугун қандай ривожланмоқда, ўтган ойлар давомида нима ишлар қилинди ҳамда уни татбиқ этиш бўйича нималар режалаштирилмоқда каби саволлар билан муурожаат қилдик.

Д.БОЗОРОВ, ташхис маркази директори:

— Айтиш жоизки, ушбу турдаги марказни ташкил қилиш гоёси икки асосий ҳужжат — “Таълим тўғрисида”ги қонун ва Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ижросига алоқадордир. Марказ фаолияти ўқувчилар билан ишлашнинг тарқоқ бўлиб келган жиҳатларини ўз зиммасига олди, уларни бир мақсад йўлида бирлаштирди. Марказда тўрт нафар мутахассис хизмат қилади. Бу рақам бугунги мураккабликларни акс эттирса-да, жойларда ўрнатилган алоқалар туманимизнинг барча педагоглари, тиббиёт вакиллари, психологлар, жамоатчилик билан фаолият олиб боришни тақозо этади. Тўрт нафар мутахассис-педагог, дефектолог, психолог ва шифокор — ўқувчи шахсининг ҳар томонлама уйғун улғайишига шароит туғдирувчи тўрт вазифа демакдир. Тестлар, машғулотлар, ўйинлар ёрдамида энг иқтидорли болалар аниқланади, болаларни касб танлашга йўналтиришда уларнинг ҳам жисмонан, ҳам руҳан тўлиқ ривожланишлари таъминланиши лозим. Барча мутахассислар кўзланган жараёни тизимлаштириш, унга илмий-методик база яратиш имконини берувчи фаолиятлари хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда Тошкентда кўшимча таълим олдилар.

Бугун марказ 55000 нафар ўқувчи таълим оладиган 62 та мактаб, 5100 нафар тарбияланувчиси бўлган 77 та болалар боғчаси, 742 нафар ўқувчиси бор 4 та лицей-интернатга хизмат қилади. Ҳар бир “мижоз”имизга шахсий ташхис варақаси юритилган бўлиб, маълумотлар йилмай кириштиб борилади, варақалар улар ўқийдиган жойда сақланади. Бевосита марказнинг ўзида барча маълумотлар компьютерга киритилади. Ҳозир 4 йўналиш бўйича маълумотлар банкида 11648 нафар ўқувчи тўғрисида маълумотлар мавжуд бўлиб, улардан 2056 нафари иқтидорли болалардир. Ўтган ўқув йилининг ўзида 459 нафар иқтидорли бола танлаб олинди ҳамда улар билан аниқ мақсадга йўналтирилиб олиб борилаётган иш ҳадемай ўз медаларини беради.

Болаларни 1-синфга ва тайёрлов гуруҳларига танлаб олиш ўқишга тайёргарлик юзасидан тест ўтказиш усули асосида олиб борилади. Бунда Керн-Иразек тести, Ю.Асадов, Г.Бурҳонованинг методик кўрсатмаларидан фойдаланилади, ўзимизнинг

курслари ташкил этиш, меҳнат биржаси қошида олий ўқув юртларига ўқишга кирмаган битирувчилар учун касб эгаллаш курсларини ташкил этиш, марказ қошида энгил жисмоний ва руҳий камчиликларга эга болалар учун тўғарақлар очиш ҳам режамизда бор.

Х.КУТУЛАДИЕВА, марказ дефектолог:

— Мактаб ўқитувчилари, болалар боғчалари тарбиячилари билан ҳамкорликда турли жисмоний ва руҳий камчиликларга эга болаларга ташхис қўямиз, уларни ўқитиш, тарбиялаш ва ривож-

унинг муаммоларига табақлаштириб ёндошишни талаб қилади. Ушбу йўналишдаги болалар сони йилдан-йилга ортиб бормоқда, бунинг объектив ва субъектив сабаблари бор. Шу сабаб, тузатиш ва реабилитация марказини ташкил қилишга эҳтиёж туғилмоқда. Ўзаро алоқадор йўналишлар мутахассислари — логопед, кар-соқов болалар билан ишловчилар ва бошқа мутахассисларга эҳтиёж бор.

С.АВАЗОВА, марказ педиатр-шифокори:

— Туманда ўқувчилар ўрта-сида касалликлар тарқали-

нат, меҳнат кишилари, касблар, хунарлар тўғрисида тушунчага эга бўлиши жуда муҳим. Буларни англасин ва меҳр қўйсин, яратувчилик фаолияти мазасини ҳис қилсин. Бизнинг вазифамиз унга шахсий хусусиятлари ва имкониятларига мос келувчи касбни тўғри аниқлаб олишига кўмак беришдир. Бу йил 12, 16, 3-мактаб-боғчалар тарбияланувчилари билан иш олиб боришни йўлга қўйдик. 200 нафарга яқин болалар бичиш-тикиш билан шуғулланадилар, лойдан ўйинчоқлар ясашни ўрганадилар, сартарошлик санъати, инглиз тилини ўзлаштириб, бошланғич таълим оладилар. Ушбу гуруҳларнинг барча тарбиячилари вилоят ПХҚТМОИда ташкил қилинган махсус курсларда малака оширдилар. Асосий иш мактабларнинг ўрта ва юқори синф ўқувчилари билан олиб бориладики, ўқувчи танлаган касбда ўзини топсин. Қилаётган ишларимиз ҳудудимиз тараққиётининг ўзига хосликлари билан тўғридан-тўғри алоқадор. Ишлаб чиқариш, хунар цехларига уюштирилаётган экскурсиялар ўқувчиларда у ёки бу кўникма ва малакалар, бутун бир касб-хунарни эгаллашга интилиш иштиёқини туғдиради.

Х.БАФОВЕВ, Фиждудон туман ХТБ мудири:

— Ташхис маркази ходимларининг ҳаракатлари ва тиришқоқлиги эвазига туманда ташхис, профилактика, шахсини ривожлантириш ва шакллантириш жараёнининг чуқур ўрганилган ва шаклланган тизими вуҷудга келди. Марказ ходимлари ўз ғайратларини тевақадагиларга ҳам “юқтирдилар”. Бу ерда доимо иш қайнайди, болалар ва ота-оналар тинимсиз келадилар, чунки бу ерда кўплаб саволларга жавоб топадилар. Бугун туманнинг аксарият мактабларида ўз психологлари фаолият олиб бормоқда. Марказ мутахассислари, мактаб педагогик жамоалари, ота-оналар билан биргаликда улар ўқув-тарбия жараёнига фаол таъсир кўрсатмоқдалар, ўқувчилар билан тузатиш ишларини олиб боришга кўмаклашмоқдалар. 35-мактабдан М.Зарипова, 46-мактабдан Ш.Қобилова, 18-мактабдан З.Толипова, 34-болалар боғчасидан И.Раҳимова, 12-болалар боғчасидан З.Муродова, 13-болалар боғчасидан М.Раҳимова ва бошқа кўплаб ўқитувчи тарбиячилар марказ дастурини жойларда зўр иштиёқ билан татбиқ қилмоқдалар.

Жамиятнинг бўлғуси тўлақонли азёсининг, шахсининг уйғун ривожланиши учун биз ҳамкорликдаги ҳаракатларимиз билан марказ фаолияти учун соғлом муҳит яратиб беришимиз лозим.

Бугун марказ ишида кадрлар танқислиги масаласи кун тартибида турибди. Энг аввало, мутахассис-дефектологлар етишмаслигини айтиш лозим. Марказнинг унча кўп бўлмаган ходимлари елкасида катта юмуш ва мажбуриятлар ётибди. Ушбу жамоа аъзолари бир-бирларига ёрдам берадилар, аммо уларнинг ўзлари ҳам эътиборга ва ёрдамга муҳтож.

И.КАМОЛОВ
Бухоро вилояти

ТАЖРИБА МАЪҚУЛЛАНДИ, ТАКОМИЛЛАШМОҚДА



оригинал методикамиз ҳам мавжуд. Асосий урғу мантикий тафаккур ривожланишига қўйилаётган баҳога қаратилади.

Марказда ўқувчиларни касбга йўналтириш ишига катта эътибор қаратилмоқда. Бунинг учун мактабларда махсус кабинет ва бурчаклар ташкил қилинган, касбга йўналтириш бўйича маслаҳатлар берилади, қизиқарли учрашувлар, кечалар, диспутлар, индивидуал суҳбатлар уюштирилади. 74 та касб-хунар тури бўйича йўриқлар ишлаб чиқилган. Болалар уларда бевосита иштирок этиб, самимий қизиқиш билдирадилар, биз эса, ўз навбатида, ўқувчилик партасидаёқ ўз имкониятларини намойён этишни бошлашлари учун ўқувчиларга улар ривожланишининг барча ўзига хосликларини ҳисобга олган ҳолда ёрдам берамиз.

Биз бугун юридик мустақилликка эга бўлишни истаймиз. Пуллик хизмат кўрсатишни ташкил қилиш, марказнинг бутун фаолиятини компьютерлаштиришни мўлжаллаяпмиз. Логопедик йўналишда гуруҳлар очдик, Марказнинг ўзида иқтидорли болалар учун репититорлик

лантиришда хатоларга йўл қўймайликка ёрдам берамиз. Ўтган йили 40 нафар ўқувчига уйда шуғулланишни маслаҳат бердик, бу жараён марказнинг алоҳида назорати остида туради. Марказда ҳар куни индивидуал машғулотлар ўтказилади, гуруҳлар ташкил қилишни мўлжаллаяпмиз. “Энгил” ҳолатлар жойининг ўзида психолог ва шифокорлар томонидан тузатилади, биз ўз навбатида, йўл-йўриқ ва маслаҳат берамиз.

Кўпинча ота-оналар биз қўйган ташхис бўйича баҳс-лашадилар, бироқ, тушунтириш суҳбатидан сўнг улар ишончини қозонамиз ва ҳаммаси ўз жойига тушади. Бу, айниқса, мактабга ўқувчи танлаб олишда рўй беради. Фарзандининг олти ёшида ўқишини ҳамма истайди, аммо, фақат истакнинг ўзи камлик қилади. Шу йили 5250 нафар 6 ёшли боладан 350 нафаригагина ўқишни бошлашга рухсат бердик.

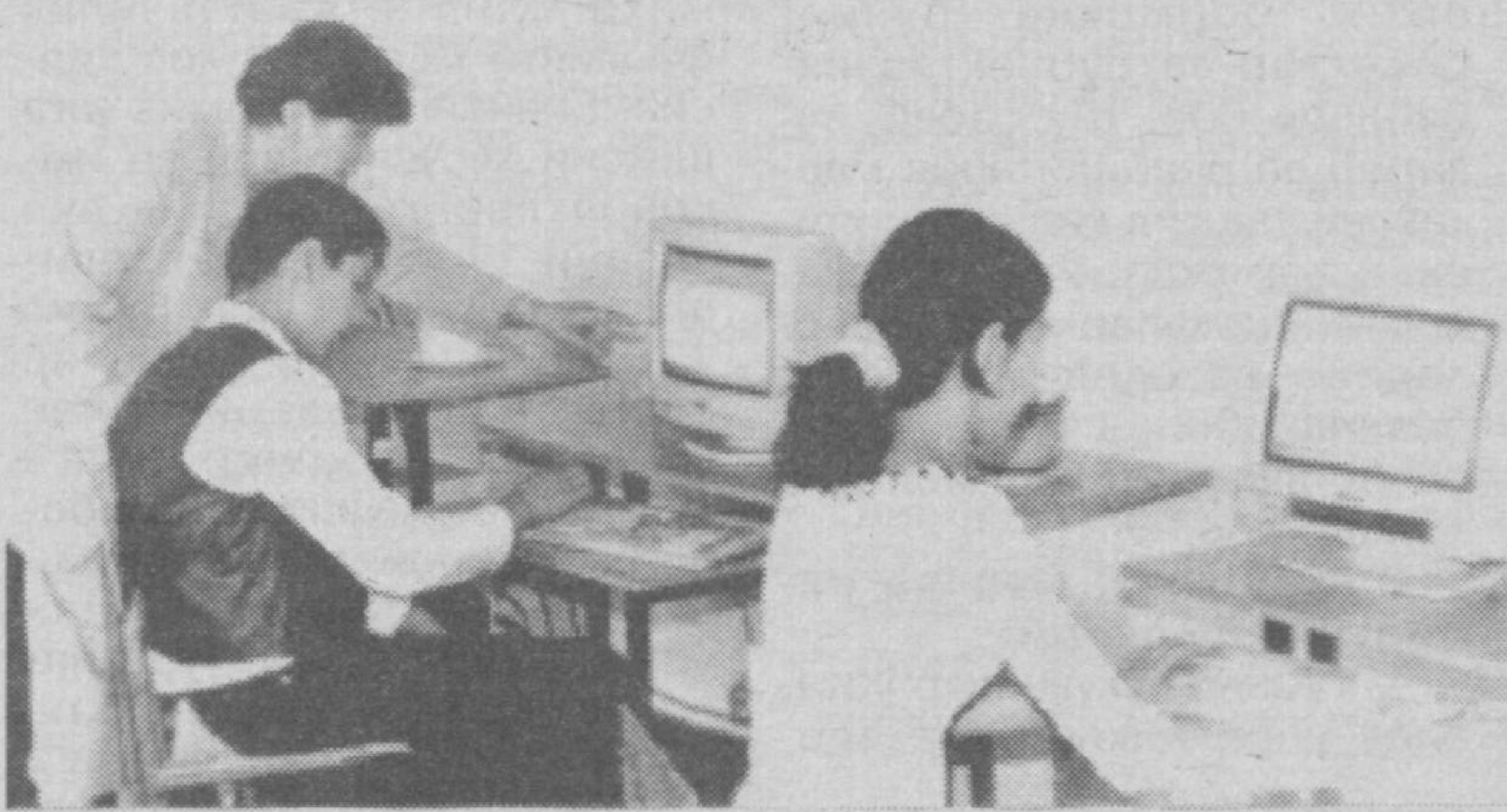
Кўпроқ тарқалган камчиликлардан бири — нутқда нуқсон бўлишидир. Бундай болалар билан ишлашда фикрлаш ва нутқни ривожлантиришга доир ўйинларга таянилади. Тестлар ва рейтинг баҳолаш усули болага,

шининг олдини олиш ва соғломлаштириш тадбирларини ўтказиш бўйича кенг миқёсда иш олиб борилади. Бунда марказ фаол иштирок этади, соғломлаштириш ва касалликларнинг олдини олиш тадбирларининг барча босқичлари устидан қатъий назорат ўрнатилган. Чора-тадбирлар ўз вақтида қўлланилишига интиламиз: ота-оналарни хабардор қиламиз, даволаш муассасаларига йўлланма берамиз, оммавий ахборот воситалари ёрдамида тушунтириш ишлари олиб бориб, маслаҳатлар берамиз. Мактабларда ишловчи шифокорларга республика ва туман тиббиёт муассасалари билан ҳамкорликни йўлга қўйиш талаби қўйилган. Ҳар ойда бир марта марказнинг барча вакиллари иштирокида консултатив йиғинлар ўтказилади. Анжомлар, дори-дармонлар, методик ишланмалар билан таъминланиш муаммоларини ҳал этиш учун ҳомийлар жалб қилинади, тарғибот ишлари олиб борилади. Туман ҳокимияти, халқ таълими бўлими бизга кенг миқёсда ёрдам бermoқда.

Г.ҲИМАТУЛЛАЕВА, касбга йўналтириш бўйича мутахассис:

— Бола кичик ёшидан меҳ-

Ta'kid



Ёшларимизнинг жамият ҳаётидаги фаоллигини ошириш, имкониятларини кенгайтириш, интилувчанлигини кучайтириш Ватаннинг истиқболи ёруғ бўлишига хизмат қилади. Вақтида англаб етилган ҳудди шу жиҳат ёшлар масаласи давлат сиёсатининг ўс-тувор йўналишларидан бири қилиб белгиланишига сабаб бўлди. Бунинг ёрқин ифодаси сифатида МДХ мамлакатлари ўртасида биринчи бўлиб 1991 йилнинг ноябрь ойидаёқ “Ўзбекистон Республикасида ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида”ги қонун қабул қилинди. Ушбу ҳуқуқий ҳужжат ёшлар масаласига доир стратегик йўналишларни изчил ва тизимли равишда босқичма-босқич амалга ошириш имконини берди. Мана шу мақсадда республикамизда турли хил ёшлар ташкилотлари, уларнинг фаолиятларини қўллаб-қувватловчи жам-ғармалар, халқаро ва маҳаллий ташкилотлар тузилди. Хўш, ёшлар ташкилотларининг мақоми, йўналиши, ўзига хос хусусиятлари нималардан иборат?

Ёшлар ташкилотларини турли соҳага қизиқиши бор истеъдодларнинг қирраларини очиб, ҳаётга жорий қилиб, кези келса имконият яратиб берадиган ва бир сўз билан изоҳлаганда, жамиятнинг фаол аъзоларини руҳлантирадиган “бағри кенг муассасалар” дея таърифласак, хато қилмаймиз. Ўз навбатида уларнинг йўналишлари ҳам фарқланишини кузатишимиз мумкин. Дейлик, ижтимоий аҳамиятга молик йирик ташкилотлар жуда кўплаб масалаларни қамраб олади. Ҳудди шу жиҳатни “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, “Соғлом авлод учун” каби халқаро жамғармалар фаолиятида кузатамиз. Шунингдек, ёшларнинг алоҳида олинган қизиқишлари ва манфаатларига хизмат қилишни кўзда тутган марказлар, клублар, маслаҳатхоналар эса айтиб ўтганларимиздан бироз фарқланиб, торроқ доирада иш кўради. Бундан ташқари сиёсий тизим, партияларга қизиққанларни ўз сафларига кўпроқ жалб қилган ёш раҳбарлар, лидерлар клублари ҳам иш олиб борадики, қизиқувчан, изланувчан ёшлар бу жойларда кўплаб лойиҳалар, янгиликлар устида бош қотиришади. Албатта, келажак эгаларининг дарсдан, ишдан ортиб изланаётганлари, меҳнат қилаётганлари, кези келса елиб-юғураётганлари биринчи галда ўзлари учун фойда бўлса, кейинги навбатда фикрлар, дунёқарашлар ривожланишига хизмат қилади. Қуруқ гап бўлмаслиги учун шундай ёшлардан бирининг ишларини айтиб ўтмоқчиман.

Тошкент Давлат авиация институти қошидаги махсус лицей “Камолот” ЁИХнинг бошланғич ташкилоти етакчиси Баҳром Ражабов тенгдошлари орасида фаоллиги билан ўзини кўрсатган. Унинг ташаббуси билан ташкил этилган кўплаб тадбирлар ёшларнинг муаммолари ва баҳсталаб масалаларига бағишланган. Хусусан, шаҳар соғлиқни сақлаш бошқармаси ходимларини таклиф қилиб, ёшларнинг репродуктив саломатлиги борасида ўтказган амалий семинар тренингларига ҳамма қизиқиб қатнашди. Ҳатто дангасаликда “донғи” кетган ўқувчилар ҳам бир четда томошабин бўлиб туришмади ёки секингина орқаворотдан жуфтани ростлаб қолишмади. Баҳром шу каби қатор лойиҳалар устида изланиш билан биргаликда аъло баҳоларга ўқийди, чет тилларни ўрганади. Ва яна “Бунёдкор” ёшлар телеклубидаги “Аср ёшлари” гуруҳининг фаол аъзоси бўлиш

билан бирга авиалицейда Самуғ Бўронов лидерлигида ташкил этилган “Ёшлар республикаси”нинг “фуқаро” сидир. Дарвоқе, ушбу “Ёшлар республикаси” — кичик бир “давлат”. Унинг ўз конституцияси, президенти, вазирлари, қўйинги, давлатчилик бошқаруви учун зарур бўлган жиҳатлари бор. Бинобарин, юқоридаги “Бунёдкор” каби ёшларнинг интилишлари, юртимиз ва дунё сиёсатидаги ўзгаришларга бўлган қизиқишларини тарбиялаш йўлида фаолият кўрсатаётган клублар пойтахтимизда, вилоятларда салмоқлигина. Бироқ уларнинг етакчилари, аъзоларининг ҳаминқадар иш юритаётганликлари ачинарли ҳол. Юқорида келтирганимиз Баҳром ва унга ўхшаш яхши маънодаги “тинч ўтирмайдиган”ларларнинг борлиги қувонарли эса-да, болалигиданоқ локайд руҳда улғаяётганлар ҳам топилади.

Яқиндагина Зокир исмли йигитнинг ёшлар ташкилотларига бўлган муносабатини билиш мақсадида шахримиздаги кўплаб клублар номларини, манзиларини айтиб, уларга аъзо бўлса дўстлар орттири-

ДўСТИМ, ЁШЛАР ТАШКИЛОТИГА АЪЗОМИСИЗ?

шини, ўзи қизиққан йўналишлар бўйича баҳслар, дебатларда қатнашишини, ҳуллас, бўш вақтини мазмунли ўтказиши мумкинлигини айтганимда, ундан шундай жавоб олдим:

— Қуруқдан-қуруқ (маошсиз демоқчи) вақтимни кетказиб(!) сафсатабозлик қилгандан кўра уйда 2 соат ухлаб олганим яхши. Барибир ўша сиз айтган жойларга борсам ҳам, бормасам ҳам куним ўтади. Ундан кейин ҳеч ким мени у ерларга аъзо бўлишга мажбурлай олмайди... (Бироз сукутдан сўнг) Ҳеч бўлмаса овора бўлиб (!)борганимга яраша ўқитувчиларим баҳо ёки қўшимча балл қўйишса, экан...

Мана, айни шижоатга тўлган ёшдаги, унча-мунча нарсасига ақли етиб қолган йигитнинг жавобини эшитдингиз. Афсуски, бундан ҳам аянчлироқ вазиятга тушганим бор: Республикаимизда ягона бўлган энг нуфузли олий ўқув юртининг талабалари билан худди шу мавзуда гаплашганимда улардан ҳам юқоридаги каби жавобларни эшитганман. Энди бир ўйлаб кўринг. Хўп, бундайларни ҳали ўз йўналишини топмаган, гўр десак, олий ўқув юртлирида муайян мақсад сари маълум соҳанинг, касбнинг эгаси бўлишга аҳд қилган ёшларнинг жамоатчилик ишларига бўлган бундай қарашларини қандай баҳолаш мумкин? Тўғри, дарсдан кейинги кутубхона ва назоратларга тайёргарлик “ташвишлари” ҳам талабанинг бошида бор. Лекин умуман ўқиш жараёнидаги бурч ва мажбуриятларини-да кўнгилдагидек бажармасдан, бўш қолган вақти эвазига фойдасиз ва зарарли ишлар билан шуғулланидиганлар йўқ дейсизми?! Шундай пайтда масаланинг туғуни қаерда экан деган савол беихтиёр ҳаёлингиздан ўтади. Кимдидир айблаш кайфиятидан йироқ бўлганим ҳолида айтмоқчиманки, ёшларнинг иккинчи уйига айланиши керак бўлган, айнан улар фаолият кўрсатадиган жамоат ташкилотининг эшигини тақиллатиб бирор йигит ёки қиз келмаса, аъзо бўлганлари ҳам ён-веридаги ўртоқлари, тенгдошларига қилган ишларидан “мақтаниб”,

қизиқтириб, бу ерга эргаштириб боролмаса, бу ўша жамоа муҳитини қайта шакллантиришни, ишлар кўламини жонлантиришни тақозо қилади. Зеро, ёшларнинг ҳаётига тегишли бўлган муаммолар, уларни қизиқтирадиган масалалар жудаям кўпки, буларни қамраб олиш учун жамоат ташкилотларига етарли даражада имкониятлар, керак бўлса ваколатлар берилган. Шундай бўлса-да, интеллект клублар ўрнига шахснинг маънавий зарарига ишлайдиган тунги клубларни афзал кўраётганлар ҳам борлигидан кўз юма олмаймиз. Ҳозирда рўйхатини анча узоқ давом эттириш мумкин бўлган, бироқ ёшларни ўзига оҳанрабодай тортмай, жалб қилмай ўртамаёна иш юритаётган турли номдаги жамоат ташкилотлари тарғибот ва ташвиқот ҳаракатларини, жоиз бўлса, мафтун қилувчи рекламаларини бериб, ҳатто масъул ходимлар жойларга бориб таклифлар билан чиқишса, силжиш, жонланишни кузатиш мумкин. Албатта, бу борада бир-икки мутахассиснинг жон куйдириши билан иш битмайди. “Сиздан угина, биздан бугина” қилинганда, натижа бўлади. Шундагина ёшларнинг ҳуда-беҳудага сарфлаётган вақтларини мақсадли йўналтириб, кўзлаган натижамизга яқинлашамиз. Мақсад эса барчага аён. Ҳар томонлама камол топган, турмуш чорраҳаларида шай туришга тайёр, таълим ва касб-ҳунар йўналишларини онгли равишда танлаш ва кейинчалик эса касбий малакаларини пухта ўзлаштиришга бардошли, давлат ва оила олдида ўз жавобгарлигини ҳис қиладиган фуқароларни шакллантиришдир.

Мавриди келганда масаланинг яна бир жиҳатига эътибор қаратмоқчиманки, ўрта-махсус, касб ҳунар ва олий ўқув юртлиридаги ўқитувчилар, устозлар ҳам мазкур масалада ўз ёрдамларини аямасдан, яъни шогирдларини жамоатчиликка, ташкилотчиликка ундаб, улардаги шундай интилишларни рағбатлантириб, ёшлар ташкилотларига аъзолигини хурмат қилиб, аҳил ва бирлашган ёшлар аудиториясини шакллантирсалар, икки томонлама кўприк вазифасини ўтар эдилар. Шундагина хорижий давлатларда бўлгани сингари юртимизда ҳам ёшлар ташкилотларининг баланд нуфузи, кенг қамрови кўплаб иллатларнинг олдини олишга хизмат қилган бўларди. Дарвоқе, шу ўринда бир мулоҳаза. Ўсмирлар ўртасида содир этилаётган жиноятлар сонини камайтиришга, аср вабосига айланган гиёҳвандлик ва шу каби инсон умри кушандаларига қалқон бўлиш ҳам жамоат ташкилотларининг “кўлидан келади”. Зеро, тараққиёт омиллари, илму фан, умуман, маърифий муаммолар ташвиши билан яшаётган ўсмир фикру ёдини бузғунчи ғоялар банд қилмаслиги керак.

Аввало маънавий етукликни кўзлаб интилаётган ёшнинг моддий бойликлар олдида ҳар нарсага тайёр бўлиши кутилмаган ҳоллардан. Устига устак бу каби ёш таъсирларга қарши туғени бор бундай ёшлар нафақат ўзларини, балки дўстларини, укаю тенгдошларини қинғир йўлларнинг аянчли оқибатларидан сақлаб қолишга қодир бўлади.

Азиз ёшлар, муҳтарам устозлар! Эътиборингизга ёшлар ва жамоат ташкилотларининг жамиятимиз ҳамда келажак эгаларининг ҳаётида тутган ўрни хусусида ўз мулоҳазаларимизни билдиришга ҳаракат қилдик. Сизнинг бу борадаги фикрларингиз мазкур масала қамровидаги ижобий силжишларга сабаб бўлиши мумкинлигини эслатганимиз ҳолда, муносабатларингизни кутиб қоламиз.

Насиба ЭРХОНОВА



Fikr

Имло (орфография) деганда, ёзма нутқни қоғозда тўғри акс эттиришга ёрдам берадиган барча қоидалар, воситалар, жумладан, пунктуация — тиниш белгилари қўйиш, ҳарфларни ўқий оладиган қилиб ораларини очиб териш, алифбонинг қулайлиги тушунилади. Жонли тилда сўзларни тўғри ёзиш ҳам имло дейилади. Имло қоидалари содда ва мумкин қадар осон бўлиши, сўзларни ёзиш ва ўқиш учун қулайлик туғдириши, тилнинг фонематик тузилишини, асосий морфологик қонуниятларини, жумладан, янги сўзларнинг ясалиш қонуниятларини тўғри акс эттирмоғи керак.

Имлода жонли тилнинг миллий (грамматик) хусусиятлари тўла акс этмоғи шарт; имло она тилининг бошқа миллий, биринчи галда, қардош тиллар билан яқинлашишига ва байналмилал элементлар ҳисобига бойиб боришига имкон яратмоғи керак. Имло қоидалари шу қадар осон бўлиши лозимки, сўзларни ёзиш ва ўқиш мушкул юмуш сифатида эмас, балки миёга ўз-ўзидан қўйилиб келадиган автоматик жараён тарзида тасаввур қилиниши шарт.

Оқ қоғозга қора сиёҳ билан дил сўзларини кўнгилдагидай ёза билиш, бошқа бировнинг тер тўкиб ёзганларини тузатиб таҳрир этиш, илмий, оммавий, педагогик, хусусан, бадий асарларни бошқа тилдан таржима қилиш, кўчирилган матнларни ҳарфма-ҳарф текшириш, корректураларни диққат билан ўқиб чиқиш — булар игна билан қудуқ қазигандай қийин, масъулиятли юмушлардир. Машҳур гидрогеолог олим, академик Ғани Мавлонов билан гидрогеология терминларини ишлаш юзасидан бир неча йил ҳамкорлик қилдик. Бир кун, гапдан-гап чиқиб, домлага: "Келинингиз бутун умрингиз ҳарф санаб ўтиб кетаётир, деди менга", дебман. Шу-шу бўлди-ю, Сейсмология институтига борганимда салом-алиқдан сўнг Ғани Орифжонович ҳазил-муйтой-иба билан ҳар сафар: "Суюн Қораевич, танлаган касбингиз ҳақида келин нима деганлар?", деб савол берардилар. Академик менинг жавобимдан ҳар гал маза қилиб кулар, сўнгра жиддий оҳангда: "Ҳарф санада гап кўп экан-ку, бизлар ўзбекчасига ҳам, русчасига ҳам яхшироқ ҳарф санай олмаймиз", дердилар камтарлик билан.

Дарҳақиқат, ёзув-чизувда бир ҳарф ҳам катта аҳамиятга эга, бу борада масъулиятсизлик қимматга тушади. Уруш йилларида газеталардан бирида Қўмондон буйруғида бир ҳарф нотўғри босилгани учун қанча киши ҳибсга олинган.

Ҳаво опа исмли бир кекса аёл ёзув машинкасида ҳарф терган пайтда матнни ўқиб турган кишига: "Сўзларнинг охирини ютмай, дон-дона айтинг, мен бир хато қилсам ҳаммадан ўтиб кетади, менга энг кейин нашр қилинган имло лўғати топиб беринг, мен имловий янгиликлардан хабардор бўлишим керак", дер эдилар. Инсон заковатининг ажойиб шакли бўлмиш матнга нисбатан ҳурмат ва жавобгарлик ҳисси ҳеч қачон сўнамаслиги лозим. Шу маънода, ҳарф санаш — кам-кўстсиз ёзиш, тўғри ўқиш улкан санъат, билимдонликнинг биринчи шартидир.

Имло ҳақида сўз кетганда таниқли географ олимимиз марҳум Ҳамидулла Ҳасанов айтган бир воқеа ёдга келади. Францияда 1826 йилдан буён чиқиб турадиган "Фигаро" ҳафталиги таҳририяти газетанинг 50 йиллик тахламидан ҳарфий хато топган газетхонга катта пул мукофоти ваъда қилган. Лекин бу соврин ҳеч кимга насиб қилмабди. Парижлик газетчиларнинг саводхонлик даражаси шу қадар юксак экан.

Бизда ҳам бирон газетанинг йўқ деганда бир ойлик тахлами бўйича худди шундай соврин жорий қилинса, нати-

жа қандай бўларкан? Ҳарқалай ўта, синчков газетхонлар мукофотга сазовор бўлар...

Юзга айтганнинг захри йўқ. Ўзбек тилида босилиб чиққан илмий тўпламларнинг аксариятида имловий хатоларни топиш мумкин. Ҳатто расмий ҳужжатлар, бланкалар ҳам бундай нуқсонлардан холи эмас. Идораларда дурустгина лавозимларда ишлаб, давлат тилини жорий қилиш бўйича жон куйдириб юрган ходимлардан ўзбек тилида иншо ёки диктант олинса, кўпчилиги яхши баҳо олмаслиги мумкин. Газета-журнал таҳририятларига келадиган хат-хабарлар, ҳатто мақолалар ҳақида ҳам шундай десак янглишмаймиз.

Бунинг сабаблари нимада? Балки, имломиз қийиндир, ёзувимиз мукаммал эмасдир?

СЎЗ МИСОЛИ ОФТОБ

Имло қоидаларига доир айрим
мулоҳазалар

Ҳа, сабаблари кўп. Уларни аниқлаш учун, аввало, ёзув ва имло тарихига, шунингдек, лексика тарихига бир назар ташлаш керак. Дунёда соф тил йўқ. Энг бой тил ҳисобланган инглиз тили луғат таркибининг қарийб 60 фоизи чет сўзлардан иборат экан. Ўзбек тилида ҳам арабча, форсча, байналмилал сўзлар кам эмас. Бу яхши, чет сўзлар фонетик жиҳатдан ўзгариб, миллий тус олади ва тилнинг лексик таркибини бойитади. Гап бошқа тиллардан кирган сўзларни миллий талаффуз ва ёзувда тўғри акс эттиришдадир. Бизда шу принципга амал қилинганми? Бу саволга ижобий жавоб бериш қийин. Мисол учун, тилимизга кирган арабча сўзларни олайлик.

Маълумки, сом тиллари гуруҳига кирадиган араб тили билан туркий тиллар гуруҳига кирадиган ўзбек тили грамматик, фонетик, лексик жиҳатдан тамомила бошқа-бошқа тиллардир. Лекин араб ёзуви минг йилдан ортиқ муддатда ҳеч қандай ислоҳсиз ишлатилиб келинди. Ёзув-чизувларда, ўқув-ўқитиш ишларида арабча сўзлар даҳлсиз ҳисобланар, аслиятда қандай бўлса, шундай ёзилиши шарт эди. Лекин истиснолар ҳам бор эди: арабча **кағод** "қоғоз" (татарларда **"кияғоз"**), хайл — **"тур"** (асли **"от"**, **"бир тўп от"**, **"бир гуруҳ отлик"**, **"бир тўп нарса"**) эса **"хил"** (тожикчада **"хел"**), сайл — **"сув тошқини"**, **"сел"** шаклини олган.

Тилимизни бойитишда арабча сўзларнинг улкан хизматини қайд этиш билан бирга, арабчадан кирган бирликларни ўзбекчада ҳам айнан — аслиятига ўхшатиб талаффуз қилиш ва ёзиш давом этаётганини алоҳида таъкидлаш керак. Оқибатда "айн" ва "ҳамза" билан келадиган арабча сўзларнинг туркий тилларда, жумладан, ўзбек тилида талаффуз этилиши, ва айниқса, ёзилиши катта қийинчиликларга сабаб бўлмоқда. Татарлар, озарбайжонлар, туркманлар ва бошқа туркий халқлар арабча сўзларни аллақачон ўз тилларининг фонетик қурилишига мослаб талаффуз қилишга ва ёзишга улгурганлар. Ўзбекистонда ҳам жонли тилда

арабча сўзлар анча "миллийлаштирилган" — бундай сўзлар аллақачон ўзбекча талаффуз шаклини олган. Буни киши исмларида, айниқса, яққол кўриш мумкин. Республикаимизнинг турли ҳудудларида турлича талаффуз қилинадиган бир неча исмга мисоллар: **Аъзам** (аслиятда), **Ағзам** (Тошкентда), **Аазам** (Фарғона водийсида); ёки **Аълам** (аслиятда), **Ағлам** (Тошкентда), **Аалам** (Фарғона водийсида) ва ҳоказо. Бу мисоллардан кўриш мумкинки, ўзбеклар кўпгина араб сўзларининг фонетик ўзига хослигини тўлиқ қабул қила олмайдилар.

Ҳар қандай чет сўз вақт ўтиши билан дастлабки фонетик шаклини йўқота боради. Лекин қадимда илмий ва диний тил ҳисобланган араб тили ҳамда ёзуви барча сўзлар дастлабки шаклла-

рининг сақланиб қолишига имкон яратиб берган. Шунга қарамасдан, ўзбек адабий тилида ҳам бир қанча сўзларнинг арабча фонетик шакли ўзгарган. Айтайлик, **масъала**, **маътал**, **мўмин**, **таъйин**, **таъм**, **таърих** каби истилоҳлар **масала**, **маҳтал**, **мўмин**, **тайин**, **там**, **тарих** тарзида соф ўзбекча тус олганини эътироф этиш керак.

Мўъжиза, **мўътадил**, **мўътабар** каби талаффузи қийин сўзларнинг бироз бўлса-да "миллийлаштириб" у ҳарфи билан ёзилиши ҳам диққатга сазовордир (1958 йилда босиб чиқарилган ўзбекча-русча луғатнинг 275-бетига қаранг). Келтирилган шу мисолларга асосланиб айтмоқчимизки, кирилл ёзувида айириш белгиси билан, лотин ёзувида тутуқ белгиси билан келадиган талаффуз сўзларни (асли арабча бўлса ҳам) соф халқона талаффузда **истедод**, **истимод**, **мадан**, **мамур**, **меда**, **меёр**, **мемор**, **мўтабар**, **мутаид**, **малум**, **малумот**, **мақул**, **талим**, **талимот**, **татил**, **тазим**, **тазир**, **элон**, **этибор**, **этироф** шаклларида ёзиш қонунлаштирилса бўлмасмикан?

Араб тилини яхши биладиган мутахассислар, шунингдек, бундай сўзларнинг ҳозирги ёзилишига қўниқиб қолган кишилар талаффуз ўзгариб кетади, деб бу фикрга қўшилмасликлари мумкин. Лекин келажакни ўйлаб иш тутилса, айниқса, қўлига эндигина қалам олган ёш бўғинни бошқа бир тилнинг талаффуз қонуниятларидан озода қилиш мақсад этилса, бу ноўрин таклиф эмас, деб ўйлаймиз.

Одамларнинг ўзаро суҳбатларига, ҳатто телевидение ва радио эшиттиришларига диққат билан қулоқ солсангиз (нуктадон шоир, ёзувчи, адабиётшуносларнинг, имом хатибларнинг сўзларга урғу бериб чиқишларини ҳисобга олмаганда) бу каби сўзлар фақат ёзувдагина арабча шаклини сақлаб қолган экан-да, деган фикрга боради, киши.

Тўғри **аъло**, **машъал**, **машъум**, **маъно**, **шаън**, **шеър**, **санъат** каби сўзлар ҳам борки, уларнинг ёзилиши ҳақида янада чуқурроқ ўйлаб кўришга тўғри келади. Шунда ҳам араб тилининг

қоидаларидан эмас, ўзбек тилининг имкониятларидан келиб чиқиб иш кўриш керак. Масалан, икки унлидан фойдаланилса қандай бўларкан. Айтайлик, **аало**, **маано**, **шеер**. Лекин талаффузи қийин ҳар қандай сўзга ҳам қўшимча қўшилса, соддалашади: **санъат** — **санаткор**.

Тилимизга рус тили орқали кириб келган кўплаб бошқа хорижий сўзлар ҳақида ҳам чуқурроқ мулоҳаза юритиш пайти келмадимикан?..

Кишиларнинг имло соҳасидаги саводхонлигига путур етказган сабаблардан бири кирилл алифбосининг жорий қилиниши билан боғлиқдир. Ўтган асрнинг 20-йиллари бошида араб графикасидан лотин алифбосига ўтилиши ўзбек ёзуви тарихида инқилобий ислоҳот эди. Ниҳоят, ўзбек халқи учун чинаяк миллий ёзувга эга бўлиш имконияти туғилган эди. Бироқ бу тадбирнинг умри қисқа экан — 1940 йил ўрталарида рус графикаси асосида янги ўзбек алифбосига ўтиш ҳақида қонун қабул қилинди. Бу руслаштириш сиёсатининг давоми бўлгани, соф ўзбек ҳарфлари (ў,қ,ғ,х)нинг "етимчалар"дай алфавитнинг охирига "илова" қилингани ёзув машинкасида бу ҳарфларнинг йўқлиги — буларнинг ҳаммаси охири-оқибатда ўзбек ёзув маданиятининг юксак поғонага кўтарила олмаганига сабаб бўлган.

Энди ҳамон амалдаги ўзбекча кирилл ёзувининг бошқа халқлар, хусусан, туркий халқлар графикаларидан ажралиб қолишига олиб келган, имловий саводхонлигимизга тўғаноқ бўлган, бундан буён ҳам халал берадиган биргина қусури ҳақида. Маълумки, "о" ҳарфи кўпчилик тилларда лабланган, ҳозирги кирилл ёзувимиздаги "ў" товушини билдиради. Ўзбекча кирилл ёзувида эса бу ҳарфга икки хил вазифа юкланган: **завод**, **кино**, **онкология**, **обсерватория** каби байналминал сўзларда **одам**, **озод**, **оломон**, **от**, **оқ** каби одатдагидек лабланган о унлисини, асли ўзбекча ва арабча, форсча сўзларда лабланмаган тил орти кенг **а** унлисини ифодалайди. Ҳамма чалкашликлар "о" ҳарфининг ана шу иккинчи вазифасидан келиб чиқади. Бу масала мунозараларга сабаб бўлди. Туркий халқлар тилшунослари ўзбекча "о" ҳарфини "ў" деб ўқиймиз, оғзаки ўзбек нутқини тушунамиз, лекин ўзбек ёзувини ўқий олмаймиз дейдилар. Агар "о" ҳарфи масаласи тўғри ҳал этилса, ўзбек имлоси туркий дунё имлоси, демакки, жаҳон имлоси билан умумий тил топган ва ёзувда хатолар кескин камайган бўларди.

Истиқлол барча соҳаларда — сиёсий, иқтисодий, маънавий, таълимий, мафкуравий жабҳаларда туб ўзгаришлар даврини бошлаб берди. Чунончи, янги алифбомиз истиқлол алфавити сифатида майдонга келётган экан, янги ёзув янги имлони, янги ёзув қоидаларини талаб қилади. Энди бизга мустақил имло, соф ўзбекча, халқона имло қоидалари, янги имло лўғати, истиқлол лўғати зарур. Зотан, 2005 йилда мамлакатимиз тўла янги ёзувга ўтади. Шундай қилиб, XX асрнинг охири — XXI асрнинг бошлари лотин ёзувида асосланган янги ўзбек алифбоси қабул қилинган давр сифатида тарихда қолажак.

Буюк тарихчилардан бири қайд қилганидек, инсоният җаманида ҳеч бир дарахт қимматли сўздан азлорок мева бермаган. Сўз, хусусан, оқ қоғоз юзига қора сиёҳ билан битилган калом мисоли офтобки, унинг шугллари магноларида яширинган. Ҳар ким ўз билими ва истагига қараб ана шу нурлардан имкон қадар баҳраманд бўлади. Зотан, сўз қуёш каби нур сочиб туриши учун маънан ва шаклан тўғри битилмоғи, хатодан холи бўлмоғи даркор.

Суюн ҚОРАЕВ,
филология фанлари номзоди,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган
маданият ходими

Хоразмда вилоят болалар кутубхонаси ташкилотчилигида "Қарияларни қадрлаш йили"га бағишлаб, "Яхшидан боғ қолур" деб номланган учрашув кечаси бўлиб ўтди. Кечага 15-маҳалла кекса фахрийлари таклиф этилди. Вилоятнинг барча мактабларидан иштирок этган бу тадбирда китоблар кўргазмаси ҳам ташкил этилди.

Бухоро шаҳридаги Наршахий номли болалар кутубхона-

КУТУБХОНА ТАДБИРЛАРИ

сида эса 14-мактаб ўқувчилари билан 12-болалар боғчаси тарбияланувчилари биргаликда "Она Ватаним" номли адабий мусиқали кеча ташкил этишди. Мактаб ўқувчиларидан Феруза Ҳамидова, Матлуба Аҳмедова, Наргиза Олимова, Оля Широнова ватанни мадҳ этувчи шеърлар ўқиган бўлса, 12-болалар боғчаси тарбияланувчилари ўзларининг қўшиқ рақслари билан тадбирни қизиқарли ўтказдилар. Кеча барчада катта таассурот қолдирди.

Мухтасархон КАРИМОВА

ҚўЛЛАНМА ЯРАТГАН ЎҚИТУВЧИ

Дўстим Исомиддин билан юзма-юз суҳбатлашиб ўтирибмиз. Кўз ўнгимда бундан 36 йил бурунги воқеалар, бегубор болалик ва ўсмирлик онлари бир-ма-бир ўтади. Синфимизда ҳаммамиз Исомиддинга ҳавас қилар, ўқишда ундан қолишмасликка интилардик.

Мактабни битиргач, дўстимиз СамДўнинг физика-математика факультети толиби бўлди. Мактабда ўн йил давомида олган билимини дорилфунунда назарий ва амалий жиҳатдан бойитди.

1971 йилда у дорилфунунни муваффақиятли тугаллаб, Тайлоқ туманидаги 46-мактабга ишга келди. Ўтган 31 йил унинг учун сермазмун ва сермахсул бўлди. Меҳнатсеварлик, изланувчанлик ва ўз устида мустақил ишлаши туфайли туман, вилоят ва республика миқёсида таниқли ижодкор-ўқитувчи бўлиб танилди.

— Ўқитувчи чуқур билимни, меҳри дарё, мусаффо қалб эгаси бўлиши билан бир қаторда, — дейди у, — ўз ўқувчисини севиши ҳам лозим.

Меҳнат фаолиятида ана шу ақидага қатъий амал қиладиган ўқитувчи ўқувчиларига чуқур билим бериш мақсадида таълимнинг суҳбат, синов, конференция, лаборатория иши, мулоқот, ўйин, мусобақа каби усулларида, кўргазмалар қуроллар ва техник воситаларида моҳирлик билан фойдаланади.

Тахрибали педагогнинг иш фаолияти вилоят миқёсида ҳам кенг оммалаштирилган. Жумладан, 1995 йилда ВПҚТМОИ томонидан нашр этилган "Келажак авлод камолотининг ижодкорлари" китобида унинг иш услуби намуна сифатида келтирилган. Бундан ташқари, И.Аллабердиевнинг ўзи ҳам ўқувчиларни фанга қизиқтириш, қолаверса, физика фанининг бошқа фанлар билан интеграцияси тўғрисидаги "Физикани ўқитиш жараёнида инсон-



Xalq ta'limi fidoiylari

парварлик имкониятларини амалга ошириш" қўлланмасини нашр эттирдик, бу соҳа мутахассисларини фаннинг бошқа қиррасига ҳам эътибор қаратишга жалб этди. Энг асосийси, ўқитувчининг айна вақтда кўп йиллик илмий педагогик фаолияти маҳсули — "Мактабда физика ўқитиш методикаси" номли қўлланмаси Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги томонидан нашрга тавсия этилди. Бу эса ўқувчиларимизнинг физика фанини чуқурроқ ўрганишларида қўл келиши табиий.

Ижодкор-ўқитувчи ўзи меҳнат қилаётган педагогик жамоа ва ҳамкасбларининг изланишлари, халқ таълими соҳасидаги ислохотларни амалга оширишдаги муваффақиятлари хусусида турли матбуот нашрларига илмий мақолалар ҳам ёзиб туради. Ўзининг илмий тадқиқотлари якунларини оммалаштиришга интилади. "Халқ таълими" журналида чоп этилган "Электродинамика асосларини такрорлаш бўйича мусобақа дарси", "Маърифат" газетасида босилган "Фаол ўқувчи — мустақил шахс" каби илмий мақолалари шулар жумласидандир.

Бўтабой қишлоғида жойлашган 46-мактаб нафақат Тойлоқ туманида, балки Самарқанд вилоятида ҳам пешқадам таълим масканларидан ҳисобланади. Мактаб жамоаси ёшларни мустақил ҳаётга тайёрлаш борасида ўрнатилган арзигулик ишларни қилмоқда. Бу ерда таълимнинг ноанънавий усуллари қўллаш борасида ўзига хос тажриба-синов ишлари олиб борилиши билан бир қаторда ўқувчиларнинг олий ўқув юртларига кириши учун тайёрлаш маркази фаолият кўрсатмоқда. Бунда олий тоифали физика фани ўқитувчиси, "Шуҳрат" медали соҳиби, Ўзбекистон халқ таълими аълочили Исомиддин Аллабердиевнинг мавқеи ва ўрни сезилиб туради.

Т. МУЗАФФАРОВ



Шундай инсонлар борки, уларнинг фазилатлари, ён-атрофдагиларга бўлган муносабатлари ўзи тарбиялаб вояга етказган фарзандларини шогирдлари, қўйини, шу инсонни таниган-билган барча-барча инсонлар томонидан фақат яхшилик билан хотирланади. Ана шундай олижаноб инсонлардан бири, олтой тиллари, жумладан, туркий тилларнинг етук билимдони, ўзбек тили тарихи фанининг шаклланиш ва тараққий этишида ўзининг муносиб ҳиссасини қўшган, ўнлаб илмий монографиялар, юзлаб мақолалар муаллифи, филология фанлари доктори, профессор, олим Шамсиддин Шукуровнинг ҳам берган ўғитларини, оқилона маслаҳатларини, камтарлик хислатларини фақат яхшилик билан эслаб, ёдга оламиз.

Ўш вилоятининг ҳозирги Қорасув туманидаги Шарқ қишлоғида таваллуд топган Ш.Шукуров вилоятдаги 7 йиллик ўрта мактабни тугатиб, Ўш шаҳридаги педагогика билим юртига ўқишга киради. Билим юрти, кейинроқ Ўш давлат ўқитувчилар институтини имтиёзли диплом

билан тугатиб, 1950 йилда Ўрта Осиё Давлат университети (ҳозирги ЎЗМУ)нинг филология факультетида таҳсил олиб, уни 1955 йилда имтиёзли диплом билан ниҳоясига етказди.

Устоз 1960 йилда "Эски ўзбек тили ва унинг ёзма ёдгорликларида феълнинг ҳозирги ва келаси замон формалари" мавзuida номзодлик, 1974 йилда эса "Ўзбек тили ёзма ёдгорликларида феъл майллари ва замонлари (қиёсий планда)" мавзусида докторлик диссертациясини муваффақиятли ҳимоя қилди.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Тил ва ада-

эттирди. Тил тарихига оид қатор ишларга муҳаррирлик қилди. Ш.Шукуровнинг олиб борган жиддий изланишларининг натижаси ўларок, дунё юзини кўрган "Ўзбек тилида феъл формаларининг тараққиёти тарихи" (1966), "XI аср эски туркий тилининг грамматик очерки" (1967), "Ўзбек тилида феъл замонлари тараққиёти" (1976), "Ўзбек тили феъл майллари тараққиёти" (1980), "XIII—XIV асрлар туркий адабий ёдгорликлар тили" (ҳамкорликда, 1986), "XV—XIX асрлар ўзбек тили морфологияси" (ҳамкорликда, 1999) сингари фундаментал асарлари ҳамда илмий мақолаларида қадимги туркий,

ҚАЛБИ КИТОБГА ЯҚИН ИНСОН ЭДИ

биёт институтида Ш.Шукуров ўз фаолиятини кичик илмий ҳодимликдан бошлаб, ўзбек тили тарихи сектори, ўзбек тили тарихини қиёсий ўрганиш бўлими, ўзбек тили тарихи диалектология ва қиёсий ўрганиш бўлими мудири лавозимида ишлаб келди.

Олим ўзининг 45 йиллик илмий фаолиятини ЎзФА Тил ва адабиёт институтида олиб борди. Зукко, сермахсул устоз ўзбек тилини диахроник ўрганиш бўйича 10 дан ортиқ йирик-йирик соф илмий монография, 100 дан зиёд чуқур илмий салоҳиятга эга бўлган мақолалар чоп

эски туркий ҳамда эски ўзбек тили манбалари негизида тил тарихи масаласи чуқур илмий тадқиқ қилинган.

Унинг раҳбарлигида бир неча фан номзодлари ва докторлари етишиб чиқди. Ўнлаб докторлик ва номзодлик диссертациялар олимнинг оппонентлигида ёқланган.

Олим Тошкент, Олмаота, Ашхабод, Фарғона, Москва каби шаҳарларда бўлиб ўтган туркий-шунослар ва олтойшунослар анжуманларида туркий тиллар тарихини ўрганиш масалаларига оид бир қанча маърузалари билан иштирок этди. Домланинг

Xotira

илму маърифатга оид ишларининг ақарияти дунё юзини кўрди, мутахассислар учун дастуриламал бўлиб қолди.

Ўтган йили устоз ўзининг шахсий кутубхонасидаги бир неча минг ноёб китобларни ЎЗМУ ўзбек филологияси факультетига тухфа этди. Устоз ниҳоятда илмпарвар, маърифатпарвар эди. Китобни севар эди. Китоб унинг жону дили эди. Ҳеч кўз ўнгимиздан кетмади, домла ўз китобларини ва бутун шахсий кутубхонасини филология факультетига тухфа этганларидан кейин кутубхонага тез-тез келиб, ҳар бир китобни қайта-қайта варақлаб, ниманидир ёзишга, ўзбек тили тарихини, ундаги қадимий сўзларни шарҳлашга, этимологик тавсиф беришга, маъносини қомусий лугатлардан топишга интилиб, кечгача қолиб кетар эди. Албатта, ноёб илмий асарлар домланинг доимий ҳамроҳи бўлган, уни кўз қорачигидек асраб-авайлаб, фойдаланган. Бу туганмас хазинадан узоқлашиш домла учун мушкул эди.

Мухтарам устоз, Сизнинг илмий-амалий қилган ҳолисона ишларингизни, заҳмат чекиб ёзган илмий асарларингиз, ноёб илмий китобларингизни бўлғуси ёш мутахассислар ўқиб-ўрганишлари йўлидаги бу хайрли ишингизни ўзбек филологияси факультети жамоаси ва келажак авлод ҳеч қачон унутмайди.

Ҳамидулла ДАДАБОВЕВ,
ЎЗМУ профессори, "Умумий
тилшунослик" кафедраси
мудири,
Зиёдулла ҲАМИДОВ,
кафедра доценти

ЯНГИ ОДИМЛАР

Гўдак дунёга келгач, уни ювиб-тараб, бешикка ётқиздилар. Орадан маълум вақт ўтиб, у бешикдан чиқишга интила бошлайди. Нега? Чунки унинг юраги каттараётган бўлади. Кўп ўтмай энди унинг тили чиқади, гапирди, уй ичида юра бошлайди, кўчага чиқишга интилади. Нима учун? Фалсафа варақлашнинг ҳолати йўқ, у ҳамон ўсяпти. Ҳаёт шундай яралган.

Яқинда ана шундай жадал тарзда ривожланаётган мамлакатимиз мустақиллигининг ўн бир йиллигини нишонладик. Шу давр мобайнида юртимизда эришилган муваффақиятларнинг саноғига етиш қийин. Бу қувонарли, албатта. Аммо мазкур ютуқларга кимлар орқали эришилди ва қандай меҳнат эвазига, деган савол туғилади. Яна бир сўроқ белгиси остидаги гап: заҳматкашлар мудом "кадр орти"да қолиб кетаверадими? Йўқ. Мана далил: Тошкент вилояти Янгийўл туманида деярли барча соҳада қўлга киритилган ва киритилаётган зафарлар ҳамда заҳматкашлар тўғрисидаги китоб. Истиқлолимиз шодиёнаси арафасида нашрдан чиққан "Янгийўлнинг янги одамлари" китобида (муаллиф Саодат Ғойипова, "Янги аср авлоди" нашриёт-матбаа маркази, Тошкент, 2002 йил) туманининг 1926 йилда ташкил этилгандаги ҳолатию бугунги қиёфаси хусусида сўз боради.

Мамлакатимиз тараққиё-



тини, шубҳасиз, бугунги янги авлод — ёшлар белгилайди. Уларнинг нечоғли салоҳиятга эгалиги эса ёшларга берилган таълим-тарбияга боғлиқ. Айтиш жоизки, бугун туманда 57 та ўрта умумтаълим мактаби ва 2 та мактабдан ташқари муассаса мавжуд бўлиб, уларда 32611 нафар ўғил-қиз таҳсил олмақда. Шунингдек, битта касб-хунар коллежи ва кўптармоқли "Халқобод" иқтидорли болалар лицейи ҳам фаолият юритмоқда. Хуллас, янгийўлликлар бугунги авлоднинг эртасидан мамнун ва уларга ишонишади.

Ўйлаймизки, ушбу мухтасаргина китоб саҳифаларига сингдирилган янгича руҳ ўқувчига маъқул бўлади. Зеро, Ватан ҳақида айтилган ҳар қандай сўз муқаддасдир. Демак, у эзгу ниятли кўнгилларда ҳамиша макон топа олади.

Шерали НИШОНОВ

Инсонлар тақдири бири-бирига ўхшамас ва бетакрор. Аммо шундай ҳоллар бўладики, кишилар тақдиридаги айрим воқеалар, мушкулотлар ўхшашдир. Ва бундай кезде уларнинг боши ҳам, ҳақ бўлсада, ўзини оқлолмай жонсарақ. Халқда шундай ибора бор: “Ҳақиқат эгилади, аммо синмайди”.

Дарвоқе, ҳақиқат — ёғду, оқ-қорани юзага чиқарувчи тарозу. Ҳақ бўла туриб, ноҳақлик гирдобига

(НО)ХОЛИС ХУЛОСА

ёхуд унинг инсон тақдирига (салбий)ижобий таъсири хусусида

(“Ma'rifat”, 24 июль 2002 йил)

Aks-sado

Куйида “Ma'rifat” мухлисларидан бир гуруҳи юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган суд очеркига ўз муносабатларини билдиришган.

“шўнғишга” мажбур бўлган муаллима аёл ҳақидаги суд очерки газетхонларимизни эътиборсиз қолдирмади. Демак, инсонлар ўзга бир инсон қисматидаги салбий ҳолатга эътиборсиз бўлолмайди. Оқни оққа, қорани қорага ажратади.

НЕГА БОНГ УРМАДИНГИЗ?

Ўқитувчилик — машаққат, у ниҳолни дарахтга айлантиради. Шунинг учун бу мухтарам зотни инсон қалбининг, руҳининг муҳандиси дейишадди. Чунки халққа садоқатли, она-Ватанга муҳаббатли баркамол авлодни тарбиялаш ўз-ўзидан амалга ошмайди. Бунга қанчадан-қанча уйқусиз кечалар, билим, маҳорат, сабр-тоқат, ҳатто ўзи учун қимматли нарсалардан воз кечиш орқали эришилади.

Мақолани сатрма-сатр, жумлама-жумла ўқиб чиқар эканмиз, бизни ажаблантирган нарса 17-февраль кундаги воқеаларнинг тергов жараёнида бутунлай чигаллаштирилгани бўлди. Ҳақиқий айбдорлар бир ёқда қолиб, нега энди шу воқеанинг олдин олмоқчи бўлган, Севарани тартибга чақирган устоз “айбсиз айбдор” бўлиб қолган?! Шунинг ўзиёқ воқеани чигаллаштириш, уйдирмалар, тухматлар орқали ҳақиқий айбдорни ҳаспўшлаш, уни қутқариб қолиш учун уринишлар эмасми?! Бундай “ўйин” кимга керак, нимага керак? Терговчи қаерга қаради?! Негат қилғиликни қилиб қўйган Аббос, Абдужаббор,

Ўткирлар сувдан қуруқ чиқиб кетишлари керак!

Аппеляция ҳайъатидаги аъзолар ҳақиқат қарор топиши учун қилни қирқ ёриш ўрнига туман суди ҳукмини ўз кучида қолдирди. Бу ҳам беғуноҳ бир инсоннинг тақдирига панжа орасидан қараш эмасми?! Ахир, ана шу панжа ортида бир инсоннинг ҳаёт-мамоти турибди-ку?!

Адолатсизлик кўз ўнгида содир бўлаётганлигини кўра-била туриб, 146-мактаб педагогик жамоаси нега бонг урмади? Туман халқ таълими бўлими нега эътиборсизлик қилди?

Ҳақиқат рўй-рост қарор топгунга қадар мақола қаҳрамонининг маънавий, руҳий эзлишлари, чеккан азоблари ёлғиз ўзига, оила аъзоларига, қолаверса, Оллоҳга аёндир. Бу ҳолатни шундай воқеаларни бошидан кечирганларгина тўла ҳис қила олади. Яратган Эгам барчамизни тухмат балосидан асрасин!

ХАСАНОВлар оиласи
Тошкент шаҳар Мирзо Улуғбек
туманидаги “Гулистон” маҳалласи

... Газетада ёзилган кўнгилсиз ҳодисада, 146-мактаб директори уринбосари Зурият Аҳмедованинг ўқувчи Севара Тулагановага нисбатан ҳеч қанақа шахсий ҳусумати бўлмаганлиги, ўқитувчи ўқувчига мактаб ички тартиб-қоидага биноан талаблар қўйганлиги қўрилиб турибди. Ўқитувчи ўқувчининг дарсга кирмай юрганлигини қурганда, С.Тулаганова ўрнида бошқа ўқувчи бўлганда ҳам бунинг сабабини сураши ёки З.Аҳмедова ўрнида бошқа

қуйидагиларни курсатган экан: Оллоҳга ширк келтирмоқлик, ота-онага итоатсизлик, (бирор) жонни (ноҳақ) ўлдирмоқлик (уз жонига қасд қилиш ҳам) ва ёлғон гувоҳлик бермоқлик (Ҳадислан).

Бўлиб ўтган кўнгилсиз ҳодисага қайтадиган бўлсак, С.Тулаганова уз жонига қасд қилмоқчи бўлганида, оғир гуноҳга қадам қўяётганлигини балки уйлаб қўрмагандир. Газетада ёзилишича, С.Тулаганова дастлабки берган

жабрланишига сабаб бўлишини таъкидламоғи лозим эди. Аммо улар орасида бундай гап-сузлар бўлмаган кўринади.

Ўқитувчилар сулоласининг вакили Зурият Аҳмедованинг адолат қарор топгунга қадар чеккан азобларини тасаввур этиб кўрдим ва бу ҳолат пок иймонли кишиларнинг газабини келтириши турган гап. Газетхон унинг қуруқ тухматга қолганлигига ишонч ҳосил қилади. Тухматни бартароф қилиш эса осон иш эмас.

ГУНОҲ УСТИГА ГУНОҲ

ўқитувчи бўлганида ҳам дарс вақтида нима учун ўқувчиларнинг ташқарида юрганлиги билан қизиқиши мумкин эди.

Суд очеркини ўқир эканман, шу сингари воқеаларнинг илдири нимага боғлиқлиги ҳақида уйлаб кўрдим ва бу тарбия масаласига бориб тақалишига амин бўлдим. Буюк маърифатпарвар ватандошимиз Абдулла Авланийнинг “Тарбия биз учун ё ҳаёт — ё мамот, ё нажот — ё ҳалокат, ё саодат — ё фалокат масаласидир”, деган фикри ўз замонасида ва ҳозирги кунда ҳам аҳамиятини йўқотгани йўқ.

... Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларига энг оғир гуноҳлар деб

курсатмаларидан тониб, бошқача курсатма бера бошлаган. Яъни у ўзи билиб-билмаган ҳолатда яна бир оғир гуноҳни содир этаётганлиги мақолани ўқиб чиққан газетхонга аёнлашди. Шунинг учун ҳам тарбия масаласига ёшликдан эътибор қаратиш, гуноҳ ишларни қилмасликка чақиритиш, аввало, ота-онанинг вазифаси ҳисобланади. Ёш қиз жонига қасд қилмоқчи бўлиб ўзини учинчи қаватдан ташлагандан сўнг, Сайёра Тулаганова қизининг оғир гуноҳга қадам қўйганлигини, тергов жараёнида кетаётганда эса ўз фарзандига фақат тўғри сузламоқликни ўқитмоғи, ёлғон курсатма бериш кимнингдир ноҳақ

Ахир, бежизга халқимизда, ўт балосидан, сув балосидан ва тухмат балосидан сақласин, дейилмаган-ку...

Ўз фикримни яқунлар эканман, жамиятимизда юқоридаги сингари хунук воқеалар содир бўлмаслигида жамоатчилик роли оширилиши, тарбия масалаларига (айниқса, успирилик даврида) аввало оилада, қолаверса, тарбия муассасаларида (боғча, мактаб, лицей ва ҳоказо) чуқур эътибор берилиши лозимлигини яна бир қарра таъкидлаб ўтмоқчиман.

Э.ШАКАРБОВЕВ,
ЎзРФА Зоология
институтининг
гельминтология лабораторияси
мудирининг
биология фанлари
номзоди

ОТАСИЗЛИК ЖАР ЁҚАСИГА БОШЛАДИМИ?

Отасизлик! Ота меҳрига, тарбиясига зорлик, синфдошлар олдида мулзам бўлиш, ўз ҳаётига қасд қилиш, бир устозни айбсиз айблаш...

Наҳот ҳар нарсаси ақли етган она, бўйи етган қизи бор уйга йигитларни ижарага қўйса? У устозини айблаётган қизининг ёнини олиб, нима демоқчи? Ёлғон кўрсатма берган дугоналари-чи?

Ҳаётда устозларни эъзозлаб, кўкларга кўтарамиз. Улар олдида бош эгиб,

таъзим қилиш кераклигини билиб туриб, ёлғонларга ишониб, жар ёқасига олиб борганимизни билмай қоламиз. Сен отасиз ўсибсан, аммо онанг сенга отанг бермаган меҳрни бергандир. 9 йил билим олган мактабинг, устозларинг отанг ўрнига сени тўғри йўлга бошлагандир. Сен-чи? Сен бу тухмат билан бир айбсиз инсон ҳаётига зомин бўлишинг, гулдек оилани

бузишинг, 3 та фарзандни онасидан айириб қўйишинг мумкинлигини ўйламадингми?

Қисқаси, Оллоҳ ҳам устозларни қанчалик эъзозлашига, улар жаннатини инсон эканликларига яна бир бор амин бўлдим.

С.МУҲИТДИНОВА,
Яккасарой туман ХТБга қарашли
362-болалар боғчаси хотин-қизлар кенгаши раиси

ҚУЙНОҚЛАР ҲАМ ОҚЛАНАДИМИ?

Устоз отангдай улуг, деган нақл бор. Ўз тажрибамдан, ҳаёт тажрибамдан келиб чиқиб айти оламанки, ҳеч қачон муаллим, айтиқса, аёл муаллималар (эркак педагоглар мени кечирсинлар, чунки барибир эркакларнинг қаҳри қаттиқроқ деб ўйлайман) ўз ўқувчисига ёмонлик тиламайди, унда ҳеч қачон адоват ҳисси бўлмайди.

Терговни олиб борган терговчининг, Зурият Аҳмедова фаолият юритган 146-мактабнинг “аҳил” жамоаси ва Сайёра Тулаганованинг кўзлари, виждони қаёқда эди, дегим келди.

Фарзанд она учун жавоб бермайди. Лекин бир аёл келтирган иснод етти авлод учун етади. Оилавий шароитни, носоглом муҳитни, наҳотки ишни олиб борган терговчи, мактаб жамоаси ҳисобга олмадилар?

Барча воқеа бутунлай бошқа синфда бўлиб ўтадию дарс ўтаётган, ўқувчиларнинг синфдан чиқиб кетишларига йўл қўйган ўқитувчи эмас, Севарани ҳақоратлаган, уни бутун синф ўқувчилари олдида изза қилган синфдоши Аббос эмас, қолаверса, ўз қизига тарбия бера олмаган она ҳам эмас, бир оғиз сўз билан тарбияга чақирган, воқеада умуман иштирок этмаган Зурият Аҳмедова айбдор бўлгани, яна беш йил қамоқ жазоси тайинлангани мени ҳам ҳайратга солди, ҳам азобга.

Ҳа, Зурият Аҳмедова оқланибди. Лекин унинг қанча азобли кунлари-тунлари, руҳий қийноқларини ким оқлаб беради? Шу соҳада суяги қотган, ўқитувчилар сулоласидан чиққан ва ниҳоят “емаган сомса учун пул тўлаган” бу аёлнинг изтироблари бошқа бир мактабда содир бўлмаслигига ким кафолат беради?!

Менинг фикримча, биз — кенг жамоатчилик, суд органлари инсон ҳуқуқлари поймол бўлмаслиги учун катта кураш олиб бормоғимиз лозим.

Мавлуда РАШИДОВА,
Тошкент вилояти Тошкент туманидаги 6-мактаб ўқитувчиси

ТЕРГОВЧИГА ҲАМ ЖАЗО БОРМИ?

146-мактаб ўқув-тарбиявий ишлар бўйича раҳбар муовини Зурият Аҳмедованинг бошидан ўтган кўнгилсиз, бир сўз билан айтиб бўлмас ҳолатини таърифлаш жуда қийин. Олтин билан тенглашолмайдиган соғлиғини, бир ярим йил давомида чеккан азоб-ўқубатлари натижасида унинг асаб касалликларига дучор бўлмаганига ким кафолат бера олади? Бунинг натижасида кундузни кечага, кечани кундузга улаган уйқусиз тунлар, касалликни даволаш учун

кетган дори-дармонларни моддий жиҳатдан ҳам тушунса бўлади-ку?

Бизнинг қонун устувор бўлган давлатимизда наҳотки ўз лавозимини суиистеъмол қиладиган қонун ҳимоячилари топилса? Менимча, қонунни бузган, уни ўз манфаати йўлида яқсон қилган ҳуқуқ-тартибот органлари ҳодимларига нисбатан ҳам чоралар белгиланиши керак.

Малоҳат ТЎХТАЕВА,
Акмал Икромов туманидаги
116-мактабнинг
8-“Б” синф ўқувчиси

XXI аср — илм-фан ва техниканинг янада жадал ривожланиши учун кенг имкониятлар очиб бермоқда. Бу борада серкуёш юртимизда ҳам мақтанса арзигулик ишлар амалга оширилмоқда. Сўнгги йилларда, шаҳар ва қишлоқларимиз кўчаларида Ўзбекистонда ишлаб чиқарилаётган "Отайўл", "Нексия", "Дамас", "Матиз" каби автомобилларнинг кун сайин кўпайиб бораётганлиги ҳам сир эмас. Шу боис, айтиш кунда янги давр кишини олдида замонавий автотранспорт воситаларини бошқариш ва улардан оқилона фойдаланиш учун чуқур билим ва етарли касб маҳоратига эга бўлган мутахассис кадрларга талаб тобора ортиб бормоқда.

Каттакўрғон транспорт касб-хунар коллежи мустақиллик йилларида халқ хўжалигининг турли соҳаларига автотранспорт воситаларини таъминловчи ва техник хизмат кўрсатувчи уста, автомобилларда юк ташиш ва бошқаришни ташкил этиш менежери, давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги ходими, қишлоқ хўжалик техникаларини ишлаш ва уларга техник хизмат кўрсатувчи уста, ёқилғи ва мойлаш материаллари бўйича уста ҳамда бухгалтерия ҳисоби бўйича мутахассис кадрлар тайёрлаб келмоқда. Мазкур коллежда етук мутахассис кадрлар тайёрлаш борасида педагог ҳамда муҳандис-педагоглар янги яратилган дастурлар асосида талабаларнинг умумтаълим, касбий билим ва маҳоратларини шакллантириш мақсадида тинимсиз изланиб келаётир. Таълим жараёнида муаммоли ўқитиш, лойиҳалаш, маълумотлар манбаидан, кўргазмалар куруллардан кенг фойдаланилмоқда. Бундан ташқари муҳандис-педагоглар ўзлари томонидан автомобил двигателлари, тормоз тизими, автомобилларнинг ёриткичлари ва электр

симлари, автотранспорт воситаларини бошқариш бўйича яратган кўргазмалари ҳам коллежда таълим мазмунини такомиллаштириш борасида жудаям асқотмоқда. Бу ўз навбатида талабаларнинг фаоллигини ошириб, мустақил фикрлаш даражасини янада ўстириб, билим доирасини кенгайтиришга туртки бўлмоқда.

Шунингдек, ўқув жараёнида таълим олувчилар олдида мустақил равишда автомобил техникасининг маълум бир ҳаракатини бошқаришни ҳамда унинг

2002 ўқув йилида коллежни 287 нафар талаба муваффақиятли тугатди. Уларнинг 3 нафарига имтиёзли диплом берилди. Шунинг алоҳида таъкидлаш жоизки, касб-хунар коллежини тугатган ёшлардан 5 нафари ҳарбий олий ўқув юртларига, 6 нафари олий ўқув юртларига ўқишга кирган. Қолганлари Каттакўрғон шаҳри ва туманидаги турли ташкилот ва корхоналарга, деҳқон-фермер хўжаликларига ишга жойлашилди. Бундай муваффақиятни кўлга киритишда коллежда бир неча йиллар да-

Kasb-hunar kollejlari hayotidan

бўйича методик ёрдам кўрсатилди. 2 сентябрь куни билим масканида ўтказилган мустақиллик байрами ва Билимлар кунига бағишланган катта байрам тадбирида ота-оналар, меҳнат фахрийлари ва ташкилот вакиллари фаол иштирок этишди. Айтиш кунда коллежда 2003 йил январь ойигача барча гуруҳ ва курслар ўртасида фанлар бўйича фан олимпиадасини ўтказиш комиссияси тузилиб, бу соҳада са-

нинг умумий майдони 3,5 гектарни ташкил этади. Унда барча машқларни бажариш имкониятини берувчи кузатув хонаси, замонавий жиҳоз ва ускуналарга эга бўлган бир неча дарсхоналар бор. Автогаражда 34 та турли русумдаги автомобил ва қишлоқ хўжалик техникалари мавжуд бўлиб, улардан ўқув жараёнида кенг фойдаланилмоқда. Амалий машғулотларни бажариш учун эса амалий лабораторияларда кўргазмалар куруллар сифатида қўлланилиб келинаётган Жанубий Кореяда ишлаб чиқарилган автомашиналарнинг муайян қисмлари, механизм қирқимлари электр қуввати билан ҳаракатланади. Талабаларнинг замонавий ахборот технологиялар орқали билимларини бойитиш мақсадида Пентиум-2, Пентиум-3 компьютер синфхоналарида дарслар мунтазам равишда ўтказилиб келинмоқда. Коллежда яратилган имтиёزلардан замон талаблари даражасида жиҳозланган 2 та 100 ўринли ётоқхона, 200 ўринли ошхона, қишки спорт зали ҳамда стадион, гимнастика шаҳарчаси ҳам ёшлар ихтиёрида.

Ўтқуқларимиз кўп, аммо муаммоларимиз ҳам йўқ эмас. Коллежимиз Каттакўрғон шаҳрининг чеккасида жойлашган. Шаҳардан бизгача автобус қатнови ханузгача йўлга қўйилмасдан келмоқда. Ана шу муаммонинг ечими топилса, коллеж жамоаси муваффақиятлари янада кенг қулоқ ёзиб, келажакда кўплаб мутахассис кадрларни халқ хўжалигига етказиб беришига ишончимиз комил.

Ш.БОБОМУРДОВ,
Каттакўрғон шаҳар
транспорт касб-хунар
коллежи директори



ЗАМОНАВИЙ КАДРЛАР ТАЙЁРЛАШ ЙЎЛИДА

янги моделининг ташқи кўринишини чизиш каби талаблар ҳам қўйилганлигини айтиш жоиздир. Бу талабларнинг бажарилиши маълум мақсадга йўналтирилган бўлиб, талаба-ёшларнинг тажриба малакасини ошириб, ижодий изланишларини рўёбга чиқаришга кўмаклашмоқда.

Айтиш кунда тахсил олаётган 840 нафар ёш йигит-қизлар учун замонавий ўқув хоналари, махсус лабораторияларда етарлича шарт-шароитлар яратилган. Бу ерда меҳнат қилаётган 35 нафар педагог, 12 нафар ишлаб чиқариш усталари олдида янги-ча талаб ва мезонлар қўйилган. Бунинг самараси ўлароқ, 2001-

вомида тинимсиз меҳнат қилиб, кўплаб шогирдлар етиштирган камтарин ва изланувчан ўқитувчилардан биология фани ўқитувчиси Н.Диллаев, физика фани ўқитувчиси М.Қодирова, йўл ҳаракати қоидалари бўйича махсус фан ўқитувчиси Н.Бобоева, ёш ўқитувчилардан В.Шодиева, Ў.Ризаевларнинг номларини тилга олмоқ даркор. Бу педагоглар таълим мазмунини такомиллаштиришда янги педагогик технология асосида талабаларга чуқур билим беришда бошқаларга ҳар жиҳатдан намуна ҳисобланади. Янги 2002-2003 ўқув йилига коллежда пухта тайёргарлик кўрилиб, ўқитувчиларга услубий ишлар

марали ишлар бошлаб юборилди. Яқинда 1-курсга қабул қилинган 100 нафар талаба-ёшлар билан Кадрлар тайёрлаш миллий дастурининг 2-босқич вазибаларини ўрганиш бўйича тадбир ўтказилди. Анжуманда ўқитувчилар томонидан маърузалар ўқилиб, талабаларнинг саволларига жавоблар берилди.

Дарҳақиқат, талабалар билимини ҳар томонлама ривожлантириш ҳамда уларни етук мутахассис кадрлар сифатида тарбиялашда коллеж қошида мавжуд бўлган автодром, автогараж, уйта махсус лаборатория улар хизматида. Автобилни бошқаришни ўргатиш учун барпо этилган вилоятдаги ягона автодром-

БИЛИМ — БАХТИЁРЛИККА ЭЛТУВЧИ ҚУДРАТДИР

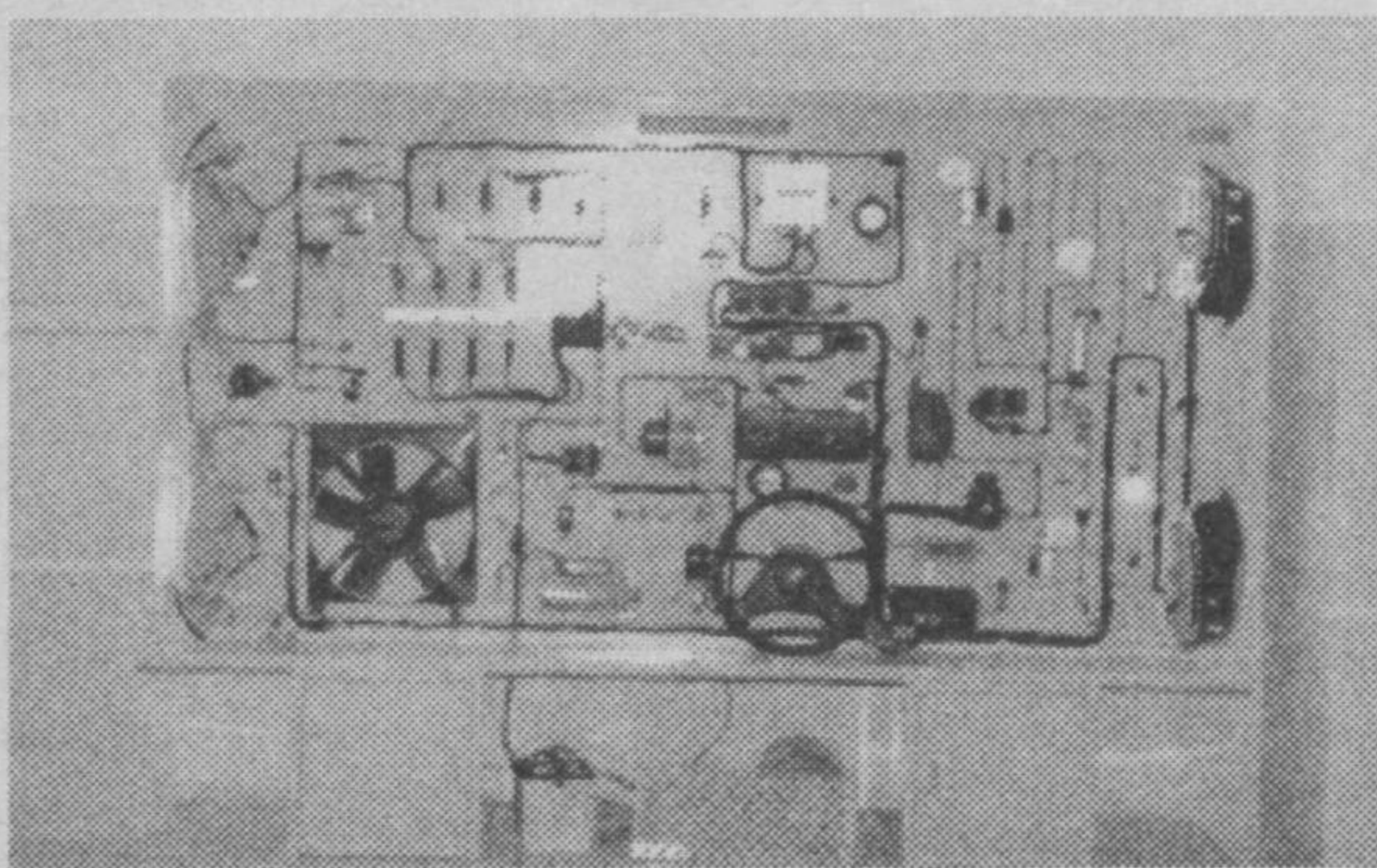
Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар демократик жамият барпо этишга қаратилган бўлиб, ўсиб келаётган ёш авлодни маънавий етук, мустақил фикрлайдиган қилиб тарбиялашга хизмат қилмоқда. Шу боис, билим масканимизда барча фанлар ДТС асосида ўқитилмоқда. Янги ўқув йили бошида ўтказилган коллеж услубий кенгаши йиғилиши натижасига кўра, ўқитувчиларнинг йиллик иш режалари текширилиб, хато ва камчиликлар очик-ойдин кўрсатилди. Шунингдек, ёш ўқитувчиларга услубий ёрдам кўрсатиш мақсадида уларнинг ҳар бирига тажрибали ўқитувчилар бириктириб қўйилди. Ўқув ишлари бўлими томонидан талабаларнинг дарсликлар билан таъминланганлик даражаси ўрганиб чиқилиб, мавжуд камчиликларни бартараф этиш чора-тадбирлари ишлаб чиқилди. Ушбу бўлим қошида ташкил этилган ёш ўқитувчилар мактабининг иш режасига кўра, фан ўқитувчиларининг ҳам дарс тахлили самарали назорат қилинмоқда. Бундан мақсад, ўқитувчиларнинг фанлар бўйича очик ва кўргазмалар дарсларини ўқишда ўзаро тажриба орттиришидир.

Таълим мазмунини янада чуқурлаштириш мақсадида, мазкур ойда табиий фанларни ўқитиш ўнқунли-

ги ўтказилди. Педагог-муҳандислар дарсларни ўқишда компьютер, кодоскоп, лингафон, телевизор, видеоманитофон ва кассеталардан самарали фойдаланган ҳолда фаолият олиб

бормоқдалар. Бугунги кунда талабаларнинг замонавий билим олишларида бу қўл келмоқда. Уларнинг билимининг ҳар томонлама ривожлантириш мақсадида фан кабинетлари дунё харитаси, календарь, кичик кутубхона, машҳур физик, химик, математик олимларнинг ҳаёти акс эттирувчи альбом, сурат, журналлар билан безатилган. Битирувчиларнинг диплом ишлари ҳимояси ҳамда давлат имтиҳонларини топширишлари ҳам ижобий йўлга қўйилган. Шунингдек, талабаларни умумкасбий амалиётни ўташлари учун Самарқанд, Каттакўрғон, Оқтош, Иштихон, Хатирчи шаҳарларига юбориш кўзда тутилмоқда.

С.ЭРГАШЕВ,
ўқув ишлари бўйича
директор ўринбосари



Мустақилликнинг ўтган 11 йили буюк ўзгаришлар ва янгиланишларга бой бўлди. Ўзлигини англаётган ворисларимиз, илм-фан чўққиларини матонат билан забт этиб, таълим муассасаларида

касб-хунар эгаллаптилар. Бугунги ёшларнинг жисмонан бақувват, ақлан етук қилиб вояга етказишда улар ўртада олиб борилаётган маънавий ва маърифий ишлар

ва маданияти шаклланиб, тилакларининг рўёбга чиқишида дастуриламал бўлмоқда.

2001-2002 ўқув йилида ўтказилган 35 дан зиёд кўрик-танлов, мусобақа, суҳбатлар ёшларнинг фикрлаш қobiliяти чархланишига олиб келмоқда. Уларнинг ахлоқий-ҳуқуқий билимларини ошириш мақсадида "Ёшлар ва қонун", "Ичкилик-бозлик ва жиноят", "СПИД — бедаво касаллик" "Балли, йигитлар!" кўрик-танлови ўтказиб турилади. Ватан ҳимоячилари кун, Наврўз, Мустақиллик, Ўқитувчилар ва мураббийлар кунига бағишланган кўплаб тадбирлар шулар жумласидандир.

Бундан ташқари, кутубхоналар ҳамкорлигида "Она юрт посбонлари", "Сен барибир муқаддассан, муқаддас аёл", "Пре-

МАЪНАВИЙ ТАДБИРЛАР САМАРАСИ БЕҚИЁС

мазмунини муҳим аҳамият касб этади. Коллежимизда талабаларни касб-хунарга йўналтириш билан бир қаторда уларнинг одоб-ахлоқ фазилатларини шакллантиришга ҳам бирмунча эътибор қаратилмоқда. Жумладан, улар ўртасида давлат рамзлари тўғрисида бир неча тадбирлар ўтказилди. Ҳар бир ўқув хонасида Президент бурчаги, маънавият ойнаси ташкил этилган. Айниқса, Президентимиз И.Каримовнинг танланган асарлари ва маърузаларини ўрганиш бўйича махсус курс ўқув бўлими томонидан режа асосида ўқитилмоқда. Бу талабалар билим

зидент асарларини ўрганимиз", "Халқ хотираси олдида бош эгамиз" мавзуларидаги тадбирлар талабаларни миллий қадриятлар руҳида тарбиялаш ва аждодларимизнинг бой меросини ўрганишга чорлайди. Шунингдек, юртимизнинг таниқли шоир-ёзувчиларининг ижодида бағишланган суҳбат ва очик мулоқотлар Ватан туйғусини талабалар қалбларига жо қилишга омил бўлмоқда.

С.РАЖАБОВ,
маънавият ва маърифат ишлари
бўйича директор ўринбосари

Nobel mukofoti sohiblari

1896 йил 10 декабрь куни буюк олим ва таниқли ихтирочи Альфред Нобель оламдан утди. Тез кунда олим ёзиб қолдирган васиятномада курсатилганидек, унинг барча бойликлари асосида махсус жамғарма ташкил қилиш ишлари бошлаб юборилди. А. Нобель шогирдлари ва унинг тарафдорлари учун бундай муҳим ҳамда маъсулиятли ишларни амалга ошириш осон кечмади. Орадан бир неча йил утибгина, куплаб тортишув, жанжал ва мурасасизликларга барҳам берилиб, А. Нобель номи билан аталувчи бебаҳо жамғармага асос солинди. Ушбу жамғармани ташкил қилишга дастлаб 1892 йилнинг 26 апрелида Норвегия Парламенти (Storting) бош қушди. Орадан бир йил утиб, аниқроғи, 1898 йилнинг 7 июнида Каролина институти, 9 июнда Швеция Академияси, 11 июнда эса Швеция қироллиги Фанлар академияси каби нуфузли ташкилотлар Нобель жамғармасини қўллаб-қувватлаб чиқдилар. Кейинчалик бу ташкилотларда Нобель қўмиталари ташкил этилди. НОБЕЛЬ ФОНДИГА АСОС СОЛИНДИ, аммо ҳали жуда куплаб ташкилий ва амалий ишларни амалга ошириш, бир қатор зарурий ҳужжатларни ҳукумат даражасида тасдиқдан ўтказиш талаб қилинар эди.

Айниқса, Нобель фонди низоми устида куплаб муаммолар юзага келди. Чунки ушбу низомда Нобель мукофоти билан боғлиқ ташкилотлар, номзодларни танлаш жараёни қандай ўтказилиши, шунингдек мукофотларни топшириш маросимлари ва уларни ўтказиш жойини аниқлаш каби масалалар ёритиб берилиши керак эди. Бу ишларни амалга ошириш ва молиявий ҳамда жамғарма маъмурий бошқарув ишларини йўлга қўйиш учун аввало, директорлар кенгаши ташкил этилди.

Шундай қилиб ушбу кенгаш томонидан тайёрланган ҳамда 1900 йилнинг 29 июнь куни Швеция қироли Оскар II томонидан тасдиқланган Нобель жамғармасининг низоми ва унга илова қилинган барча меъёрий ҳужжатлар матнлари эълон қилинди. Уша йиллар Швеция билан Норвегия давлатлари ўртасида бироз келишмовчиликлар ва мурасасизликлар мавжуд эди. Швеция ҳукуматидаги бир неча фан таррақиёти жонқуярлари булган кишиларнинг астойдил ҳаракатлари туфайли 1905 йилнинг 10 апрелида Норвегия ҳукумати қошида махсус кенгаш ташкил этилди ва кейинчалик бу кенгаш Норвегия Нобель қўмитаси (1977 йилда) деб атала бошлади. Бу янги қўмитанинг асосий вазифаси тинчлик соҳасидаги Нобель мукофотида номзодларни танлаш ҳамда мукофотларни

янги совриндорларга топширишдан иборат эди. Энди жуда катта пул маблағи асосида ташкил этилган Нобель жамғармаси учун алоҳида бино зарур бўлиб қолди. Жамғарманинг директорлари кенгашига бу масала бўйича бир қанча таклифлар бўлди. Аввало, жамғарма фаолиятини юргизиш учун алоҳида идора керак эди, қолаверса ҳар йили янги совриндорларга мукофотларни топшириш ҳамда байрам зиёфатини ташкил қилиш учун махсус зал талаб қилинар эди. Орадан бир неча йил утиб бу вазифани уйдлаш ўша пайтда кўзга кўринган архитекторлардан бири Фердинанд Бобергга топширилди. Жаноб Боберг узига топширилган бундай маъсулиятли вазифага бутун борлиғи билан киришиб, “Нобель саройи” учун унлаб таклифлар тайёрлади. Лекин бевақт бошланган биринчи жаҳон уруши яхши ниятда қадам ташланган хайрли иш-

ҳисобланади. Яъни, барча давлат идораларидан алоҳида бўлиб, мустақил равишда иш юритади. Швеция ҳукумати қарори билан барча солиқлардан озод этилган. Мустақил равишда иш юритиш жамғармадан бериладиган мукофотларни тақсимлаш, номзодларни “элакдан ўтказиш” ва янги совриндорларни танлаб олиш жараёнида адолатли кафолатлайди. Ундан ташқари бундай мустақиллик жамғарма молиявий аҳволини тинимсиз яхшилаб боришда ҳам муҳим ўрин тутди.

Утган юз йил давомида жамғарма директорлар бошқаруви ва Швеция ҳукумати ўртасидаги алоқалар турли тусларга кириб турди. Чунки бу жамғарма раҳбарияти аъзолигига ҳукумат вакиллари ҳам киритилар эди. Вақт ўтган сари жамғарма билан ҳукумат ўртасидаги узвий алоқалар узоқлаша борди.

Нобель жамғармаси низомининг 14-моддасига бино-

тайинланган раис фақатгина умумий назорат ишларини олиб боради. Жамғарманинг раҳбари эса, барча молиявий ва ташкилий ишларга бошчилик қилади. Шундай қилиб, 1901 йил 1 январдан бошлаб биринчи бошқарув жамоаси барча йўналишлари бўйича ўз фаолиятини бошлади.

1960 йилга қадар жамғарма раислигига Швеция ҳукуматидаги юқори мартабали раҳбарлардан тайинланар эди. 1960 йили биринчи бўлиб бу лавозимга кимё соҳасида 1948 йили Нобель мукофоти соҳиб бўлган таниқли олим Арне Тиселиус тайинланди. Шундан буён бу обрўли лавозимни Нобель мукофотида сазовор бўлган олимлар эгаллаб келмоқдалар.

Васийлар томонидан тайинланадиган Бошқарув аъзолари одатда молиявий ва

гарма дастлабки низомининг 17-моддасида жамғарманинг молиявий ҳолати ва Бошқарув фаолиятини йилига бир марта тафтишдан ўтказиб бориш кўзда тутилган. Бунинг учун беш кишидан иборат тафтишчиларни жалб қилиш мўлжалланган. Тафтишчилар раҳбарини аввалига Швеция қироли тайинлаган. 1955 йилдан бошлаб эса уларнинг сони яна бир кишига купайтирилди. Тафтишчиларнинг олтинчи аъзоси васийлар томонидан тайинланиб, у жамоатчилик ҳисобчиси вазифасини бажариши кўзда тутилган. Ҳозирги кунда Швеция ҳукуматининг Нобель жамғармасига аралашуви фақатгина бош тафтишчини тайинлаш билан чегараланган.

Дастлабки Низомга киритилган бошқа ўзгартиришлар хусусида суз кетганда қуйидагиларни таъкидлаш лозим:

1968 йилгача Нобель мукофотлари маълум бир соҳа вакилларида уч ёки ундан кўпроқ кишиларга берилиши мумкин эди. Лекин бундай ҳолат юз бермаган.

Низомнинг дастлабки таҳрирининг 4-бандида: “мукофотлар тақдим этилган иккита лойиҳага тенг қилиб бўлиб берилиши мумкин. Агар бу лойиҳаларда мукофотга сазовор бўлган икки ёки ундан ортиқ номзодлар қатнашса, у ҳолда мукофот уларнинг барчасига тенг равишда тақсимлаб берилади” - дейилган. 1968 йилда бу жумла қуйидагича қилиб ўзгартирилди, яъни “бир соҳадаги мукофотлар уч кишидан ортиқ номзодларга берилиши мумкин эмас”.

1974 йили жамғарма Низомига яна иккита муҳим ўзгартиришлар киритилди. Биринчиси, жамғармага тегишли ҳужжатлар, далолатномалар, протоколлар ва бошқа архивлар билан боғлиқ. Маълумки, дастлабки низомда номзодларни танлаш билан боғлиқ барча ҳужжатлар сир сақланар эди. Янги Низомга кўра бундай ҳужжатларнинг сир сақланиши муддати 50 йил қилиб белгиланган. Иккинчиси, бу ноёб мукофотга номзод сифатида тавсия этилган инсонларнинг бевақт вафот этиб қолишлари билан боғлиқ. Аввалига бирор соҳа учун номзоди тавсия этилган муддат (1 феврал)дан сўнг вафот этган бўлса, у ҳолда мукофот берилиши мумкин эди. Янги Низомга кўра, номзодлар йилнинг 10 октяб-рига қадар, яъни янги мукофот соҳиблари эълон қилин-гунга қадар ҳаёт бўлишлари шарт. Агар мукофотнинг янги соҳиблари 10 октябрдан 10 декабргача булган оралиқда оламдан ўтиб қолгудек бўлса, у ҳолда мукофот унинг энг яқин кишисига топширилади.

(Давоми бор)

Абдумажит Тўраев

“ЯНГИПЛАНИБ” БОРАЁТГАН ВАСИЯТ

нинг белига тепди. Шу тарзда Нобель жамғармасига аталган бинонинг жихозланиши бир неча йилга сурилиб кетди.

Уруш тугаб, бу масалага яна қайтилганда директорлар бошқарув кенгаши аъзоларининг баъзиларида ушбу масалани янада кенгроқ доирада ҳал қилиш керак деган фикр пайдо бўлди, яъни мукофотларни топшириш маросимларини ўтказиш ва шу байрам билан боғлиқ кечки зиёфатлар алоҳида биноларда ўтказиш зарурлиги тўғрисида таклифлар киритилди. Нобель жамғармаси бошқаруви органи учун идора биносига ҳам алоҳида эътибор берилди. 1918 йил 19 декабрь куни жамғарма узининг Sturegaton кўчаси 14-уйда жойлашган янги манзилига кўчиб ўтди ва ҳозирги кунда ҳам ўз фаолиятини уша ерда давом эттирмоқда.

Расмий маросимлар ўтказиш учун сотиб олинган бино ҳозирги кунда Стокгольм концерт зали номи билан машҳур.

Байрам зиёфатларини ўтказиш учун эса алоҳида бино қурилиб, бу бино Нобель жамғармасига керак булмаган бошқа пайтларда шаҳар муниципалитети ихтиёрида бўлади.

Маълумки Нобель жамғармаси - хусусий ташкилот

ан, 1901 йилдан бошлаб жамғарма Бошқарувини швед миллатига мансуб булган беш кишидан иборат гуруҳ ташкил этар эди. Уша пайтда ушбу бошқарув раиси Швеция ҳукумати томонидан тайинланиши русум булган. Бошқарувнинг қолган аъзолари эса А. Нобель васиятномасида номлари қайд этилган васийлар томонидан тайинланар эди. Кейинчалик бошқарув раиси Швеция ҳукумати томонидан сайланиши одат бўлди. 1995 йилдан эса барча бошқарув аъзолари васийлар томонидан тайинланадиган бўлди. Бошқарув аъзолари ўз навбатида ўзларига раис сайлаш ҳуқуқига эга бўдилар.

Дастлабки Нобель жамғармаси директорлар Бошқаруви 1900 йил 27 сентябрь куни васийлар томонидан тайинланганлар. Улар Ганс Форсел, Рагнар Торневлад, Герних Сантессон ва Рагнер Сулманлар эди. Орадан бир кун ўтгач, Швеция қироли ўша пайтдаги ҳукумат бош вазир Эрик Густав Бостромни бошқарув раиси этиб, Олий суд бош судьяси К. Гермаркни жамғармадаги қироллик вакили этиб тайинланди. Шу йилнинг 3 октябрида Генрих Сантессон жамғарманинг биринчи раҳбари этиб сайланди.

Шуни айтиб ўтиш жоизки, Швеция қироли томонидан

ҳуқуқий билимларни пухта эгаллаган номдор инсонлар булган. Жамғарма раҳбари эса ҳар жиҳатдан етук, ҳуқуқий билимдон ва ўткир ташкилотчилик қобилиятига эга бўлмоғи керак.

Нобель жамғармаси ўз фаолиятини бошлаган йиллар Норвегия ҳукумати раҳбарлари бу ташкилий ишларга панжа орасидан қараб келдилар. Юқорида айтилганидек, бу икки шимол давлатлари ўртасида баъзи бир келишмовчиликлар мавжуд эди. Орадан ярим асрдан кўпроқ вақт ўтиб, давлатлар ўртасидаги гина-қудуратлар бироз кўтарилди ва Норвегия давлати вакилларида ҳам бошқарув аъзолигига сайлаш масаласи пишиб етилди. Шу йўл билан 1986 йили Нобель жамғармаси Низомининг 14-моддасига бироз ўзгартириш киритилди. Киритилган ўзгартиришга биноан Бошқарув аъзолигига Швеция ва Норвегия давлатлари фуқороси булган 6 кишини сайлаш имконияти туғилди. Бундан ташқари янги низомда бошқарув аъзолари, жамғарма раҳбари ҳамда бошқа маъсул ходимларнинг маоши Швеция қироли томонидан тайинланиши бекор қилинди ва бу вазифани Бошқарув ўз қўлига олди.

Яна бир муҳим гап. Жам-

Душанба, 23

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.45 «Тахилнома»
8.45-17.55 ТВ маркет.
8.50 «Ўзбектедифильм» намойи-
ши: «Тандир, арча, олов».
9.05 «Камалак»
9.40 «Туртинчи ҳокимият»
10.00, 12.00, 14.00, 18.00
ЯНГИЛИКЛАР
10.05 «Қуринмас одам». Бадий
фильм.
11.30 Ўзбекистон телерадио-
компанияси Д. Зокиров
номидаги халқ чоғулар
оркестрининг концерти.
«Болалар сайёраси»:
12.05 1. «Олтин тоғ». Телеви-
зион ўйин. 2. «Улғайиш
поғоналари».
13.05 «Қалдирғоч». Фольклор-
этнографик ансамблининг
концерти.
13.25 «Ошин». Телесериал.
14.10 «Тиббиёт одимлари»
14.25 «Олтин дала». Пахтакорлар
учун дам олиш дастури.
15.00 «Қалб гавҳари»
15.20 «Бу ажиб фасл». Теле-
альманах.
15.40 «Ит уяси». Телесериал
премьераси.
16.25 Футбол бўйича Ўзбекистон
чемпионати. «Нефтичи» -
«Навбахор», «Насаф» -
«Самарқанд-Динамо»
18.10 «Мулк»
18.25 III Халқаро симфоник
музыка фестивали кундалиги.
18.45 «Бахтли воқеа». Теле-
лотерея.
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 Биржа ва банк хабарлари.
20.30 «Ахборот»
21.05 «Қўшиғимиз Сизга
армуғон»
21.25 2002 йил - Қарияларни
қадрлаш йили. «Париси бор
уй»
21.45 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
22.00 Фарғонада мустақиллик
байрами.
22.45 «Ахборот-дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр тонги.
10.00 «Янги авлод» студияси:
«Катта танаффус»
10.20 Мультфильм.
10.45 Мусикий лаҳзалар.
11.00 «Давр» ҳафта ичида.
11.30 «Доктор Финли»
12.20 Давр-News.
12.35 Мутлола.
12.55 «Қусто командасининг сув
ости саргузаштлари»
13.45 Автосалтанат.
14.00 Қўҳна оханглар.
14.10 Болалар экранни:
«Сехрланган бола»
14.55 Синфдош.
15.20 «Илонлар водийсининг
касодати». Бадий фильм.
16.55 Олов билан юзма-юз.
17.15 «Янги авлод» почтаси,
болалар учун концерт.
17.45 Ўзбекистонда Япония
маданияти кунлари: «Акаиро»
Мультфильм.
18.05 Саломатлик сирлари.
18.25 Спорт ҳафтанома.
18.40 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.40 Қўҳна оханглар.
19.50 Белида белбоғи борлар.
Ўзбек кураши бўйича IV жаҳон
чемпионати.
20.10 Ёшлар овози.
20.30 Мухаббат қўшиқлари.
20.55 «Эсмеральда»
21.30 Кишлоқдаги тенгдошим.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 «Мухаббат қаҳваси»
Телесериал.
23.05 «Ёшлар» телеканалида
спорт: «Нокаут»
23.30 Давр.
23.45 «Ҳақиқат чегараси»
«Тошкент» телеканали
17.20 «Қўҳна дахма сири» 2-қисм.
17.45, 19.05, 22.00 «Экспресс»
телегазетаси.
18.05 «Болажонлар экранни»
«Шарки ва Жорж», 40-қисм.
18.30, 20.00, 21.10, 22.20
«Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Мохир»
19.25 «Аёл қалби»
19.50 «Хазина»
20.30 «Азизим Изабелла»
21.30 «Туризм ҳақида»
22.45 Кинонигоҳ. «Фантоии
ҳаммага қарши»
«Халқаро» телеканал
РЖТ 6.30-8.00
ТУРКИЯ ТЕЛЕВИДИЕНЕСИ
16.10-16.40
16.45 «Вести»
17.00 «Евроныо» янгиликлари.
РЖТ
17.20 «Машхулар». Тамара
Семина.
18.00 «Оилавий ришталар»
Сериал.
19.00 «Заиф бўғин». Телеўйин.
20.00 «Время»
20.35 «Каменская». Сериал.
21.25 «Нигх»
21.40 «Мухаббат даври»
УзТВ-IV
22.35 CFN Ўзбекистон
янгиликлари (инглиз тилида)
23.35 Кинематограф. «Шелма»
Бадий фильм.
00.40 «Ахборот» (рус тилида)

Сешанба, 24

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот»
8.35-17.55 ТВ маркет.
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Ўзбектедифильм» намойи-
ши: «Қоядаги расмлар», «Бор
эканда йуқ экан»
9.20 «Соғлом она - соғлом
бола»
9.40 «Рангин дунё»
10.00, 12.00, 14.00, 18.00
ЯНГИЛИКЛАР
10.05 «Мулк»
10.20 «Изтопар». Бадий фильм.
11.45 «Кел, дўстлашайлик»
Мультфильм.
11.55, 14.30, 16.50 ТВ анонс.
12.05 «Париси бор уй»
12.25, 14.55 ТВ клип.
12.30 «Қино оламид»
13.00 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
13.15 Фарғонада мустақиллик
байрами.
14.10 «Сиясат оламида»
14.35 «Талабалик йилларим»
15.05 «Ит уяси». Телесериал
премьераси.
«Болалар сайёраси»:
15.50 «Эртақлар - яхшиликка
етақлар»
16.55 «Ватанимга хизмат
қиламан»
18.10 «Баркамол авлод орзуи»
18.30 «Қалқон»
18.50 «Қўйла, ёшлигим»
19.10 «Тафсилот»
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 FCN «Ўзбекистон
янгиликлари» (инглиз тилида)
20.30 «Ахборот»
21.05 «Солиқ ва биз»
21.20 «Ўзбекистон» каналида
илк маротаба: «Ошин»
Телесериал премьераси.
21.50 «Ифтихор»
22.15 Эстрада тароналари.
«Спорт» дастури:
22.35 1. XIV Осиё ўйинлари
олдидан. 2. «Футбол - менинг
ҳаётим»
23.15 «Ахборот-дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр.
9.15 «Янги авлод» студияси:
«Билагон маслаҳати»
«Кичкинтой театри»
9.45 «Мультмошо»
10.00 «Давр»-интервью.
10.15 Мусикий лаҳзалар.
10.25 «Эсмеральда»
11.00 Олов билан юзма-юз.
11.15 Жаҳон жугрофияси.
12.05 ТВ-саҳнат.
12.25 «Доктор Финли»
13.15 Белида белбоғи борлар.
Ўзбек кураши бўйича IV жаҳон
чемпионати.
13.35 Интерфутбол.
15.15 Қўҳна оханглар.
15.30 Ёшлар овози.
15.50 «Кин дза-дза». Бадий
фильм. 1-қисм.
17.00 «Янги авлод» студияси:
«Билагон маслаҳати»
«Кичкинтой театри»
17.30 «Мультмошо»
17.45 Солиқ ҳақида сабоқлар.
18.00 Ватан манзаралари.
18.20 Автопарул.
18.40 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.40 Қўҳна оханглар.
19.45 «Давр»-интервью.
20.00 «Бу менинг Ватаним»
туркуми: Наманган вилояти.
Видеофильм.
20.35 Ёшлик навалари.
20.55 «Эсмеральда»
21.30 Ёшлар овози.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 «Мухаббат қаҳваси»
Телесериал.
23.05 «Ёшлар» телеканалида
спорт: «Нокаут»
23.30 Давр.
23.45 «Ҳақиқат чегараси»
«Тошкент» телеканали
17.20 «Қўҳна дахма сири» 2-қисм.
17.45, 19.05, 22.00 «Экспресс»
телегазетаси.
18.05 «Болажонлар экранни»
«Шарки ва Жорж», 40-қисм.
18.30, 20.00, 21.10, 22.20
«Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Мохир»
19.25 «Аёл қалби»
19.50 «Хазина»
20.30 «Азизим Изабелла»
21.30 «Туризм ҳақида»
22.45 Кинонигоҳ. «Фантоии
ҳаммага қарши»
«Халқаро» телеканал
РЖТ 6.30-8.00
ТУРКИЯ ТЕЛЕВИДИЕНЕСИ
16.10-16.40
16.45 «Вести»
17.00 «Евроныо» янгиликлари.
РЖТ
17.20 «Машхулар». Тамара
Семина.
18.00 «Оилавий ришталар»
Сериал.
19.00 «Заиф бўғин». Телеўйин.
20.00 «Время»
20.35 «Каменская». Сериал.
21.25 «Нигх»
21.40 «Мухаббат даври»
УзТВ-IV
22.35 CFN Ўзбекистон
янгиликлари (инглиз тилида)
23.35 Кинематограф. «Шелма»
Бадий фильм.
00.40 «Ахборот» (рус тилида)

Чоршанба, 25

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот»
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Ўзбектедифильм» намойи-
ши: «Бойсун баҳори»
9.30 «Нафосат гулшани»
9.40 «Бахтимизга омон бўлинг»
10.00, 12.00, 14.00, 18.00
ЯНГИЛИКЛАР
10.05 Алифбо сабоқлари.
10.25 «Малина виноси». Бадий
фильм.
12.05 «Баркамол авлод орзуи»
12.25 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
12.40 «Ғаройиб ҳамроҳлар»
Теленовелла.
13.10 «Наврўз» ашула ва рақс
ансамблининг концерти.
13.30 «Ошин». Телесериал.
14.10 «Остонаси тиллодан»
14.30 «Шийпондаги учрашув-
лар»
15.10 «Ит уяси». Телесериал
премьераси.
16.00 «Ягона оилада»
16.30 «Умид». Телесериал.
«Болалар сайёраси»:
17.00 1. «Табиат алифбоси». 2.
«Баликининг мовий осмони»
18.10 «Хунарманд»
18.30 «Умид». Телелотерея.
19.10 «Мулк»
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 «Юзма-юз»
20.30 «Ахборот»
21.05 «Ўзбекистон - Ватаним
маним»
21.30 Ўзбекистон каналида илк
маротаба: «Ошин»
Телесериал премьераси.
22.00 III Халқаро симфоник-
музыка фестивалининг
тантанали ёпилиши.
22.40 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
22.55 «Мувозанат»
23.15 «Ахборот-дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр.
9.15 «Янги авлод» студияси:
«Билагон маслаҳати»
«Кичкинтой театри»
9.45 «Мультмошо»
10.00 «Давр»-интервью.
10.15 Мусикий лаҳзалар.
10.25 «Эсмеральда»
11.00 «Учинчи сайёра» маърифий
дастури.
12.00 Ёшлар овози.
12.20 «Доктор Финли»
13.10 Ватан манзаралари.
13.30 Қўҳна оханглар.
13.40 Болалар экранни: «Лео-
польдининг саргузаштлари»
14.40 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Теннис.
15.20 Автопарул.
15.40 «Кин дза-дза». Бадий
фильм. 2-қисм.
17.00 «Янги авлод» студияси:
«Оқ кабутар», «Олтин қалит»
17.30 «Мультмошо»
17.45 Болажон.
18.00 Адолат сарҳади.
18.15 Чемпион сирлари.
18.35 Каталог.
18.45 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.40 Қўҳна оханглар.
19.50 «Давр»-интервью.
20.05 «Бу менинг Ватаним»
туркуми: Сирдарё вилояти.
Видеофильм.
20.35 «Ер ишқи». Мусикий
дастур.
20.55 «Эсмеральда»
21.30 Мезон.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 «Мухаббат қаҳваси»
Телесериал.
23.05 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Интерфутбол.
«Тошкент» телеканали
17.20 ТВда сериал: «Қўҳна
дахма сири». 3-қисм.
17.45, 19.05, 22.15 «Экспресс»
телегазетаси.
18.05 «Болажонлар экранни»
«Шарки ва Жорж», 41-қисм.
18.30, 20.00, 21.10, 22.35
«Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Мохир»
19.30 «Химоя»
19.40 «Бу сизга ёқди»
20.30 «Азизим Изабелла»
21.30 «Дорихона эшитади»
Бевосита мулоқот.
23.00 Кинонигоҳ. «Лас-Вегас
таътиллари»
«Халқаро» телеканал
РЖТ 6.30-8.00
ТУРКИЯ ТЕЛЕВИДИЕНЕСИ
16.10-16.40
16.45 «Вести»
17.00 «Евроныо» янгиликлари.
РЖТ
17.20 «Биз ананой эмасмиз»
Ҳажвий курсатув.
18.00 «Оилавий ришталар»
19.00 «Заиф бўғин». Телеўйин.
20.00 «Время»
20.35 «Каменская». Сериал.
21.25 «Вакт ҳазинасидан»
21.40 «Мухаббат даври»
УзТВ-IV
22.35 FCN Ўзбекистон
янгиликлари (инглиз тилида)
22.45 «Жаҳон бўйлаб»
23.30 Кинематограф. «Ой нури»
агентлиги. Бадий фильм.
1.15 «Ахборот» (рус тилида)

Пайшанба, 26

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот»
8.35-17.55 ТВ маркет.
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Болаликининг мовий
осмони»
10.00, 12.00, 14.00, 18.00
ЯНГИЛИКЛАР
10.05 «Мулк»
10.20 «Онегин». Бадий фильм.
11.55, 12.25, 14.55 ТВ анонс.
12.05 «Йиллар ва йўллар»
12.30 «Фламинго»
Кинокурсатув.
12.50 III Халқаро симфоник
музыка фестивалининг
тантанали ёпилиши.
13.30 «Ошин». Телесериал.
14.10 «Мувозанат»
14.30 Болалар учун. «Мактублар
- кабутарлар»
15.00 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
15.15 «Ит уяси». Телесериал
премьераси.
16.00 «Депутат»
16.20 «Ўзбекистон - Ватаним
маним»
16.45 «Китоб жавонингизга»
«Болалар сайёраси»:
17.00 1. «Санъат гўналарини». 2.
«Болалар ва катталар»
18.10 «Ўзбекистон: XXI аср
ёшлари»
18.30 «Яхши ният». Телелотерея.
19.05 «Соғлом она - соғлом
бола»
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 FCN «Ўзбекистон
янгиликлари» (инглиз тилида)
20.30 «Ахборот»
21.05 Телемулоқот: Атроф-муҳит
мусаффолиги.
21.45 «Қўшиғимиз сизга
армуғон». А. Дадаев.
22.15 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
22.30 «Саҳна ҳаёти»
22.50 «Йул бошида»
23.10 «Ахборот-дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр.
9.15 «Янги авлод» студияси:
«Оқ кабутар», «Олтин қалит»
9.45 Болажон.
10.00 Тафаккур ёлқинлари.
10.15 Мусикий лаҳзалар.
10.25 «Эсмеральда»
10.55 Спорт-қўйғаси
11.25 Чемпион сирлари
11.45 Ракурс.
12.05 «Доктор Финли»
12.25 Ёшлар овози.
13.15 Қўҳна оханглар.
13.25 Интерфутбол.
15.05 Жар ёқасида.
15.25 «Ҳақиқат чегараси»
15.50 Адолат сарҳади.
16.15 «Кичик боланинг катта
ташвишлари». Бадий фильм.
17.15 Курсатувлар дастури.
17.20 «Янги авлод» студияси:
«Катта танаффус»
17.45 Табобат оламида.
18.05 Ёшлар овози.
18.25 Огоҳ.
18.40 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 ТВ-анонс.
19.40 Қўҳна оханглар.
19.50 «Давр»-интервью.
20.05 «Бу менинг Ватаним»
туркуми: Сирдарё вилояти.
Видеофильм.
20.35 «Ер ишқи». Мусикий
дастур.
20.55 «Эсмеральда»
21.30 Мезон.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 «Мухаббат қаҳваси»
Телесериал.
23.05 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Ринг қироллари.
«Тошкент» телеканали
17.20 «Қўҳна дахма сири» 4-қисм.
17.45, 19.05, 22.00 «Экспресс»
телегазетаси.
18.05 «Болажонлар экранни»
«Шарки ва Жорж», 42-қисм.
18.30, 20.00, 21.10, 22.35
«Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Мохир»
19.30 «Навниҳол»
19.45 «Ёшлар ҳудуди»
19.50 ТВда мусиқа.
20.30 «Азизим Изабелла»
21.30 «Умир йўлдоши»
22.45 Кинонигоҳ. «Оила қадри»
«Халқаро» телеканал
РЖТ 6.30-8.00
ТУРКИЯ ТЕЛЕВИДИЕНЕСИ
16.10-16.40
16.45 «Вести»
17.00 «Евроныо» янгиликлари.
РЖТ
17.20 «Биз ананой эмасмиз»
Ҳажвий курсатув.
18.00 «Оилавий ришталар»
19.00 «Заиф бўғин». Телеўйин.
20.00 «Время»
20.35 «Каменская». Сериал.
21.25 «Вакт ҳазинасидан»
21.40 «Мухаббат даври»
УзТВ-IV
22.35 FCN Ўзбекистон
янгиликлари (инглиз тилида)
22.45 «Жаҳон бўйлаб»
23.30 Кинематограф. «Ой нури»
агентлиги. Бадий фильм.
1.10 «Ахборот» (рус тилида)

Жума, 27

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот»
8.35-17.55 ТВ маркет.
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Болалар сайёраси»
9.00 1. «Санъат гўналарини». 2.
«Болалар ва катталар»
10.00, 12.00, 14.00, 18.00
ЯНГИЛИКЛАР
10.05 «Жигарбандим ёди»
Бадий фильм.
11.35 «Ўзлинг намён қил»
Экранда - Жиззах вилояти.
12.05 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
12.20 «Мехр қолур»
12.50 «Ўзбекистон: XXI аср
ёшлари»
13.10 «Саҳна ҳаёти»
13.30 «Қўшиғимиз Сизга
армуғон». А. Дадаев.
14.10 «Озод юрт одамлари»
14.30 Кундузги сеанс: «Вена
почта маркаси». Бадий
фильм.
15.50 «Оламини асранг!»
16.10 ТВ анонс.
16.15 «Мохият»
«Болалар сайёраси»:
16.35 1. «Сехрли ҳарфлар
оролчаси». 2. «Уйла, Изла,
Топ!» Телемулоқот.
17.35 «Нурли манзиллар»
18.10 «Яшил орол сири»
Мультфильм.
18.20 «Тиббиёт одимлари»
18.35 «Ёшлик шиддати». Спорт
дастури.
18.50 «Тафсилот»
19.05 «Хидоят сари»
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 Бир жуфт қўшиқ.
20.30 «Ахборот»
21.05 «Сиясат оламида»
21.25 Ўзбекистон халқ
артистлари.
21.50 «Ўзбекистон» каналида
илк маротаба: «Ошин»
Телесериал премьераси.
22.20 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
22.35 «Олтин бешик»
22.55 «Ахборот - дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр.
9.15 «Янги авлод» студияси:
«Оқ кабутар», «Олтин қалит»
9.45 Болажон.
10.00 Тафаккур ёлқинлари.
10.15 Мусикий лаҳзалар.
10.25 «Эсмеральда»
10.55 Спорт-қўйғаси
11.25 Чемпион сирлари
11.45 Ракурс.
12.05 «Доктор Финли»
12.25 Ёшлар овози.
13.15 Қўҳна оханглар.
13.25 Интерфутбол.
15.05 Жар ёқасида.
15.25 «Ҳақиқат чегараси»
15.50 Адолат сарҳади.
16.15 «Кичик боланинг катта
ташвишлари». Бадий фильм.
17.15 Курсатувлар дастури.
17.20 «Янги авлод» студияси:
«Катта танаффус»
17.45 Табобат оламида.
18.05 Ёшлар овози.
18.25 Огоҳ.
18.40 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.35 ТВ-анонс.
19.40 Қўҳна оханглар.
19.50 «Давр»-интервью.
20.05 «Бу менинг Ватаним»
туркуми: Сирдарё вилояти.
Видеофильм.
20.35 «Ер ишқи». Мусикий
дастур.
20.55 «Эсмеральда»
21.30 Мезон.
21.50 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 «Мухаббат қаҳваси»
Телесериал.
23.05 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Ринг қироллари.
«Тошкент» телеканали
17.20 ТВда сериал: «Қўҳна
дахма сири». 5-қисм.
17.45, 19.15, 21.45 «Экспресс»
телегазетаси.
18.05 «Хайрли оқшом»
18.30, 20.00, 21.10, 22.05
«Пойтахт». Ахборот дастури.
18.50 «Камолот фасли»
19.35 «Саодат қалити»
20.30 «Азизим Изабелла»
21.30 «Саломатлик маскани»
22.30 «Кинонигоҳ». «Бўйдоқ»
«Халқаро» телеканал
РЖТ 6.30-8.00
ТУРКИЯ ТЕЛЕВИДИЕНЕСИ
16.10-16.40
16.45 «Вести»
17.00 «Евроныо» янгиликлари.
РЖТ
17.20 «Инсон ва қонун»
18.00 «Оилавий ришталар»
Сериал.
18.50 «Мўжизалар майдони»
20.00 «Время»
20.40 Жулия Робертс «Ҳаёт.
сурури» фильмида.
УзТВ-IV
22.40 «Дурдаршан»
23.05 Кинониинг олтин асри:
«Икки шаҳар тарихи»
Бадий фильм.
00.35 «Ахборот» (рус тилида)

Шанба, 28

«Ўзбекистон» телеканали

6.00 «Ассалом, Ўзбекистон!»
8.00-8.35 «Ахборот»
8.40 Газеталар шарҳи.
9.00 «Болалар сайёраси»
9.00 1. «Сехрли ҳарфлар
оролчаси». 2. «Уйла, Изла,
Топ!» Телемулоқот.
10.00 «Мусиқа бўстони»
10.25 «Хидоят сари»
10.50 «Олтин бешик»
11.10 «Ҳамкорлик ришталари»
11.35 «Мен ва онам». Халқаро
болалар расмлари кўргазмаси.
12.00 «Ўзбекистон» каналида
илк маротаба: «Уғирланмаган
келин». 1-қисм.
13.30 «Барҳаёт навалар»
14.00 «Маърифат»
14.20 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
14.35 «Уғирланмаган келин»
Бадий фильм. 2-қисм.
16.05 1. «Ўзғичи ва замон». 2.
«Шеър ва шуур». 3.
«Мутлола»
16.40 «Ягона оилада»
17.10 Болалар учун.
«Миттиёлар оиласи»
17.30 «Бўғиннинг гаги»
17.50 «Бу ажиб фасл»
Телелыманнах.
«Болалар сайёраси»:
18.10 «Мўжизалар майдон-
часи». Телешоу.
19.10 «Рангин дунё»
19.30 «Ахборот» (рус тилида)
20.00 Оқшом эртақлари.
20.15 FCN «Ўзбекистон
янгиликлари» (инглиз тилида)
21.05 «Олтин дала». Пахтакорлар
учун дам олиш дастури.
21.40 XIV Осиё ўйинлари
олдидан.
21.55 Телевизион миниатю-
ралар театри.
«Тунги ёлдуз». Дам олиш дастури:
22.15 Шерлок Холмс ва доктор
Ватсоннинг саргузаштлари. 2-
фильм. 1-қисм.
23.20 «Ахборот-дайжест»
«Ёшлар» телеканали
9.00 Давр тонги.
9.00 «Янги авлод» студияси:
«Имкон» телеўйини.
9.40 «Қўшилар». Мультфильм.
9.50 Болалар клуби.
10.10 Табобат оламида.
10.30 Мусикий лаҳзалар.
10.40 «Эсмеральда»
11.10 Огоҳ.
11.25 «Давр» нигоҳи.
11.45 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Ринг қироллари.
12.45 Ёшлар овози.
13.05 Вилотлар ёш хонан-
далари қуйлайди.
13.20 «Скарлетт». 4, 5 қисмлар.
15.00 Қўйилмаган меҳмон.
15.20 «Ёшлар» телеканалида
спорт: Теннис.
16.00 Юлдуздаги чехраси.
16.20 «Рамаяна». Телесериал.
16.55 Ҳуқуқ ва бурч.
17.20 Очун.
17.50 «Янги авлод» студияси:
«Бўш ўтирма»
18.10 Футбол плюс.
18.30 Каталог.
18.40 Оқшом навалари.
18.55, 21.55 Иқлим.
19.00 Давр.
19.40 «Давр»-репортаж.
19.50 Қўҳна оханглар.
20.00 Бизнес-академия.
20.15 «Озод юрт фарзандлари»
Видеофильм.
20.30 Ёшлик навалари.
20.55 «Скарлетт». Қўй қисмли
Бадий фильм. 6-қисм.
21.45 Олтин мерос.
22.00 Давр.
22.40 Тунги тароналар.
22.50 Кинотақдим.
23.10 «Учинчи қироллик»
Бадий фильм. 2-қисм.
«Тошкент» телеканали
17.20 «Мультчарпалак»
17.40 «Жаҳон географияси»
18.10, 19.40, 21.40 «Экспресс»
телегазетаси.
18.30 «Афиша»
18.50 «Мусикий лаҳзалар»
19.00 «Пойтахт»
19.20 «Хусусийлаштириш: қа-
дам бақадам»
20.00 «Табриқлаймиз-қутлай-
миз»
20.40 «Тошкент ва тошкент-
ликлар»
21.00 «Пойтах

ИНСПЕКТОРЛАР БАҒДОДГА БОРИШАДИ



Москвадаги элчиси Аббос Халаф ҳам бу борада фикр билдириб, инспекторларнинг фаолият кўрсатишлари учун барча эшиклар очик, энг муҳими, улар адолатли иш юритишлари лозим", дея айтган.

ЁСИР АРОФАТ ҚАМАЛДА



Ўтган куни Тель-Авивда юз берган портлашда 5 киши ҳалок бўлганидан сўнг, Исроил кўшинлари Фаластин раҳбари Ёсир Арофат қароргоҳи жойлашган Рамаллох шаҳрига бостириб кирганлар. Бундан мақсад Арофатни ташқаридан узиб қўйиш ва Исроил ҳудудида амалга оширилган террор актларида гумон этилаётган Мухториятнинг 20 нафар юқори мартабали шахсларини ҳибсга олишдир. Маълумотларга кўра, икки ўртада юз берган тўқнашув чоғида ҳар икки томон ҳам талофат кўрган.

“Ми-24” ҲАЛОКАТИ

Калуга вилоятининг жануби-ғарбида ўқув машғулоти ўтаётган Россия қуроли кучларига қарашли “Ми-24” вертолётни маҳаллий уйлардан бирининг устига кулаб тушган. Натижада вертолёт экипажи аъзолари Бразгун, Андреев ва Борзаковлар фожиа юз берган вақтнинг ўзидаёқ ҳалок бўлган. Маҳаллий кишилардан ҳеч ким жабр кўрмаган. Мутахассислар эса, ҳалокатга вертолётнинг техник носозлиги сабаб бўлган, деган фикрни билдирмоқдалар.



“ИНТЕРНЕТ” тармоғидан олинди.

ЁШЛАРИМИЗ ФАОЛ
ҚАТНАШМОҚДАЛАР

Бирлашган Араб Амирликларида ўтказилаётган ёшлар ўртасидаги футбол бўйича Осиё чемпионатида мамлакатимиз терма жамоаси муносиб иштирок этмоқда. Қатар ва Япония терма жамоалари устидан ғалаба қозониб, Сурия жамоаси билан дуранг натижа қайд этган ҳамюртларимиз куни кеча БАА термасини ҳам 3:0 ҳисобида мағлуб этиб, ярим финалга йўл олдилар.

Ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш институти “Касб-хунар” меҳмонхонаси директорлигига

ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ:

Танловда меҳмонхона юритиш бўйича махсус маълумотга ёки шу соҳада иш стажига эга, Тошкент шаҳрида доимий рўйхатда бор бўлган шахслар қатнашиши мумкин.

Танлов муддати эълон қилинган кундан бошлаб 1 ой.

Меҳмонхона манзили: Тошкент шаҳар, Талабалар шаҳарчаси, Зиё Саидов кўчаси, 76-уй.
Мурожаат учун телефон;
136—22—12; 136—23—27; 118—89—24.

ЁШ ТЕННИСЧИЛАР БАҲСИ



Мамлакатимизда кечагина якунланган Президент кубоги барча юртдошларимиз қатори кичкинтойларимизни ҳам руҳлантириб юборди. Шундай кўтаринки руҳ ила Тошкент теннисчилар марказида 1989—1994 йиллар оралиғида туғил-

ган ўсмирлар ўртасида мусобақалар бўлиб ўтди. Эрталабки 9 дан то кечки 4 гача давом этган кучли баҳсларда ярим финал учун ўғил болалардан В. Константин, Н. Ҳабиев, Р. Биктяков, А. Богдасарянлар, қизлар ўртасида эса В. Екшебарова, Д. Раҳимова, Д. Атажанова, Л. Азимовалар йўлланма ни қўлга киритдилар. Шиддатли давом этган баҳсларда ярим финал иштирокчилари аниқланди. Бугун бўлиб ўтадиган финал босқичида ғолиблар аниқланиб, ҳомий ташкилотлар: “Матлуба она” хусусий ишлаб чиқариш тижорат фирмаси, “YORK” Австрия фирмалари томонидан тақдирландилар.

— Учрашув шундай мурасасиз ўтдики, бунини

қўриб халқаро тоифадаги мусобақалар ичига тушиб қолдимми, деб ўйлайсиз. Болажонларнинг ота-оналарини айтмайсизми? Ҳар бири келиб фарзандларига далда бериб туришди,—дейди биз билан суҳбатда марказ директори Лидия Тахирий.

Ўзбекистонимизнинг ҳар бир ёш авлоди тобора спортга интилиб яшамоқда. Бу эса соғлом жамият сари қўйилаётган қадамлардан бири саналади.

Назокат ХОЛМЕТОВА

20 ЙИЛ КАТТА
ФУТБОЛДА

Ўзбек футболда ёрқин из қолдирган Абдураимовлар сулоласининг вакили Азамат Абдураимов ўзининг сўнгги футбол ўйинини ўтказди. Катта футболда 20 йил ўйнаган, 1994 йилги XII Осиё ўйинлари ғолиби, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган спортчининг сўнгги учрашуви том маънода спорт байрамига айланиб кетди. Ажойиб концерт дастури ва юбилей кутловларидан сўнг XII Осиё ўйинлари ғолиблари Геннадий Денисов, Фарҳод Магамедов,

Мухсин Муҳаммадиев, Бердақ Оллониёзов, Алексей Рошчин, Абдусамат Дўрмонов, Улугбек Рўзимов, Мурод Алиев, Андрей Микляев, Равшан Бозоров, Илҳом Шарипов, Усмон Тошев, Сергей Лебедев, Рустам Дўрмонов, Марат Кабаев, Шухрат Мақсудов, Игорь Шквирич, Азамат Абдураимов, Миржалоҳ Қосимов ва Рашид Раҳимовлардан иборат жамоа “Пахтакор”га қарши майдонга тушдилар. Ва катта футболда 217 мартаба рақиблар дарвозасини ишғол этган Азамат бу сафар ҳам ўз қобилиятини яна бир бор намойиш этиб, “Пахтакор” дарвозасига гол урди.

Келгусида А.Абдураимов мураббий сифатида футболимиз равнақига ҳисса қўшади.

АРТУРНИНГ
16-ҒАЛАБАСИ

Ўзбек боксининг бугунги ёрқин юлдузларидан бири ҳисобланмиш Артур Григорян профессионал рингдаги навбатдаги учрашувини италиялик Стефано Зоффага қарши ўтказди. Ва 15 марта жаҳон чемпионлигини қўлга киритган ҳамюртимиз бу сафар ҳам рақибни устидан ғалаба қозонди.

А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОИда
2002 йилнинг октябрь ойида қуйидаги тоифалар
бўйича курслар режадаштирилган:

1. Мутахассислиги ўзбек тили ва адабиёти бўлган директорлар курси — 3 — 30.
2. Мутахассислиги бошланғич таълим бўлган мактаб директорлар курси — 17 — 30 (Қорақалпоғистон Республикаси ПҚТМОИда).
3. Мутахассислиги химия-биология бўлган директорлар курси — 3 — 30.
4. Мутахассислиги физика ва умумий техника фанлари бўлган директорлар курси — 3 — 30.
5. Мутахассислиги рус ва хорижий тиллар бўлган директорлар курси — 3 — 30.
6. Ёш директорлар (ушбу лавозимда 5 йилгача ишлаётганлар) курси — 3 — 30.
7. Мутахассислиги математика ва информатика бўлган директорлар курси — 3 — 30.
8. Туман(шаҳар) ХТБ методкабинет мудирлари курси — 3 — 16.
9. Туман(шаҳар) ХТБ методистлари учун УЎТ янги ўқув дастури бўйича мақсадли курс (химия-биология) — 3 — 16.
10. Туман(шаҳар) ХТБ методистлари учун УЎТ

янги ўқув дастури бўйича мақсадли курс (ўзбек тили ва адабиёти) — 17 — 30.

11. Туман(шаҳар) ХТБ методистлари учун УЎТ янги ўқув дастури бўйича мақсадли курс (жисмоний тарбия) — 14 — 19 (Самарқанд ВПҚТМОИда).

12. Туман(шаҳар) ХТБ методистлари учун УЎТ янги ўқув дастури бўйича мақсадли курс (химия-биология) — 21 — 26 (Бухоро ВПҚТМОИда).

13. Йўл ҳаракати қоидалари ўқитувчилари курси — 21 — 26 (Тошкент ВПҚТМОИда).

14. Инсон ҳавфсизлиги асослари (бошланғич синф ўқитувчилари) курси — 17 — 30.

15. Туман(шаҳар) ХТБ химия-биология методистлари учун ахборот технологияларидан фойдаланиш курси — 17 — 30.

16. Кар ва заиф эшитувчи болалар мактаб-интернатларининг она тили ва адабиёти фани ўқитувчилари курси — 3 — 16.

17. Ёрдамчи мактаб ва мактаб-интернатларининг мусиқа ўқитувчилари курси — 17 — 30.

18. БЎИМ методистлари курси — 3 — 16.

ЭСЛАТМАЛАР:

1. Тингловчилар институт меҳмонхонасига жойлашадилар, институт кутубхонаси ва қироатхонасидан фойдаланадилар. Сафар харажатлари институт ҳисобидан тўланади. Йўл харажатлари фақат давлат транспортларининг чипталари асосида тўланади.

Курсларда машғулотлар ўзбек тилида олиб борилади, таниқли педагог олимлар, ДТС, ўқув дастури ва дарсликлар муаллифлари машғулотлар олиб борадилар, санъаткорлар ва матбуот ходимлари билан учрашувлар ўтказилади ҳамда Темурийлар тарихи Давлат музейи, Хотира майдони, “Шаҳидлар хотираси” ёдгорлик мажмуи ва бошқа зиёратгоҳларга экскурсиялар уюштирилади.

2. Тингловчининг сафар гувоҳномасида юқорида қайд қилинган курслардан қайси бирига юборилгани ҳамда лавозими аниқ кўрсатилган бўлиши ва режада кўрсатилган муддатда етиб келишлари шарт.

3. Кечикиб келган тингловчиларни истисно тариқасида қолдирган дарсларни ўзлаштириб олиш ва якуний тест сновидан муваффақиятли ўтиб, юқори кўрсаткичга эришган тақдирларида сертификат бериш, акс ҳолда фақат маълумотнома бериш шарти билан қабул қилиниши мумкин.

4. Тоифага мос келмаган тингловчилар қайтарилганда, сафар харажатлари тўланмайди.

5. А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОИ қошидаги санаторий-профилакторийга вилоят касаба уюшма кўмитаси томонидан берилган йўлланма ёки далолатнома бўйича қабул қилинади.

МАНЗИЛ: Тошкент—95, Талабалар шаҳарчаси, Саидов кўчаси, 6-уй. Транспорт; Шимолий темир йўл вокзалидан 20-троллейбуснинг Талабалар шаҳарчаси бекатигача.



«ЎЗМАКОМ»
кўшма корхонаси

ЕВРОТАЪМИРДАН ЧИҚҚАН 600 кв. м

майдон хажмидаги шинам
ишхонани ижара усулида
фойдаланишга
таклиф этади.

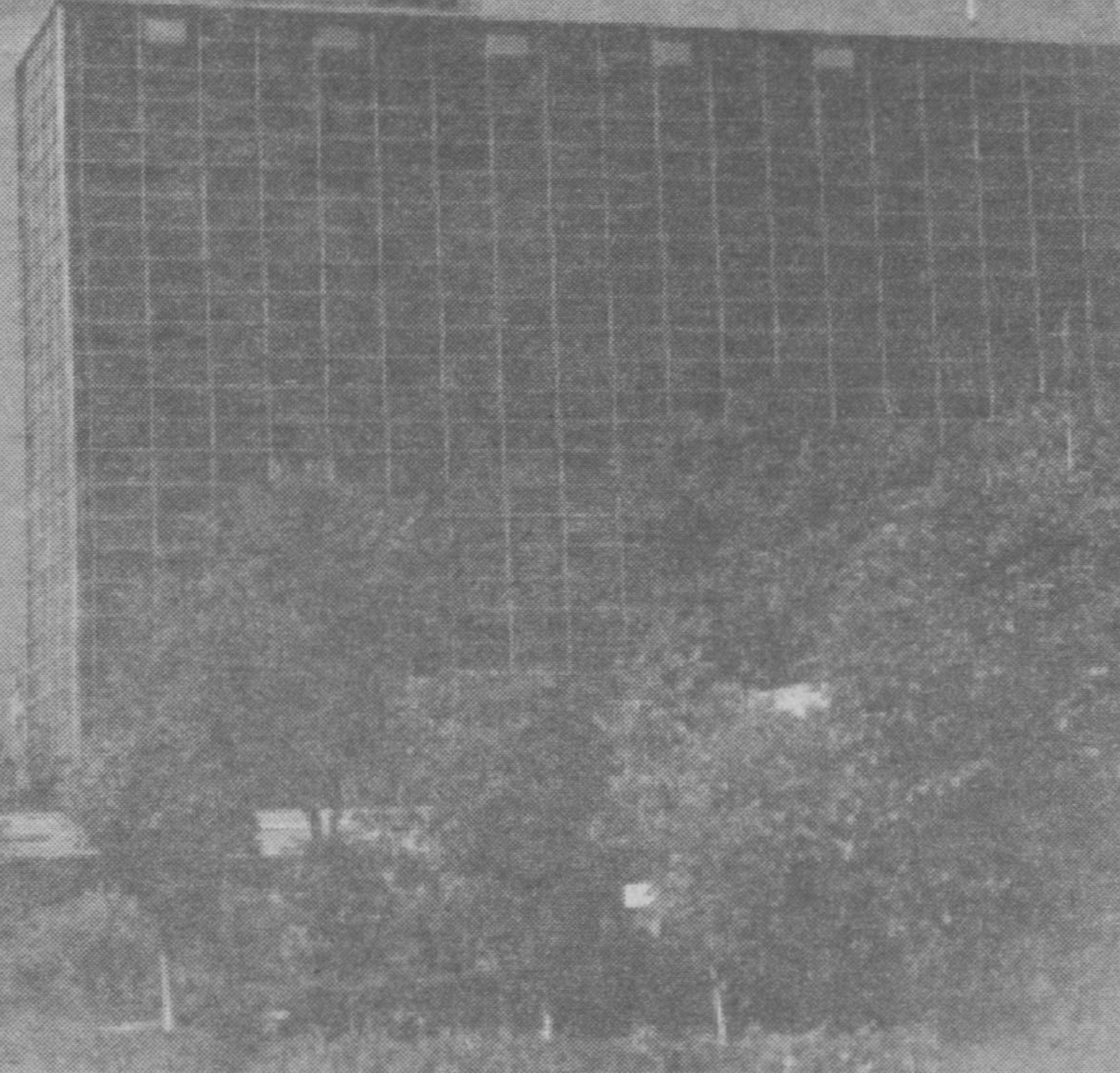
Шунингдек, таъмирдан чиқмаган
бино ҳам мавжуд.

Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Халқлар дўстлиги
шоҳ кўчаси, 8. (мўлжал — метронинг «Хамза» бекати
ёки Озарбайжон Республикасининг
Тошкентдаги элчихонаси).



Мурожаат учун телефонлар:
100-01-75, 100-01-79, 45-81-10.

UZMAK GSM



UEFA КУБОГИ СОҲИБЛАРИ

Куйидаги венгерча кроссвордда UEFA кубогининг барча голиб командалари номи яширинган. Шартда эса ушбу команданинг қайси давлатдан ва ушбу кубокни қачон олганлиги қайд этилган. Шунга мувофиқ бошқотирмани ечишга ҳаракат қилинг.

- Испания; 1958, 1960, 1966. (9)
- Италия; 1961. (4)
- Испания; 1962, 1963. (8)
- Испания; 1964. (8)
- Венгрия; 1965. (11)
- Югославия; 1967. (6)
- Англия; 1968, 1971. (4)
- Англия; 1969. (7)
- Англия; 1970. (7)
- Англия; 1972, 1984. (9)
- Англия; 1973, 1976, 2001. (9)
- Голландия; 1974, 2002. (9)
- Германия; 1975, 1979. (8)

Б	С	Е	Р	О	В	А	С	Ф	Е	Р	А	Р	Д	И
А	Р	Л	Я	М	А	Л	А	Г	О	Е	В	О	Ш	Н
А	Н	О	И	С	Н	Е	Р	А	С	Н	Ц	О	М	А
Л	Н	Ь	А	С	А	Е	Н	А	А	Т	Т	Л	И	В
И	Д	Ю	К	Л	Р	С	З	Л	Т	О	Е	И	Р	Е
Ф	С	Н		Д						Х	Н	У	П	Б
Е	Й	Е	О	Р						Э	М	Л	Ь	О
В	Е	П	С	В						А	Й	С	У	Р
Ю	Н	Т	И	П						Т	Н	С	А	Н
Г	Ё	У	С	С						Р	Я	И	Е	Д
Г	Т	Е	И	В	Р	Д	Н	Т	Х	А	А	Б	Р	Л
Р	О	Б	Ч	И	Е	А	А	А	С	Б	Й	Т	Х	Е
Ш	Е	О	П	Н	Т	Л	П	Я	К	А	Е	Р	Р	А
А	К	4	А	Р	Е	Л	О	Р	А	В	А	Т	А	Й
Л	Ь	А	Р	М	А	И	Я	И	Г	А	Л	А	С	Н

- Италия; 1977, 1990, 1993. (7)
 - Голландия; 1978. (3)
 - Германия; 1980. (8)
 - Англия; 1981. (6)
 - Швеция; 1982, 1987. (8)
 - Бельгия; 1983. (9)
 - Испания; 1985, 1986. (4)
 - Германия; 1988. (5)
 - Италия; 1989. (6)
 - Италия; 1991, 1994, 1998. (5)
 - Голландия; 1992. (4)
 - Италия; 1995, 1999. (5)
 - Германия; 1996. (7)
 - Германия; 1997. (8)
 - Туркия; 2000. (11)
- Бошқотирмадаги ортиб қолган катакларни бирлаштирсангиз, 1998 йилги футбол бўйида жаҳон чемпионатининг энг зўр ўйинчиси номи келиб чиқади.

Тузувчи: Давронбек
ТОЖИАЛИЕВ

Ўзбекистон Давлат Жаҳон тиллари университети-ни француз тили мутахассислиги бўйича 1995 йилда битирган Улуғхўжаева Муборакхон Иброгимовна номига берилган № 025169 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

Тошкент тиббиёт электр техникаси техникуми томонидан Шохиста Тошкенова номига берилган 9474 рақами билан қайд этилган СТ-с 475640 рақамли диплом йўқолганлиги сабабли
БЕКОР ҚИЛИНАДИ.

«Бошланғич таълим» журнали жамоаси таҳририят ходими Пётр Когайга онаси

Инна Анатольевна
КОГАЙнинг

вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор этади.

Ma'rifat

ТАЪСИС
ЭТУВЧИЛАР:

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги,
Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касба уюшмаси Марказий Кўмитаси.

Бош муҳаррир:
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шуккур ЖОНБОВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Курбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Хулкар ТЎЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси
Давлат Матбуот Кўмитасида
№ 20 рақам билан 12 июнь
1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-729.
Тиражи 23789 г. 1 2 3 4 5 6
Ҳажми 4 босма табок.
Офсет усулида босилган,
қоғоз бичими А-3

Навбатчи муҳаррир:
Аҳмад ОТАБОВ,
Навбатчи:
Баҳодир ЖОВЛИЕВ.

«Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент,
Матбуотчилар кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар, мактабгача ва мактабдан ташқари таълим янгиликлари бўлими—136-54-23, умумий ўрта таълим янгиликлари бўлими, касбга йўналтириш ва ўрта махсус таълим янгиликлари бўлими—136-54-03, олий таълим янгиликлари бўлими, реклама ва тарғибот бўлими—136-55-58.

Газета материаллари
«Ma'rifat Madadkor» нашриётида
терилди. Pentium компютерида
Лилия БИНАШЕВА
ва Малоҳат ТОШОВА
саҳифаллади.

«Шарқ» нашриёт-матбаа
акционерлик компанияси
босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон»
кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти—21.00.
Тоширилди—20.00